

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
AÇIK VE UZAKTAN EĞİTİM FAKÜLTESİ

BANKACILIĞA GİRİŞ

BANKACILIK PROGRAMI

Doç. Dr. Minire KIRBAŞLI - Öğr. Gör. Nuri GÜZVELİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ AÇIK VE UZAKTAN EĞİTİM FAKÜLTESİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ AÇIK VE UZAKTAN EĞİTİM FAKÜLTESİ

BANKACILIK PROGRAMI

BANKACILIĞA GİRİŞ

Doç. Dr. Minire KIRBAŞLI
Öğr. Gör. Nuri GÜZVELİ

ÖNSÖZ

Bankacılığa Giriş Dersinde amacımız, Bankacılık Sigortacılık Programını tercih eden öğrencilerimize, ilk dönemlerinde, özellikle Bankacılığın ortamını yani mali piyasaları tanıtmak, bunu takiben mali piyasanın kurumlarından en önemlisi bankaları tanıtmaktır. Bugünü tanımak, anlamak tarihimizi bilmekle başlar, bu yüzden bankacılık tarihimizi kısaca anlatacağız.

Banka kuruluş şartlarını, kurucularda aranan şartları sıralayacağız. Amaç, bankalara verilen önemi anlatmaktır. Bankaların bir ülkenin ekonomisi için ne kadar önemli olduğunu, bankalar olmazsa bir ülke ekonomisinin ve o ülkenin gelişemeyeceğini vurgulayacağız.

Bankalarda yapılan işlemlere kısaca değineceğiz, detaya girmeden. Çünkü gelecek dönemlerde, bankacılıkla ilgili çeşitli dersler alacaklardır, tüm detaylarıyla. Bunların üstüne yaz aylarında stajyer olarak iş başı eğitimi de alacaklardır. Öğrencilerimiz; iş başı eğitimlerinde ve ilerleyen zamanlarda, bu derste öğrendiklerinin pratikte ne kadar faydalı olduğunun farkına varacaklardır. Hatta bu derste öğrendiklerinin faydalarını, işe girerken, mülakatlarda görecektir.

Mali piyasalarda bankaların yanında bunları denetleyen, gözetleyen, uygulamalarını düzenleyen mali piyasa kurumları da vardır. Bunları tanıtacağız, görev, yetki ve sorumluluklarını işleyeceğiz.

Bu dersin isminden de anlaşılacağı gibi bankacılığa giriş yapacağız, detaya girmeden, sıkmadan. Amacımız bankacılığı kısaca tanıtmak ve sevdirmektir.

Ben bu dersi verirken, öğrencilerimize doğru on adım atacağım. Şevkle, zevkle ders notlarından giderken, yeri geldikçe iş hayatımda, bankacılıkta yaşadığım olayları, edindiğim tecrübeleri de anlatarak dersleri daha zevkli hale getirmeye çalışacağım. Ama siz öğrencilerimin de bana doğru birkaç adım atmasını, derslere ilgi göstermesini, derslere katılımını ve derslerden sonra, sınavlardan önce bu notları okumalarını bekliyorum, istiyorum. Aksi halde, emek vermeden hiçbir başarı elde edilemeyeceği gibi, bu dersten de verim almanız mümkün değildir.

Sevgi ile tüm öğrencilerimi kucaklıyor, öğretim hayatında ve gelecekte iş hayatlarında, şimdiden başarılar ve mutluluklar diliyorum.

Öğr. Gör. Nuri GÜZVELİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
KISALTMALAR.....	V
YAZAR NOTU.....	VII
1. BANKA VE BANKACILIK.....	1
1.1. Mali Piyasa - Para Piyasası ve Sermaye Piyasaları.....	7
2. TEMEL KAVRAMLAR(TASARRUF-YATIRIM- BANKA İLİŞKİŞİ-FAİZ)....	14
2.1. Tasarruf – Yatırım Kavramları.....	19
2.2. Tasarruf – Yatırım – Banka İlişkisi.....	21
2.3. Faiz Tanımı ve Yapısı.....	21
3. BANKACILIK VE BANKANIN DÜNYADAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	29
3.1. Eski Çağda Bankacılık.....	35
3.2. Orta Çağda Banka.....	35
4. OSMANLI VE CUMHURİYET DÖNEMLERİNDE ÜLKEMİZDE BANKACILIK.....	43
4.1. Osmanlı Döneminde Bankacılığın Gelişimi.....	49
4.2. Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1932).....	51
4.3. Özel Amaçlı Devlet Bankalarının Kurulduğu Dönem (1933-1944).....	52
4.4. Özel Bankaların Geliştiği Dönem (1945-1959).....	54
4.5. Planlı Dönem (1960-1980).....	56
4.6. Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi (1980 Sonrası).....	59
4.7. 2000-2001 Yılları Türkiye Bankacılık Krizi ve Son Bankacılık Dönemi.....	63
5. BANKALARIN KURULMASI VE FAALİYETE GEÇMESİ.....	73
5.1. Kuruluş veya Türkiye'de Şube ve Temsilcilik Açma İzni.....	79
5.2. Merkezi yurt dışında bulunan bankaların Türkiye'de şube açma şartları.....	81
5.3. Yurt İçinde Şube Açma.....	83
6. FAALİYET KONULARI(5.BÖLÜM DEVAMI).....	89
6.1. Faaliyet Konuları.....	94
6.2. Bankalar ile Özel Finans Kurumları (Katılım Bankaları) Arasındaki Farklar.....	95
6.3. Ticari Bankaların Kaynakları.....	96
6.3.1. Özkaynaklar.....	96

6.3.2. Mevduatlar	96
6.3.3. Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler.....	98
6.3.4. Menkul Değerlerin İhracı.....	98
6.3.5. Yurt Dışından Alınan Borçlar	99
6.3.6. Boçlu Cari Hesapların Alacak Bakiyeleri.....	99
6.3.7. Merkez Bankası Reeskont Kredileri.....	99
6.3.8. Hizmet Karşılığı Sağlanan Fonlar	99
6.4. Ticari Bankaların Kullanımları	100
6.4.1. Krediler	100
6.4.2. Yatırım Fonları	101
6.4.3. İştirak Yatırımları	101
6.4.4. Devlet Tahvili - Hazine Bonosu Alımı.....	101
6.4.5. Gayrimenkul Alımları.....	101
6.4.6. Donanım Yatırımları.....	101
7. SERMAYE YAPILARINA GÖRE VE İŞLEVLERİNE GÖRE TÜRKİYE'DE BANKA ÇEŞİTLERİ.....	107
8. BANKACILIKTA ETİK KURALLAR.....	123
8.1. Bankacılık Etik İlkeleri.....	130
8.1.1. Giriş.....	130
8.1.2. Genel Hükümler.....	130
8.1.3. Bankaların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkileri Kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkiler.....	132
8.1.4. Bankalararası İlişkiler.....	132
8.1.5. Bankaların Müşterileri İle İlişkileri.....	133
8.1.6. Bankaların Çalışanları İle İlişkileri.....	134
8.1.7. Banka Çalışanlarının Uyacakları Meslek Kuralları ve Etik ilkeler.....	135
8.1.8. Diğer Hükümler.....	136
9. BANKALARDA KURUMSAL YÖNETİM VE YÖNETİM ORGANLARI	143
10. BANKALARDA ORGANİZASYON ŞEMASI (Örnek), POZİSYONLAR ve POZİSYONLARIN YETKİ VE SORUMLULUKLARI	152
11. BANKALARDA RİSK YÖNETİMİ VE DENETİMİ SİSTEMİ.....	161
11.1. Bankaların Karşı Karşıya Oldukları Riskler	167
11.1.1. Kredi Riski	167
11.1.2. Piyasa Riski.....	167

11.1.3. Operasyonel Risk.....	167
11.2. Risklere Karşı Kuvvetli(Yeterli) Sermaye Şartı.....	167
12. BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU, AMACI VE GÖREVLERİ-ÖNEMİ- TC MERKEZ BANKASI KURULUŞU-TARİHÇESİ	177
12.1. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu.....	184
12.1.1. Kurumun Temel Hedefleri	184
12.1.2. Ana Hizmet Birimleri	185
12.2. T.C. Merkez Bankası	186
12.2.1. Tarihçe	186
12.2.2. Merkez Bankasının Faaliyete Geçisi Ve Amaçları.....	193
13. TC MERKEZ BANKASI'NIN YETKİLERİ, SORUMLULUKLARI, TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ'NİN KURULUŞU, YETKİ VE SORUMLULUKLARI	194
13.1. TCMB'nin Temel Görev Ve Yetkileri	196
13.2. Türkiye Bankalar Birliği Statüsü.....	197
14. TASARRUF MEVDUATI SİGORTA FONU	218
14.1. TMSF /Tarihçesi.....	224
14.2. TMSF / Görev ve Yetkileri	225
KAYNAKÇA.....	244

KISALTMALAR

YTL= Yeni Türk Lirası

TBB= Türkiye Bankalar Birliği

BDDK= Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu

SPK= Sermaye Piyasası Kurumu

İMKB= İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

TCMB= Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

TMSF= Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu

TBMM= Türkiye Büyük Millet Meclisi

ÖFK= Özel finans kurumları

TTK= Türk Ticaret Kanunu

BK= Bankalar Kanunu

ATM=Automatic teller machine-(Türkçesi -otomatik memur makine)

ATIC= American Turkish Investment Corporation (Türkçesi- Amerikan Türk Yatırım Şirketi)

BSMV=Banka Sigorta Muamele Vergisi

GV=Gelir vergisi

Kurum=Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu

Kurul= Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu Yönetim Kurulu

V.U.K.= Vergi Usul Kanunu

TCK= Türk Ceza Kanunu

Fon= Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

GM= Genel Müdür

GMY=Genel Müdür Yardımcısı

Md=Müdür

YK=Yönetim Kurulu

GK= Genel Kurul(Ortaklar)

YAZAR NOTU

Bu derste öğrenecekleriniz, meslek hayatınız bankalarda olursa zaten faydalı olacaktır. Öğrenecekleriniz, Bankacılık dışında özel hayatınızda da sizlere faydalı olacaktır. Yakınlarınıza, çevrenizdeki insanlara, elde edeceğiniz bilgilerle, günlük hayatta muhakkak yardımda bulunacaksınız. Başka mesleklerde de, bizzat faydasını göreceksiniz. Severek takip

Öğr. Gör. Nuri Güzveli

1. BANKA VE BANKACILIK

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 1.1.** Mali Piyasa
- 1.2.** Mali Piyasa araçları
- 1.3.** Mali Piyasa Kurumları
- 1.4.** Mali Piyasa Kanuni Düzenlemeleri(kuralları)
- 1.5.** Para Piyasası
- 1.6.** Sermaye Piyasası

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Bankalar olmadan iç ticaret yapılabilir mi, gelişebilir mi?
2. Bankalar olmadan dış ticaret(ithalat-ihracat) gerçekleşebilir mi ?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Mali Piyasa tanımı	Anlamak-idrak etmek	Pratik hayatta bilinçlendirmek
Bankalar	<i>Bankasız ekonomik hayat olamayacağını anlamak</i>	Gelişmiş ülke ve ekonomi için bankaların önemini bilmek

Anahtar Kavramlar

- Mali Piyasa
- Sermaye Piyasası
- Para Piyasası

Giriş

Mali Piyasayı tanımlayarak derse giriş yapıp, mali piyasanın içinde yer alan para ve sermaye piyasaları da tanımlayıp aralarındaki farkı anlatacağız.

Mali piyasada işlemlerin gerçekleşmesi için araçlara, kurumlara ve kanuni düzenlemelere (kurallara-mevzuata) ihtiyaç vardır. Bunlar öğretilenlerdir.

1.1. Mali Piyasa - Para Piyasası ve Sermaye Piyasaları

Mali Piyasa : Bir ülkenin sermaye ve para piyasasını da içine alarak, fon arz edenler(sunanlar) ile fon talep edenleri buluşturan, bu tarafların fon ödünç alıp ödünç vermelerini ve/veya fon alıp/satmalarını sağlayan ortama **Mali Piyasa** denir.

I. Mali Piyasanın işlemlerinin sağlanması için **araçlara** ihtiyaç vardır. Bunlar:

- 1- Likit Nakit TL
- 2- Banka Kartı-Kredi Kartı
- 3- Yabancı Para
- 4- Tahvil-Bono
- 5- Hisse Senedi
- 6- Çek-Senet gibi varlıklardır.

II. Mali piyasa işlemlerinin gerçekleşmesi için **kanuni düzenlemelere** ihtiyaç vardır ki bunlar da:

1- Kanunlar (Türk Ticaret Kanunu, Bankalar Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu, Borçlar Kanunu gibi)

2- Kanunların anlaşılıp uygulanmasını kolaylaştıran kanunlara ilişkin tebliğler, yönetmelikler, kararname, yazılı talimatlar

III. Mali piyasanın çalışabilmesi ve isleyebilmesi için **kurumlara** ihtiyaç vardır ki bunlar da:

- 1- Bankalar
- 2- Sigorta şirketleri
- 3- Sermaye piyasası aracı kurumları
- 4- İ.M.K.B.
- 5- Finansal kiralama şirketleri
- 6- Faktoring şirketleri gibi kuruluşlardır.

Mali Piyasa yukarıdaki anlatımları tümünü kapsar.

Mali Piyasanın içinde **Para Piyasası** ve **Sermaye Piyasası** diye adlandırılan piyasalar ödünç alıp verilen veya alınıp satılan fonların vadeleri açısından farklılık gösterirler.

Para Piyasası kısa vadeli fonların pazarıdır. Yurdumuzda 1 yıl ve daha az vadeyle yapılan fon akışlarını içine alır. Günlük -haftalık-aylık ve 12 aya kadar fon ihtiyaçlarının karşılandığı ve ödünç paranın verildiği piyasadır. Kısa vadeli ihtiyaçların karşılanması için işletmelerin kullandığı kısa vadeli işletme kredisi, bireylerin kullandığı çeşitli adlardaki tüketici kredileri gibi...

Para Piyasasının araçları nakit para, çek, senet gibi araçlardır.

Sermaye Piyasaları, ekonomik büyüme ve gelişmenin önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır. Serbest Piyasa ekonomisini modelinde sermaye piyasaları, girişimcilere uzun vadeli fon sağlayarak, ekonomik kalkınmaya ve sermayenin tabana yayılması suretiyle de sosyal barışa önemli katkılar sağlamaktadır.

Bu piyasanın araçları hisse senedi ve tahvillerdir.

Bu piyasanın en popüler kurumu ise İstanbul Menkul Kıymetler Borsasıdır. 1985 yılında organizasyonu tamamlamış ve Ocak-1986'da Cağaloğlu'ndaki ilk adresinde menkul kıymet alım satımına aracılık etmeye başlamıştır.

DERSİMİZİN KONUSU " BANKACILIĞA GİRİŞ " olduğuna göre, biz yukarıda bir giriş yapılan mali sektörün ve ekonominin en vazgeçilmez kuruluşlarından bankaları ve bankacılığı, tarihçesinden başlayarak bugünlere kadar, amaçlarını, işlevlerini(görevlerini) ve işlemlerini(yaptığı işler) kısmen fazla detaya girmeden anlatmaya ve sizlere bankacılığı yüzeysel olarak öğretmeye ve bankacılığı sevdirmeye çalışacağız.

HEPİNİZ ARAMIZA HOS GELDİNİZ. Önce sağlıklı sonra başarılı ve mutlu bir ders yılı dilerken, bu ders yılının ve seçimlerinizin hayatınızdaki mutluluk ve başarıya vesile olmasını dilerim.

Uygulamalar

Bir yakınınızın –tanıdığınızın çalıştığı bir bankayı ziyaret edip yaptığı işler hakkında bilgi edininiz.

Uygulama Soruları

1. Ziyaret ettiğiniz bankada görüştüğünüz kişi hangi departmanda çalışıyordu, yetki ve görevleri neydi ?
2. Bankalar dışında hangi mali piyasa kurumlarını biliyorsunuz. Bunların ekonomimizdeki önemi nedir ?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bir ülkenin sermaye ve para piyasasını da içine alarak, fon arz edenlerle fon talep edenleri buluşturan, bunların fon ödünç alıp vermelerini sağlayan ortama mali piyasa denir.

Mali piyasada işlemlerin gerçekleşmesi için para, kredi kartı gibi araçlara, banka, sigorta şirketi gibi kurumlara ve Bankalar Kanunu, Bankacılıkta Etik Kurallar Tebliği gibi kanuni düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Bölüm Soruları

1- Bir ülkenin sermaye ve para piyasasını da içine alarak, ... arzedenlerle ..... talep edenleri buluşturan pazara mali piyasa denir ?

Yukarıdaki boşluklara hangi şık gelmelidir ?

- a- Para
- b- Çek
- c- Sermaye
- d- Borsa
- e- Fon

2- Mali piyasanın araçlarından hangisi yanlıştır ?

- a- Nakit Türk Lirası
- b- Nakit yabancı para
- c- Bankalar
- d- Çek
- e- Tahvil

3- Mali piyasa kanuni düzenlemelerinden hangisi doğrudur ?

- a- Bankalar Kanunu
- b- Medeni kanun
- c- Madencilik kanunu
- d- Seçim kanunu
- e- Ormancılık kanunu

4- Aşağıda verilen mali piyasa kurumlarından hangisi yanlıştır ?

- a- Bankalar
- b- Sigorta şirketleri
- c- İstanbul Barosu
- d- İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
- e- Finansal Kiralama Şirketleri

5- Para piyasası ile sermaye piyasası arasındaki fark nedir?

- a- Mali piyasa araçları kısa sürelidir.
- b- Para piyasası kısa vadeli işlemler için, sermaye piyasası uzun vadeli işlemler içindir.
- c- Para piyasası sadece Türk Lirası işlemleri içerir
- d- Sermaye Piyasası hisse senetleri ticaretini içerir.
- e- Türkiye için para piyasası işlemleri önemlidir.

Cevaplar

- 1) E
- 2) C
- 3) A
- 4) C
- 5) B

2. TEMEL KAVRAMLAR(TASARRUF-YATIRIM- BANKA İLİŞKİŞİ-FAİZ)

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 2.1.** Tasarruf
- 2.2.** Yatırım
- 2.3.** Faiz

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

- 1- Finansal sistemin iki temel taşı nedir ?
- 2- Tasarruf nedir?
- 3- Yatırım nedir ?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Tasarrufu	Tasarrufu tanımlayıp öğreteceğiz, tasarrufu teşvik edeceğiz.	Bireysel hayatta , iş hayatında ve bir ülkenin yaşayıp gelişmesi için şart olan tasarrufa başlatmak, geliştirmek
Yatırım	Yatırımı tanımlayıp çeşitlerini öğreteceğiz	Bireysel, kurumsal ve ülke olarak gelişip refah düzeyine ulaşip geliştirmek için yatırım yapmak-girişimciliğe özendirmek

Anahtar Kavramlar

- Tasarruf
- Tasarruf içgüdü
- Mevduat
- Yatırım
- Yatırım içgüdü
- Kredi
- Faiz

2.1. Tasarruf – Yatırım Kavramları

Finansal sistemde 2 temel yapı taşı vardır. Bunlardan biri tasarruf ve tasarruf ortamı, diğeri ise yatırım ve bunun için gerekli yabancı kaynak teminidir. Bu 2 yapı finansal sistemin özünü ve çeşitliliğini oluşturmaktadır. Bankacılıkta tasarruf ödünç vermeyi, yatırım için gerekli olan kaynak ihtiyacını ise ödünç alma kavramını çağrıştırmalıdır. Banka sistemi bu kavramların oluştuğu ve kesiştiği yerdedir. Ekonominin ihtiyaç duyduğu sermaye birikimi ve bu birikimin yatırımlara yönlendirilmesi işlevi finansal sistem içinde bankalar tarafından yürütülmektedir.

Tasarruf - tasarruf güdüsü - mevduat

İnsanlar elde ettikleri gelirin tamamını haralayabilirler, yada bir kısmını harcayıp, kalanını değerlendirmek isteyebilirler, ya da gelirlerinden daha fazla harcama eğilimi içinde olabilirler.

Tasarruf en basit anlamda gelir ile harcama arasındaki pozitif tutardır. İnsanlar gelirlerinden daha az harcama yapıyorlar ise bir tasarruf olgusu ortaya çıkıyor demektir.

Tasarruf olgusunu ortaya çıkaran çeşitli etkenler vardır. İnsanlar getirisi yüksek bir işte çalışıp yaptıkları harcamalar gelirlerinin altında kalabilir. Aradaki pozitif farkı geleceklerinin bir güvencesi olarak tasarruf etmek isteyebilirler. Bazen de ileride yapacakları harcamalar için giderlerini kısmak yoluna giderek de tasarruf yapabilirler. Aile bireylerinin geleceklerini teminat altına almak için de tasarruf yoluna gidilebilir. Emekliliklerinde daha rahat bir yaşamı düşünenler çalışma dönemlerinde gelirlerinin bir kısmını ayırabilirler. Yüksek gelir elde edenler gelirlerinin bir kısmını değerlendirmek adına tasarruf yapabilirler.

Genel anlamda tasarruf ise, bir ülkenin kişi başına düşen milli gelirinin fazla olması, genel refah düzeyinin yüksekliği ile ilişkilidir. Bu açıdan bakıldığında ise gelişmiş ülkelerde tasarruf olanakları ve hacmi gelişmemiş ülkelere göre daha fazladır. Bu nedenle ekonomisi gelişmiş ülkelerde sermaye birikimi ve bunların yatırımlara dönüş oranları doğal olarak yüksektir. Ekonomisi gelişmemiş ülkelere insanları gelirleri giderlerini ancak karşılamakta, bu nedenle tasarruf eğilimleri düşük kalmaktadır.

Normal bir ekonomide insanların oluşturdukları tasarrufların değerlendirildiği sistem **bankacılık sistemidir**. Tabii ki sermaye piyasaları, mal borsaları, altın ve kıymetli maden alımı, gayrimenkul yatırımı ve benzeri alternatif olanaklar da mevcuttur. Fakat bu alternatiflerin çoğunda başlangıç banka sistemidir.

İnsanların tasarruflarını değerlendirmek amacıyla, ya istedikleri anda ya da belirli bir vade sonunda çekmek üzere bir bankaya yatırdıkları paraya **mevduat** denir. Tasarrufların banka sistemine girip bir hesap açılarak işlev kazanması ise **mevduat olgusudur**. Mevduatın sözlük anlamı emanet verilen değer demektir. Mevduat sahibi kişilere de **mudi** denir. Bankaların toplam fon kaynaklarının en önemli ve hacimli kısmını mevduatlar oluşturmaktadır. Mudiler ya banka aracılığı ile yapacakları harcamalar için ya da tasarruflarını belli bir faiz karşılığı değerlendirmek için bankada mevduat hesabı açarlar. Birinci tip hesaplar daha çok **vadesiz**

(istenildiği anda çekilebilen), ikinci tür hesaplar **vadeli** (belli bir süre bankada durmak zorunda olan) hesaplardır.

Yatırım - yatırım güdüsü - kredi

Ekonomik anlamda yatırım; üretim araçları toplamını arttırmaya yönelik harcamalar olarak tanımlanabilir. Bu ise ekonomiye yeni bir sermaye malı kazandırmak ve mevcut üretim kapasitesini arttırmak biçimindedir. Örneğin yeni bir fabrika kurmak, yeni bir bina inşa etmek veya yeni bir yol yapmak gibi. Yatırımları şöyle sınıflandırabiliriz.

- a. Makine, fabrika, donatım gibi doğrudan üretime dönük yatırımlar,
- b. Yol, köprü, baraj, liman gibi temel altyapı yatırımları
- c. Stok yatırımları
- d. Yenileme yatırımları
- e. İnsana yapılan yatırımlar
- f. İşletme sermayesi yatırımları gibi.

İşletmecilik anlamında yatırım; eldeki parasal fonların taşınır ve taşınmaz gelir getiren varlıklara dönüştürülmesi ve bu değerlerin belirli bir süre elde tutulması işlemidir. Bu açıdan bakıldığında tahvil veya hisse sendi ya da bir bina veya arsa satın alınması yatırım sayılır. Yatırım için, satın alınan aktifin düzenli bir gelir sağlaması, değerinin az çok iştirarlı olması ve yatırımcıya güven vermesi, uzun vadede değer kazanma olasılığının bulunması ve yatırımcının bunu uzunca bir süre elinde tutması gibi koşullar gerekmektedir. Bu özellikler ise yatırım faaliyetini, piyasa risklerini yüklenerek, kar sağlamaya çalışan spekülasyondan ayırır.

Bir ekonominin sağlıklı büyüebilmesi için istikrarlı bir yatırım süreci yaşaması gerekmektedir. Yatırım hacminin yüksek ve yatırım kaynaklarının sağlıklı olduğu olduğu ülkelerin sağlıklı gelişmesinden söz edilebilir.

İster ekonomik anlamda, ister işletmecilik anlamında yatırım yapmak isteyen kişiler, kurumlar, şirketler öncelikle kendi tasarruflarını yani özkaynaklarını kullanmayı düşüneceklerdir. Özkaynaklarının yatırımları karşılayamadığı durumlarda da yabancı kaynak arayışına gireceklerdir.

Bankacılık sistemi bu aşamada devreye girer ve Bankaların topladıkları mevduatları (tasarrufları), yatırım ve işletme finansmanı arayan özel ve tüzel kişilere aktarırlar. Bu kişiler ise yatırım miktarının özsermayelerinden karşılayamadıkları kısımları için bankalardan kaynak alma yoluna giderler. Banka bu kaynakları müşterilerine aktarırken belli bir vadede geri ödenmesini ve aktarılan kaynak için müşterisine göre değişik teminatlar talep eder.

Bankaların belirli bir vade sonunda ana para ve faiziyle birlikte geri ödenmek üzere müşterilerine verdikleri kaynaklara **kredi** denir. Kredi tasarruf edilen paraların yatırım ve tüketime yönlendirilmesine imkan sağlamaktadır.

2.2. Tasarruf – Yatırım – Banka İlişkisi

Tasarrufların bankalarda mevduata dönüşerek, mevduatlar da kaynak gereksinimi olanlara kredi olarak aktarılmaktadır. Bankalar bu anlamda ekonominin en önemli temel taşlarından biri olarak sistemde rol almaktadırlar. Bankacılık sektörünü bir ödünç piyasası olarak görmek de gerekir. Bu piyasaya genel anlamda **ödünç verilebilir fonlar piyasası** denilmektedir. Ödünç verilebilir fonlar piyasası ödünç verenlerin ödünç alanlara fonlarını aktardıkları fon piyasasıdır.

Tasarruf sahipleri bankalarda mevduat oluşturarak, bankalara ödünç fon vermekte, diğer taraftan ise bankalar bu fonları kullanarak yatırım sahiplerine ödünç olarak aktarmaktadırlar. Bankalar bu işlevleri ile bir merkez ve köprü görevi görmektedirler.

2.3. Faiz Tanımı ve Yapısı

Faiz genel anlamda ödünç alınan paranın fiyatıdır. Faizin ana paraya göre belirli bir oran şeklinde belirlenmesine **faiz oranı** denir. Bankaya ödünç verilen kaynaklar için **mevduat faizinden**, bankadan alınan ödünç kaynaklar için **kredi faizinden** bahsedilir.

Faiz; finansal sistem içinde tasarruf arzı ile kredi talebinin kesiştiği noktada oluşmaktadır. Denge faiz oranı, talep edilen kredi miktarının, arz edilen tasarruf miktarına eşit olduğu andaki faiz oranıdır. Ancak piyasada zaman zaman denge faiz oranının üstünde ya da altında oranlar oluşabilmektedir. Denge piyasa faizini etkileyecek oluşumlardan başlıcaları;

1. İnsanların gelecek ile ilgili beklentilerinin farklılaşması
2. Kamunun açıkları ve bu açıkların nasıl finanse edildiği
3. Enflasyon etkisi
4. Döviz piyasalarının konumu
5. Alternatif yatırım araçlarının getirisi
6. Siyasi istikrarsızlık

Faiz ödemeleri belirli zaman birimi başına kullanılan miktarın bir yüzdesi olarak ifade edilir. Tersini belirtmediği takdirde faiz oranları yıllık olur. En genel hesaplama biçimi ile faiz;

$$F = (A * N * T) / 100 \text{ esitliği ile hesaplanır.}$$

F : faiz miktarını **A** : Ana parayı **N** : faiz oranını **T** : zaman dilimini ifade eder.

10.000.- TL. ' nin % 20 faiz oranından 1 yıllık faiz getirisi nedir? Sorusunu formüle edersek;

$$F = (10.000 * 20 * 1) / 100 = 2.000.- TL. dir.$$

Aylık bazda faiz hesaplamak istediğimizde;

$$F = (A * N * T) / 1200$$

Günlük bazda faiz hesaplamak istediğimizde ki, en kesin sonucu verir:

$$\text{Mevduata Verilen faiz} = (\text{Tutar} \times \text{gün sayısı} \times \text{faiz rakamı}) / 36500$$

$$\text{Kredilerden alınan Faiz} = (\text{tutar} \times \text{gün sayısı} \times \text{faiz rakamı}) / 36000.$$

Derste örnekler yaparken ve sınavlarda, bu formülü esas alacağız ve soruda vade ay olarak verilirse de bir ayı 30 gün kabul ederek, gün sayısına ulaşacağız.

Örnekler:

10.000.- TL: yi % 25 faiz oranından 3 ay vadeli bankaya mevduat yaptığımızda vade sonunda ne kadar faiz geliri elde ederiz.

$$F = (10.000 * 25 * 3) / 1200 = 625.- TL.$$

10.000.- TL. yi % 30 faiz oranından 180 gün vadeli bankaya mevduat yaptığımızda vade sonunda ne kadar faiz geliri elde ederiz.

$$F = (10.000 * 30 * 180) / 36500 = 1.479.45 TL.$$

Uygulamalar

- 1- Harcamalarınızdan her ay ne kadar artırabiliyor sunuz ?
- 2- Ailenize giren aylık gelirinizin % kaçını artırılıp bankada mevduat olarak tasarruf edilebiliyor ?
- 3- Tasarruf kavramı sizde ve ailenizde uygulamaya konulamıyorsa, ne yapıp edip çok küçük miktarlarda da olsa, uygulamaya başlayınız, başlatınız.

Uygulama Soruları

- 1- Türkiye'de tasarruf toplamı Gayrisafi milli hasılanın % kaçdır ?
- 2- Tasarruf ülkemizde geçmiş yıllara göre karşılaştırıldığında, artıyor mu, azalıyor mu ? (10 ve 20 yıl öncesi ile) Araştırıp öğreniniz ?
- 3- Sıradan bir-iki Avrupa ülkesi alınız. Mesela İtalya ve İspanya. (En gelişmişlerden mesela Almanya'yı bir kenara bırakınız.) Bu ülkelerde tasarruf oranı nedir öğrenip ülkemizle karşılaştırınız.
- 4- Ülkemizde tasarruf yeterli mi değil mi ? Yorumu size bırakıyorum.
- 5- Tasarruf artmadan hep borçlanarak yarırımları artırmaya çalışmakla gelişmiş ve refah düzeyi artmış bir ülke ve ulus olabilir miyiz ? Yorumu size bırakıyorum.

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Tasarruf gelir ile harcama arasındaki pozitif tutardır.

Yatırım, üretim araçları toplamını artırmaya yönelik harcamalardır.

İnsanların, toplumların ve ulusların kalkınması için yatırımlar şarttır, ancak yatırımlar da tasarrufların oluşması ve artması şartına bağlıdır. Bol tüketim insanı ve toplumu olmak, ‘‘değirmen dökme (taşımaya) su işle dönmez-işlemez’’ atasözümüzle vurgulandığı gibi, yatırımlarımıza olanak vermez ve hem maddi hem manevi yönden geri kalmışlığımızı sabit tutar. ‘‘Borç yiğidin kamçısıdır’’ deyimine inanırsanız da, borçlandığınız kişi-kurum-ülkelere köle olacağınızı, bağımlı kalacağınızı unutmayınız.

Gelişmiş ülke olmak, refah düzeyimizi artırmak için de;

a) Makine-fabrika gibi doğrudan üretime dönük yatırımlar b) Yo, köprü, baraj gibi altyapı yatırımları

b) Stok yatırımları

c) İnsana yapılan yatırımlar

d) Üretim yerini işletmeye açmak-sürdürmek yatırımları

Gibi alanlara yatırımlar yapmalıyız. Büyük yatırımlar için büyük sermayeler gereklidir. Girişimcilerin çoğunun buna imkanı olmaz, kendi birikimlerinin üzerine krediye ihtiyaç duyarlar ve finans kuruluşlarından borçlanırlar, kredi alırlar. Kredinin, paranın da bir bedeli, fiyatı vardır. Bakkalın pirincin kilosunu 3 TL’ye alıp 4 TL ye sattığı gibi, bankalarda örneğin mevduat sahiplerine %10 bir bedel verip yatırımcılara % 15 oranla satar. Bakkal kar der aradaki farka, banka faiz der.

Mevduata verilen faiz = (tutar x gün sayısı x faiz rakamı) / 36500

Kredilerden alına faiz = (tutar x gün sayısı x faiz rakamı) / 36000

Formülleriyle bankaya mevduat yaparsak, veya kredi alırsak faiz hesaplayacağız.

Mevduat faizinden % 15 gibi bir oranda devletin vergi aldığı, kredilerde de kredi faizine ek olarak bankanın dosya masrafı- sigorta masrafları gibi çeşitli tutarlar ve devletin % % Banka sigorta muamele vergisi aldığı unutulmamalıdır.

Bölüm Soruları

1) .....gelir ile harcama arasındaki pozitif farktır.

Yukarıdaki tanımdaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir ?

- a- Yatırım
- b- Mevduat
- c- Tasarruf
- d- İçgüdü
- e- Tasarruf olgusu

2) Tasarrufların banka sistemine girip bir hesap açılarak işlev kazanması nedir?

- a- Vadeli hesaplar olgusudur.
- b- Mevduat olgusudur
- c- Yatırım olgusudur
- d- Kredi olgusudur
- e- Tasarruf olgusudur

3) Sizlerin ilkokuldan başlayıp üniversiteler bitirmeniz, iş yerinde işe başlayınca işbaşında aylarca kıdemli – işi bilen tecrübeliler tarafından işi öğretilmeniz nedir ?

- a- İstihdama yardım
- b- Refah düzeyinin artırılmasına yönelik işler-gereklilikler
- c- Ülkenin okuma yazma oranını ve eğitim seviyesini yükseltmek
- d- İnsana yatırım
- e- Cehaleti önlemek

4) Üretim araçları toplamını artırmaya yönelik harcamalara.....denir.

Yukarıda verilen tanımdaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir ?

- a- Yatırım
- b- Tasarruf
- c- Mevduat
- d- Mudi
- e- Altyapı yatırımları

5) Ödünç alınan paranın fiyatına genel anlamda ne denir?

- a- Bedel
- b- Rant
- c- Getiri
- d- Götürü
- e- Faiz

6) Bankaya%8 oranla 3.000 lira yatırırsak 2 aylık(ay verilirse ayı 30 gün kabul et), brüt faiz ne olur?

- a- 41
- b- 39.45
- c- 45.39
- d- 33.53
- e- 41.23

7) Yukarıdaki soruya göre, net faiz,ele geçen para nedir ?

- a- 38
- b- 35
- c- 23
- d- 33.53
- e- 43.53

8) Babanız 10.000 dolar kredi alsa, 270 günlük % 7 faiz oranıyla, babanıza maliyeti ne olur ?

- a- 525
- b- 551.25
- c- 26.25
- d- 425
- e- 625.25

Cevaplar

1) c, 2) b, 3) d, 4) a, 5) e, 6) b, 7) d, 8) b

3. BANKACILIK VE BANKANIN DÜNYADAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 3.1.** Eski çağda banka
  - 3.1.1.** Orta Çağda Banka
  - 3.1.2.** Rönesans devri bankacılığı
  - 3.1.3.** XIX. Yüzyılda(19.yy)da bankaların(bankacılığın geçirdiği değişiklik)

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

- 1- Paranın bulunması insanlığın gelişmesine olumlu etki yapmış mıdır ?
- 2- Para olmasaydı, dünya ticareti bugünkü gelişmiş seviyelere ulaşır mıydı?
- 3- Sanayi ve teknolojinin gelişmesi mi bankaların kurulup gelişmesini sağladı yoksa bankalar ve bankacılık mı sanayi ve teknolojinin ortaya çıkması ve gelişmesine yol açmaktadır ?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Para ve Bankanın-bankacılığın tarihi Ticaret ve sanayinin gelişimi Bankaların ortaya çıkıp kurulup gelişmesi	Dersimiz Bankacılığa Giriş. Bankacılığın bugününü anlamak, bilmek, sevk ve idare etmek,geliştirmek ve geleceğini de planlamak için Tarihini bilmek gerekir. Kısaca da olsa burda bankacılığın tarihi öğretilmektedir.	Ders notlarını okumak yeterlidir ama tarihe ilgi duyanlar, verilen bilgilerden hareket ederek daha fazla kaynak bulup okuyabilirler. Öğrencilerin genel kültürleri de geliştirilmektedir.

Anahtar Kavramlar

- Barter Ticareti- Bir malın ödünç alınıp verilmesi-takas edilmesi
- Paranın bulunması
- Tefecilik
- Para yerine geçen çek-senet gibi araçların bulunması
- Ticaretin gelişmesi
- Ödünç alıp verme işlemlerinin kurallara bağlanmaya başlaması
- Sanayinin gelişmesi
- Bankacılığın kurulmaya başlanması-gelişmesi

Giriş

Tarih dersi hem insanlığın hem kendimiz ve ulusumuzun geçmişini, yaşadıklarını anlamak,bilmek için öğretilir. Tarihini bilmeyen toplumlar, uluslar; bugününü anlayıp,tanıyıp sevk ve idaresini yapamazlar. Yani yaşamlarını düzgün sürdüremezler. Geleceklerini de planlayamazlar ve ölmeye-yok olmaya mahkumdurlar.

Bizim konumuz :

- a- Para
- b- Banka
- c- Bankacılık

Bu saydıklarımızın tarihini, gelişimini de bilmekle yükümlüyüz ve bu derste ve gelecek derste, para-banka ve bankacılığın dünyada ve ülkemizde tarihine kısaca göz atacağız.

3. Bankacılık ve Bankanın Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

Belirli bir zamanda ve belirli bir uygarlıkta, bankacılık ticaretinin gelişmesi, yalnız ekonomik ilişkilerle ve para ile ilgili koşulların ve kullanılacak yer arayan sermayelerin varlığı değil, sosyal bazı şartların da bir araya toplanmış olmasını gerekli kılar. Bu nedenle, banka tarihi, hem ekonomik faaliyetin, hem de sosyal düşüncelerin gelişmesine bağlıdır.

3.1. Eski Çağda Bankacılık

Bir malın emanet alınması ve ödünç verilmesinin, Babil'de M.Ö. iki bin yıl kadar öncelerinde uygulandığı sanılmaktadır. Banka işlemleri, önceleri, zengin ve çok iyi örgütlenmiş kuruluşlar olan tapınaklarda yapıyordu. Babil'deki tapınaklar gibi, Mısır'dakiler de, hasattan sonra ödemek üzere ürün üzerine avans vermek için, dine bağlı kişilerden emanet alınmış tahılları kullanıyordu. M.Ö. VII. yy.da ortaya çıktığı kabul edilen madeni para, banka ticaretini geliştirdi. Delphoi ve Ephesos'takilere benzeyen tapınaklar verimli bir faaliyet gösterdi. Bununla beraber, daha M.Ö. IV. yy.dan itibaren Yunanistan'da laik bankacıların ortaya çıktığı görülür. Bunlar para değiştirirler, ama ödünç verme yeteneği ile para da toplarlardı. Ekonominin uzun süre tarıma bağlı olduğu Roma'da paranın kullanılışı ve banka işlemleri, ancak M.Ö. II. yy.da ortaya çıktı. Roma Cumhuriyetinde bu işlemler, belirli bir vatandaş sınıfının tekelindeydi. Bunlar hem özel işyerlerinin hem de kamu işlerinin finansmanını sağlayan ve publicanus adı ile tanınan şövalyelerdi. İmparatorluk devrinde ise, Yunan trapezites'lerine benzeyen şövalyelerden hayli farklı olan ve argentarii ismi ile tanınan özel bankerler türemiştir. Bunların üstünlüğü, hem banka işlemleri tekniğini hem de banka muhasebesini geliştirmiş olmalarıdır. Özellikle, yevmiye, kasa defteri gibi bugünkü defterlere benzer defterler tutarlar ve müşterilerinin hesap özetlerini, belirli süreler sonunda çıkarırlardı. Her şeyden önce bankerler, müşterilerinin kasadarları niteliğini taşıyorlardı.

3.2. Orta Çağda Banka

Banka için, orta çağın başları bir durgunluk devresidir. Barbar istilaları doğu ile batı arası ticaretine ilk darbeyi vurmustu. VIII. yy. arap istilaları Roma dünyasının ekonomi birliğini, kesin olarak parçalamış oldu. Bundan sonra da Batı, kendi içine çekildi ve bu değişim, büyük ticaret devrini sona erdirdi. Öte yandan ise kilise de faizle para vermeyi yasakladı. Bununla beraber, XI. yy. den başlayarak, ticari faaliyetin tekrar gelişmesi ve ayrıca haclı seferleri nedeniyle uluslararası ilişkilerin durulması, bankaya XX. yy. a kadar kesilmeden sürecek olan gelişmeyi yeniden kazandırdı. Mali faaliyet, kilisenin yetkişini tanımayan museviler ve özellikle tapınakçılar ve daha sonraları bazı bağışıklıklardan faydalanan Lombardiya'lı bankerler tarafından gösterildi. Bütün hıristiyan dünyasından para ve başka kıymetli seyler toplamakla görevli tapınakçılar, bunların papalığa taşınmasını sağlıyor ve papanın emri ile ödemeler yapıyorlardı. Ayrıca haclı seferlerini de mali yönden destekliyorlardı. Gösterdikleri bankacılık faaliyetleri, kısa bir süre sonra, dini alanın dışına taşı. Bunlar, hükümdarların ve tüccarların bankerleri haline geldiler. Mali güçlerin artması, başlarına felaket getirdi: Philippe le Bel bu tapınakçılar tarikatını 1311' de ortadan kaldırdı. Bunlar bankacılık tekniğine, kayda değer gelişmeler getirmişlerdi. Kambiyo değer farkları üzerindeki

işlemler ve çift usullü muhasebe, bunların buluşudur. Akdeniz'deki arap gerilemesinden faydalanan İtalyan'lar, doğu ile ticari ilişkileri yeniden canlandırdılar. Yarımadanın bankerleri ve özellikle Lombardiyalılar işlemlerin finansmanını usta bir şekilde üzerlerine aldılar. Lombardiyalılar XII. yy. dan itibaren, Fransa, İngiltere ve Almanya'da yayılmışlardı. Bu arada özellikle Fransa'nın Champagne bölgesinde ve daha sonraları Lyon'daki panayırların getirdiği para hareketleri, bankerleri, usullerini birleştirmeye ve modernleştirmeye yöneltti. O devirde, bankerlerin başlıca faaliyeti kambiyo (para değiştirme) ve nakit paranın bir yerden başka yere götürülmesi idi. Para götürülmesi, yollarda güvenlik olmamasından ötürü zarara yol açabilen bir is olduğundan nakit paranın fiilen yer değiştirmesi için bir usul buldular. Bu usul, tediye (ödeme mektubu) idi. Bununla, bir meslektaşına, mektubu getirene belirli miktar parayı ödemesi bildiriliyordu.

XVIII.YY Sonunda Rönesans Devri Bankacılığı

Rönesans devrinde değişimin gelişmesi, bankaya önemli bir hız kazandırdı. Medicis ve Fugger gibi bazı bankacılar, kısa zamanda siyasi özellik kazanan bir güç elde ettiler.

Ödeme mektubundan farklı olan ve ciro suretiyle devredilebilinen ve bir kredi aracı halini alan "*kambiyo mektubu*" ortaya çıktı. Ödeme mektubu gibi, ya banker tarafından hazırlanır veya bankerin müşterisi tarafından hazırlanarak agio denen bir komisyon kesilerek banker tarafından (müşteriden) satın alınır. İskonto tekniği bu suretle doğdu ve gelişti. Kambiyo usulleri geliştirildi ve bir yerden öteki yere, kambiyo değer farkları üzerinde işlemler uygulanması yaygınlaştı.

Çoğunlukla, zenginleşmiş büyük tüccarlar olan bankerler, başkalarının kendilerine emanet ettikleri paraları değil, kendi öz varlıklarının fazlasını ödünç vermeye başladılar. Bu arada, Milano, Cenova, Venedik gibi kentlerde, esaslı bankacılık kurumları (En tanınmış, Cenova'daki "*Banco di San Giorgio*" dur.) ortaya çıktı. Büyük kredi kurumlarının ağa babaları bunlardır. Faizle ödünç verme ve para kambiyoşundan daha karışık işlemler yapan bu kuruluşların özelliğini meydana getiren faaliyetler, hesaptaki paranın işletilmesi veya hesaptan hesaba nakil işlemleriydi.

XVII. yy. içinde, büyük bir değişme oldu. Amerika ile ticaretin gelişmesi ve Amerika'dan bol miktarda altın gelmesiyle, usullerin daha modern bir şekle sokulması için gerekli ortam yaratılmış oldu. Toprak servetine bir de (menkul) taşınabilir kıymetlerin zenginliği eklendi. Asiller ve büyük burjuvalar varlıklarının bir kısmını, kar sağlamak amacı ile, nakit olarak elde bulundurmaya başladılar. Çünkü kilişe, faizle ödünç verme yasağını yumusatmıstı.

Evrin, esas olarak İngiltere'de başlamıştır. Özel sermayeler, genellikle Londra'daki kuyumculara ödünç veriliyordu. Bunlar, toplanmış olan mevduatın kullanılmasında çok ustaydılar. Mevduat olarak aldıkları paralar sayesinde hiçbir riske girmeden, ödünç para verebileceklerini kısa zamanda fark ettiler. Bunun tek şartı ödünç alınan paranın mevduat vadesinden önce kendilerine iade edilmesiydi. Paralarını yatırımlara bir saklama ücreti ödecekleri yerde, onlara faiz bile verebiliyorlardı. Bundan baska, borçlularına, madeni, kağıt

para vereceklerine, belirli bir süre sonunda ödeme yükümlülüğü taşıyan kağıtlar verdiler. Bunlar da kısa süre, sonra halkın elinde (kağıt para halinde) dolaşmaya başladı. Kuyumcular bir şey daha farkettiler: Para çekmelerin ve yeni mevduatın normal devri dolayısı ile, mevduatın bir kısmını, tehlikesizce ve mevduat vadelerini dikkate almadan, sürekli olarak ödünç verebileceklerdi. Bunun sonucu olarak görüldüğünde (İbrazında) ödemek üzere, vadesiz mevduat kabul etmeye ve görüldüğünde ödenebilecek senetler düzenlemeye başladılar. O zaman, bu çeşit mevduatın tamamlayıcısı olarak, "çek" ortaya çıktı: Mevduat sahibi, parasının bir kısmını veya tamamını çekebilecekti. İlk çeklerin 1670'de düzenlendiği sanılmaktadır. Elde bulunan en eskişinin tarihi, 11 temmuz 1676 'dır.

XIX. YY'da Bankanın Geçirdiği Değişiklik:

Bu yüzyıl içinde usuller daha da gelişti. Bu arada, bankaların geçirdiği değişiklik sonunda bugünün örgütleri ortaya çıktı.

Ticaret ve sanayi faaliyetlerindeki gelişme ve büyük şirketlerin doğusu, güçlü bankaların varlığını zorunlu kıldı. Mahalli bankalar, geniş şube ağı ile büyük kredi kurumları meydana getirmek üzere aralarında birleştiler. Ulusal topraklarda olduğu kadar, dış ülkelerde de faaliyet gösteriyorlardı. İngiltere'de "big five" adı ile anılan beş büyük banka; Fransa'da, XIX. yy. ikinci yarısında comptoir d'escompte de Paris (1848), Credit Lyonnais (1863) ve Societe Generale (1864); Almanya'da 1851 ile 1872 arası, 4 D'ler gurubu (Deutsche Bank, Discontogesellschaft, Dresdner Bank, Darmstadter Bank) kurulmuş oldu. Diğer yandan, banknot madeni paranın yerini aldı ve para çıkarma yetkişi özel bankacılardan yavaş yavaş alınarak, bu iste uzmanlaşmış kurumlara, özel bir rol oynayan emisyon bankalarına verildi. Bu sonuncular, ticaret bankalarına banknot sağladılar ve onların işlemlerini denetim altında tutmaya başladılar.

Uygulamalar

- 1-** Paranın bulunduğu(ıcat edildiği) yerin eski adı nedir ? Burası veya en yakın yerleşim yerinin adı nedir? Araştırıp bulunuz, öğreniniz.
- 2-** Eski tarihlerde paranın hammaddesi neydi(neden yapılırdı) ?
- 3-** Günümüzde ülkelerin parası kağıt ve değersiz metal ama bunu hangi esasa göre yapıyorlar, araştırıp öğreniniz.

Uygulama Soruları

- 1- Para ne gerekçeyle icat edilmiştir ? İhtiyaç duyuldu ki, icat edildi, sizce neden ?
- 2- Nakit para yerine kullanılmak zorunda kalınan diğer ödeme araçları nelerdir ?
Neden icat edildi, neden akıl edilip kullanılmaya başlandı, yani uygulanmaya konuldu ?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

İnsanlık tarihinde, para bulunmadan önce ticaret malların takası-değiş tokuşu ile yapılmıştır. Bu kapalı- küçük- bölgesel bir ticaretten-ekonomiden öte gidemezdi. Bunu idrak eden tarihin girişimcileri ortak bir ödeme aracı olan imal edilmiş madeni parayı, MÖ VII yüzyılda Batı Anadolu'da, bulmuşlardır.

Uzak merkezler arasında ticaret yapılırken, güvenlik açısından riskler oluştuğundan(yollarda insanlar soyulup paraları,değerli eşyaları zorla alındığından), nakit para yerine başka ödeme araçlarına ihtiyaç duyulduğundan, ödeme emri- çek gibi diğer araçlar da bulunup kullanıma koyulmuştur.

Paranın bulunmasıyla, tarihte ticaret artmıştır. Tüccarlar zenginleşmiştir. Tefecilik başlamıştır. Önce dini merkezler , dinen hoş görülmeyip yasaklanınca da kişiler(tefeciler) tarafından yüksek bedellerle ödünç para alıp verilmeye başlanmıştır. Sonra bunlara banker denilmiştir.

Sanayi ve ticaretin gelişmesi, kral devletlerin kurulmaya başlanmasıyla birlikte de kurumsal bankalara ihtiyaç duyulmuştur ve XIX. asrın ilk yarısında Avrupa'da bankalar kurulmaya başlamıştır.

Bölüm Soruları

1) Bir malın emanet alınması ve ödünç verilmesinin tarihte ilk nerde ve hangi tarihlerde uygulandığı sanılmaktadır?

- a) M.Ö. VII. yy.da Babil'de
- b) M.Ö. iki bin yıllarında Babil'de
- c) M.Ö. II. yy'da Roma'da
- d) M.Ö. X.yy'da Finike'de
- e) M.S. II. yy'da

2) Madenin paranın kaçınıcı yüzyılda ortaya çıktığı kabul edilmektedir ?

- a) M.Ö. V . yy
- b) M.Ö. II.yy
- c) M.S. III. yy
- d) M.Ö. VII. yy
- e) M.Ö. III.yy

3) Rönesans döneminde ticaretin gelişmesi, zenginleşme ile sanatta, bilimde ve bankacılıkta da önemli hızlar kazanıldı. Bu bankacılardan aşağıdaki hangi isimler öemlidir ?

- a) Medicis
- b) Browns
- c) Umbertos
- d) Lombards
- e) Philippe le Bels

4) Ödeme mektubundan farklı olan ve ciro suretiyle devredilebilen ve bir kredi aracı halini alan ‘‘kambiyo mektubu’’ ne zaman ortaya çıktı.

- a) Ortaçağ sonlarında
- b) XX.yüzyılda
- c) Rönesans devri bankacılığında
- d) XX.yy.da
- e) M.Ö. XI yy’da

5) Bugünde halen pek çoğu faaliyetini sürdürmekte olan bankalar ne zaman kurulmaya başlandı ?

- a) Ortaçağ sonlarında
- b) İlkçağ sonlarında
- c) XX.yy’da
- d) XIX.yy’ın ikinci yarısında
- e) V. yy’da

Cevaplar

1) b, 2) d, 3) a, 4) d, 5) d

4. OSMANLI VE CUMHURİYET DÖNEMLERİNDE ÜLKEMİZDE BANKACILIK

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 4.1.** Osmanlı ve Cumhuriyet Döneminde Ülkemizde Bankacılık
  - 4.1.1.** Osmanlı Dönemi
  - 4.1.2.** Ulusal Bankalar Dönemi(1923-1933)
  - 4.1.3.** 1933-1944 Kamu Bankaları Dönemi
- 4.2.** 1945-1960 Özel Bankalar Dönemi
- 4.3.** 1960-1980 Planlı Dönem
- 4.4.** 1980-2000 Serbestleşme ve dışa Açılma Dönemi
- 4.5.** 2000-2001 Büyük ekonomik ve bankacılık krizi ve sonrası

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

- 1- Bir devletin merkez bankası olması önemli mi ? Ne anlama gelir ?
- 2- Ülkemizde ilk milli merkez bankası ne zaman kurulabilmiştir, neden ?
- 3- Kamu bankaları ne amaçla kurulmuştur , amaçlarına ulaşmışlar mıdır ?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Dünyada bankacılık tarihi sonrası ülkemizde bankacılık tarihine devam ediyoruz. 3.dersin devamıdır ve 3.derste bu başlık altında ifade edilenler aynen geçerlidir.		

Anahtar Kavramlar

- Ülkemiz topraklarında Bankacılığın kurulup gelişmesi
- Kamu Bankaları
- Özel Sektör Bankaları
- Liberal Ekonomi ve Bankacılık
- Büyük Bankacılık Krizi

Giriş

Türkiye'de bankacılığın tarihsel gelişimini altı dönemde incelenebilir. (Akgüç, 1989, s. 17) Bunlar,

- 1923 yılına kadar olan Osmanlı dönemi, Cumhuriyet'in ilanından 1932 yılına kadar geçen dönem,
- Ulusal Bankalar Dönemi,
- 1933-1944 Kamu Bankaları Dönemi,
- 1945'ten Planlı Döneme kadar geçen sürede hızlı bir gelişme gösteren Özel Bankalar Dönemi,
- 1960-1980 Planlı Dönem
- 1980 sonrası Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi.

4.1. Osmanlı Döneminde Bankacılığın Gelişimi

Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk banka 1847 yılında kurulmuştur. İlk kağıt para 1840 yılında bütçe açıklarını kapatmak için çıkarılmıştır. Kaime adı verilen bu paranın miktarı o dönemlerde sürekli açık veren Osmanlı Hazinesi'nin kaynak ihtiyacının karşılanması amacıyla kısa sürede önemli oranda artırılmıştır. Sürekli dış ticaret açıkları verilmesinin de etkisiyle birkaç yıl içerisinde kaimelerin yabancı paralar karşısındaki değeri önemli düşüşler göstermiş, bu nedenle ithalatın finansmanı için dış piyasalardan kaynak bulunması zorlaşmıştır. Bu durum hükümeti kaimelerin dış değerinin korunması için çareler aramaya sevk etmiştir. 1845 yılında Galata bankerlerinin ileri gelenlerinden iki tanesi ile bir anlaşma yapılarak Osmanlı ithalatının finansmanın sabit bir döviz kuru üzerinden bu bankerler tarafından dış mali piyasalara yazılacak poliçelerle finanse edilmesi uygulaması başlatılmıştır. Bu sözleşme 1847 yılında yenileneceği sırada bankerler hükümetten aynı işlevi yerine getirmek üzere bir banka kurmalarının kabulünü istemişler ve bu istek kabul edilmiştir. Bu şekilde kurulmuş olan İstanbul Bankası faaliyete son verdiği 1852 yılına kadar kaimelerin dış değerinin sabit kalması yönünde önemli katkılarda bulunmuştur.

Kısa bir süre faaliyet gösteren ve faaliyet alanı sınırlı olan İstanbul Bankası bir tarafa bırakılacak olursa, Osmanlı İmparatorluğu'nda bankacılığın 1856 yılında kurulan Osmanlı Bankası ile başladığı yaygın olarak kabul edilen bir görüştür. Osmanlı İmparatorluğu'nda özellikle 1839 Tanzimat Fermanı'ndan sonra devletin harcamalarının gelirlerini aştığı bir döneme girilmesi ve devletin kaynak ihtiyacının önce kaimelerin ihracı, sonra da toplanacak vergiler karşılık gösterilerek İstanbul'da faaliyet gösteren sarraf ve bankerlerden borç alınması ile karşılanmaya çalışılmasının ardından, Kırım Savaşı'nın bitiminde yapılan 1856 Paris Barış Antlaşması'nın Osmanlı İmparatorluğu'nun dış borç alma olanaklarını arttırmış olması, Osmanlı Bankası'nın kurulmasındaki en önemli etkenlerdendir. Banka, dış borçların alınmasında Osmanlı hükümeti ile yabancı sermaye sahipleri arasında aracılık etmek amacıyla İngiliz sermayesi ile kurulmuştur. 1863 yılında Fransız sermayesi, 1875'de de Avusturya sermayesi bankaya ortak edilmiştir.

Osmanlı Bankası'nın İmparatorluk'ta faaliyet göstermiş diğer yabancı bankalardan ayıran en önemli özellik ise, bankaya 1863 Anlaşması ile para basma ayrıcalığının tanınmış olmasıdır. Kaimelerin değerinde meydana gelen düşüşler ve bu para üzerinde yapılan spekülasyonlar, 1860'lı yılların başında hükümeti kaimeleri piyasadan çekmek için önlemler almaya yöneltmiştir. 1863 yılında, Osmanlı Bankası ile hem kaimelerin piyasadan çekilmesi hem de döviz kurlarında istikrarın sağlanması ve devletin kısa vadeli kredi ihtiyacının karşılanması amacıyla bir anlaşma yapılmıştır. Banka'ya yine aynı dönemde Batı Avrupa ülkelerinde kurulmasına başlanan merkez bankalarının yetkilerinin tanınmasının, bankanın bu işleri gerçekleştirmesine yardımcı olacağı düşüncesi, para basma ayrıcalığının verilmesinin en önemli nedenidir. Kaime ihracının başarısızlıkla sonuçlanmış olması, Osmanlı Bankası'nın çıkardığı kağıt paranın halk tarafından benimsenmesini engellemiştir. Bu sebeple Osmanlı Bankası ekonominin likidite ve kredi hacminin belirlenmesinde etkin bir rol oynayamamıştır. (Akgüç,1989, s. 115)

Yine, 1863'te yapılan anlaşma ile Osmanlı Devleti, tüm gelirlerini Osmanlı Bankası'na yatırmayı, tüm ödemelerini bu banka aracılığı ile yapmayı, iç ve dış borçlanmaları ile ilgili tahvilleri bu banka aracılığı ile çıkarmayı, her yıl bütçesinin bir örneğini bankaya vermeyi ve olağanüstü durumlar dışında bütçede yer alan harcamaların üstünde harcama yapmamayı kabul etmiştir. Bankaya devlet bütçesini denetleme yetkişi verilmiştir. Tüm bunların karşılığında banka, hükümete teminat karşılığı kısa vadeli avans vermekle yükümlü tutulmuştur. (Akgüç,1989, s. 115)

Osmanlı Bankası ve İmparatorluğun yıkılmasına kadar kurulan diğer yabancı sermayeli bankaların ana faaliyet alanı Osmanlı Hazinesi için iç ve dış borç bulunması ve bunların ödenmesi ile ilgili işlerle uğraşmak olmuş ve bu nedenle Osmanlı dönemi bankacılığı için "*borçlanma bankacılığı*" nitelendirmesi yapılmıştır. (Örneğin bakınız Artun,1983, s. 22) Osmanlı Devleti'nin 1875 yılında borçlarını ödeyemez duruma düşmesinin ardından, 1881 yılında Düyun-u Umumiye'nin kurulması ve İmparatorluğun dış borçlarının idaresinin bu kuruluşa devredilmesiyle, borçlanma bankacılığında yeni bir döneme girilmiştir. Osmanlı gelir kaynaklarının uluslararası bir kuruluşun denetimine geçmesi, Avrupa'lı sermayedarlara yeterli güvence sağladığından, özellikle 1881'den sonra İmparatorluk'ta bir çok yabancı banka kurulmuştur. (Akgüç. 1989, s. 11) Bu bankaların temel islevi Osmanlı hükümetlerinin yaptığı iç ve dış borçlanmalardan ve döviz işlemlerinden spekülatif kazançlar sağlamak ve İmparatorluk'ta yatırım yapan yabancı sermaye kuruluşlarını kredilendirmek olmuştur.

1856-1923 yılları arasında kurulan bankalarda yabancı sermayeli bankalar çoğunlukta olmakla birlikte, 1908 yılında 2. Mesrutiyetin ilanı ve milliyetçilik eğilimlerinin artması ile birlikte ulusal sermaye ile pek çoğu yerel ve tek şubeden oluşan bankanın kurulması süreci başlamış, bu süreç 1911 yılında 1. Dünya Savaşı'nın çıkışıyla hızlanmıştır. "Ulusal bankacılık hareketinin ortaya çıkmasındaki temel neden, ülke içinde birikmekte olan sermayeyi yabancı ve azınlık bankalarının elinden kurtarmak ve bu sermayeyi ulusal ticareti geliştirmek amacıyla kullanmaktır. Kurulan ulusal bankaların kredileme uğraşları daha çok ticari kredi, esnaf kredisi, tarımsal kredi, emlak kredisi ve tüketim kredisi biçiminde olmuştur." (Artun, 1983, s. 39) Bu bankaların pek çoğunun kurucuları, Avrupa'ya hammadde ihraç eden veya bu ülkelerden sanayi ürünü ithal eden tüccar ve çiftçilerdir. (Akgüç, 1989, s. 15)

1863 yılında, çiftçilere uygun koşullarda tarımsal kredi verilmesi amacıyla Memleket Sandıkları kurulmuştur. Memleket Sandıkları'nın sermayesi başlangıçta imece usulüyle, ardından da köylünün mal varlığı ile orantılı olarak Sandığa buğday vermesiyle sağlanmaya çalışılmıştır. Zaman içinde bu sermayenin toplanmasında güçlükler yaşanmaya başlanması ve kredilerin verilmesinde çeşitli yolsuzlukların yapılması dolayısıyla bu kuruluşun Menafi Sandıkları adıyla yeniden düzenlenmesine karar verilmiştir. Menafi Sandıkları'nın sermayesi, asar vergisine menafi hissesi adı verilen bir artış yapılarak oluşturulmuştur. Kısa bir süre sonra bu sandıklarda toplanan kaynakların kullanımı ile ilgili olarak da şüpheler belirmesi üzerine, 1888 yılında tarımsal kredilendirmeyi devlet denetimine alacak olan Ziraat Bankası, ilk devlet bankası sıfatıyla, kurulmuş, Ziraat Bankası'nın sermayesi, Menafi Sandıkları'nın alacakları bu bankaya devredilerek oluşturulmuştur.

"Siyasal iktidarın izlediği ulusal ekonomi politikası ulusal bankaların kuruluşuna elverişli bir ortam yaratmasına karşın, bu dönemde yerli sermaye ile kurulan bankaların büyük bir bölümü uzun ömürlü olamamış, güçlü yabancı bankaların kredi piyasasına egemen olmalarına karşı koyamayarak, onlarla rekabet edemeyerek faaliyetlerine son vermek zorunda kalmışlardır." (Akgüç, 1989, s. 15) "Denilebilir ki İstiklal Savaşı ve Cumhuriyet'in ilanı ile biten bu dönem, bir tecrübe dönemi olmuştur. Bu dönemde milli bankacılığın önemi ve devlet teşvikinin zorunlu olduğu anlaşılmıştır." (Zarakolu, 1973, s. 16)

4.2. Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1932)

Cumhuriyet'in kurulduğu 1923 yılına gelindiğinde, Türkiye ekonomisi, "Osmanlı Devleti tarafından kurulan birkaç askeri fabrika, imtiyazlı yabancı şirketler tarafından demiryolu, madencilik alanlarında yapılan yatırımlar, İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlerde oturan halkın su, elektrik, havagazı, telefon, taşıt ihtiyacını gidermek maksadıyla kurulan işletmeler bir tarafa bırakılacak olursa, büyük ölçüde idame ekonomilerinden meydana gelmektedir. Özellikle tarım sektöründe kuru üzüm, kuru incir, fındık, pamuk gibi ihraç ürünleri yetistiren işletmeler hariç, esas itibariyle kendi ihtiyacı için üretimde bulunan, ancak kendisi tarafından üretilmeyen mahdut mallan piyasada satın alabilmek, cep harçlığı sağlamak maksadıyla yetiştirdiği mahsulün bir kısmını piyasaya arz eden veya kısmen piyasa için ürün yetiştiren köylü işletmeleri hakimdir. Bu işletmelerde üretim tekniği geridir, sermaye ihtiyacı asgari seviyededir." (Zarakolu, 1973, s. 28-29)

Bu yapının değişmesi için yoğun çaba gösteren dönem hükümetleri, ekonomik kalkınmanın hızlandırılmasında bankacılık sektörünün taşıdığı önemin bilinci içinde ulusal bankacılığın geliştirilmesi için çeşitli girişimlerde bulunmuşlardır.

1923 yılında hükümet ve toplumun tarım, ticaret ve sanayi kesimlerinin önde gelenlerinin katılımıyla yapılan İzmir İktisat Kongresi'nde, ekonomik gelişme için ulusal bankacılığın kurulmasının gerekliliği tüm katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Kongre'de ifade edilen görüşlere göre "Özel kesimin olanakları henüz güçlü bankalar kurulması için yeterli değildir. Bankaların kurulmasında devletin katkısı olmalıdır." (Akgüç, 1989, s. 19)

Kongre'ye katılan tüccarlar bir ana ticaret bankasının kurulmasını önermişler ve Türkiye İşBankası bu öneriler doğrultusunda 1924 yılında özel sektör bankası olarak kurulmuştur. İktisat Kongresi'ne katılan sanayicilerin önerileri arasında bir sanayi bankasının kurulması da yer almıştır. Bu öneri doğrultusunda 1925 yılında Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur. Bu banka ülkemizde kurulan ilk kalkınma bankasıdır. Bankanın kurulması ile özel sanayi işletmelerine orta ve uzun vadeli kredi verilmesi ve mali, ekonomik ve teknik konularda bilgi yardımı sağlanması amaçlanmıştır. Banka, kaynaklarının büyük bir kısmını kuruluş halinde devraldığı iştiraklerine bağlaması nedeniyle, sanayi ve madencilik alanında faaliyet gösteren işletmelere yeterli kredi yardımında bulunamamış, 1932'de Türkiye Sanayi ve Kredi Bankası adını almış, 1933 yılında da Sümerbank'a devredilmiştir. (Zarakolu, 1973, s. 28)

İzmir İktisat Kongresi'ne katılan tarım kesimi temsilcileri de tarım sektörüne daha fazla ve daha uygun koşullarda kredi verilmesi amacıyla Ziraat Bankası'nın güçlendirilmesini istemişlerdir. Bu istekler doğrultusunda Ziraat Bankası'nın sermayesi 1924 yılında artırılmış, bankaya tarımsal kredi vermenin yanında her türlü bankacılık faaliyetinde bulunabilme yetkişi verilmiş ve bankanın statüsü anonim şirket olarak değiştirilmiştir. 1930 yılında bankanın kaynakları tekrar artırılmıştır. Bu sermaye artışlarına rağmen banka 1920'ler ve 1930'larda faiz oranlarının düşük tutulduğu tarım kredilerini fazla kullandırmamış, bu dönemde daha çok ticari kredi vermiştir. (Tezel, 1986, s. 200 ve 349) 1923-1932 döneminde, bölge tüccarlarının kredi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çok sayıda yerli veya yabancı sermayeli tek şubeli banka kurulmuştur.

1927 yılında konut kredisi vermek amacıyla Emlak ve Eytam Bankası kurulmuştur. Banka, 1946 yılında Emlak ve Kredi Bankası'na dönüştürülmüştür. Cumhuriyet döneminde bankacılık alanında atılan en önemli adımlardan birisi, 1930 yılında T.C. Merkez Bankası'nın kurulması olmuştur. Bir merkez bankası kurulması çalışmaları 1920'li yılların ilk yarısında başlatılmış olmasına rağmen bu dönemde ödemeler dengesi problemleri ve çeşitli mali zorluklar ile karşı karşıya bulunulması, merkez bankası kurulabilmesi için gerekli olan altın ve döviz varlıklarının, ülkenin iç imkanları ile oluşturulmasını engellemiş; dönemin dış konjonktürünün dış finansman imkanları kısıtlamış olması nedeniyle de bankanın kurulması 1930 yılına kadar mümkün olmamıştır.¹

1715 sayılı Kuruluş Kanunu'na göre Merkez Bankası, para basmak, paranın değerini korumak, ekonominin genel likiditesini ayarlamak ve bankalara ödünç para vermekle görevli bir emisyon bankasıdır. 1971 yılına kadar yürürlükte kalan bu Kanun, yürürlükte kaldığı süre içinde bir çok kez değiştirilerek, bankanın Hazine'ye ve kamu iktisadi teşekküllerine daha fazla kredi vermesi sağlanmaya çalışılmıştır. "Başlangıçta banknot çıkarılmasına ilişkin olarak getirilen sıkı sınırlar kısa süre sonra genişletilmiş, bankanın temel işlevi, etkin bir para politikası yürütmekten çok kamu kesiminin finansman açıklarını kapatmak olmuştur." (Akgüç, 1989, s. 129)

4.3. Özel Amaçlı Devlet Bankalarının Kurulduğu Dönem (1933-1944)

1929 yılına gelindiğinde Türkiye tarım üretiminin egemen olduğu bir ülke görünümündedir. 1920'li yıllarda izlenen özel kesimin özendirilmesi ile sanayileşme stratejisi, sermaye birikiminin yetersizliği nedeniyle önemli bir sonuç vermemiştir. Bu durum, ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi için devletin sınai yatırımlarının yapılmasında daha aktif bir rol oynaması gerektiği konusundaki görüşlerin tartışmaya açılmasına neden olmuştur. Tam bu dönemde başlayan Dünya Ekonomik Krizi'nin, dış ticaret açıkları vermemize yol açması ve tarım ürünleri fiyatlarındaki düşüşün çiftçilerin gelirlerinde meydana getirdiği önemli azalış, sanayileşme için yeni yöntemler bulunması çalışmalarını hızlandırmıştır.

¹ "Merkez Bankası'nın dış finansman gereksiniminin önemli bir bölümü The American Turkish Investment Corporation ile yapılan kibritleti yazı anlaşması sonucu sağlanmıştır." (Akgüç, 1989, s. 128.) ..,

1930 lu yılların başlarında, bu iç ve dış etkilerin sonucu olarak, 1920'li yıllarda izlenen özel kesimin özendirilmesi ile sanayileşme stratejisi bir tarafa bırakılarak, kamu iktisadi girişimleri aracılığı ile sınai yatırımlarda bulunarak sanayileşme stratejisi benimsenmiştir. İktisadi devletçilik olarak adlandırılan bu sanayileşme stratejisinin temelinde ülkemizin o dönemde içinde bulunduğu koşullar nedeniyle, büyük sermaye gerektiren ve ileri derecede teknik bilgiye ihtiyaç gösteren yatırımların gerçekleştirilmesinde, devletin özel kesime göre daha fazla olanaklara sahip olduğu görüşü bulunmaktadır. Bu strateji oluşturulurken, yine o yıllarda Sovyetler Birliği ve Almanya'da uygulanmakta olan devletçilik deneyimlerinden yararlanılmıştır. Devlet tarafından kurulmasına karar verilen sanayi işletmeleri ile ilgili yatırım planları Birinci ve İkinci Sanayi Planları'nda belirtilmiştir.

İktisadi devletçilik stratejisi, bankacılık sistemimizi de önemli ölçüde etkilemiştir. Bu dönemde, Sümerbank (1933), Belediyeler Bankası (1933), Etibank (1935), Denizbank (1937) ve Halk Bankası ve Halk Sandıkları (1938), sanayi planlarında yer alan işletmelerin kurulması, işletilmesi ve finansman ihtiyaçlarının sağlanması amacıyla, devlet tarafından özel amaçlı banka statüsüyle kurulmuştur.

Birinci Sanayi Planında, ağırlıklı olarak imalat sanayiinde faaliyet gösterecek olan 20 fabrikanın kurulması amaçlanmıştır.² Sümerbank'ın en önemli işlevi, bu planını uygulandığı 1933-1938 yıllarında 13 sınai tesisin kurulmasını sağlamak olmuştur. Bu yatırımların finansmanı için Sovyetler Birliği'nden sağlanan 8 milyon dolarlık krediden yararlanılmıştır. 1935 yılında, ağırlıklı olarak madencilik ve enerji sektörlerinde faaliyet gösterecek olan 100'e yakın sınai tesisin yatırım planlarını içeren İkinci Sanayi Planı hazırlanmıştır.³ Etibank, bu planda yer alan maden yataklarını ve enerji kaynaklarını işletecek işletmeleri oluşturmak, yönetmek ve finansman ihtiyaçlarını sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Belediyeler Bankası, şehir ve kasabalarda su, elektrik, havagazı ve kanalizasyon gibi altyapı hizmetlerini gerçekleştirmek ve imar planları hazırlamak için belediyeler tarafından ihtiyaç duyulan kredi ve teknik yardımları sağlamak amacı ile kurulmuştur. Denizbank, deniz yolları işletmelerinin oluşturulması ve finansman ihtiyaçlarının sağlanması için kurulmuştur. Halk Bankası ve Halk Sandıkları'nın kurulması ile küçük esnaf ve sanatkarın kredi ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmıştır.

1933-1944 döneminde sanayileşme için gerekli olan ancak getirisi görece olarak düşük olduğu için özel sektör tarafından yapılmayan yatırımların devlet tarafından gerçekleştirilmesi, bu yatırımların finansmanlarının bütçe olanakları zorlanarak ve bazı zorunlu tasarruf imkanlarına başvurularak karşılanmasıyla mümkün olabilmiştir. 1936 yılında kabul edilen 2999 sayılı Bankalar Kanunu ile, banka mevduatlarının yüzde 15'i oranında Devlet İç Borçlanma Senetleri'nden veya aynı derecede (yaklaşık yüzde 6-7 oranında) faiz getiren diğer menkul kıymetlerden munzam karşılık ayırma zorunluluğu getirilmiş, bu uygulamanın bir amacı da

² Bu fabrikalar Gemlik'te suni ipek, İsparta'da gülyağı, İzmit'te kibrit asidi, Zonguldak'ta seramik, Pasabahçe'de cam, sise, ve çimento, Karabük'te demir sanayii, İzmit'te kağıt ve selüloz sanayii, Keçiözümlü'de kükürt sanayii, Bodrum'da süngercilik, Bakırköy, Kayseri, Ereğli, Nazilli, Malatya'da iplik ve dokuma, İğdir'da iplik, Bursa'da merinos kamgam, Kastamonu'da kendir fabrikalarıdır. (Zarakolu, 1973, s. 40)

³ 2. Sanayi Planı, 1939 yılında başlayan 2. Dünya Savaşı'nın savunma harcamalarının artması ve sınai yatırımlara ayıracak kaynak bulunamaması nedeniyle uygulanamamıştır.

kamu yatırımları için düşük maliyetli finansman kaynağı sağlamak olmuştur. (Zarakolu, 1973, s. 53)

Bu dönemde, hem devlet işletmelerinin finansman ihtiyacında hem de 2. Dünya Savaşı nedeniyle savunma harcamalarında meydana gelen artışlara bağlı olarak, hükümetin bankacılık sektöründen kredi talepleri artmış, uzun vadeli iç borçlanmaya gidilmiş ve Merkez Bankası reeskontundan yararlanılmıştır. 1938 yılında, İngiltere'den kredi olarak alınan 10 milyon sterlin değerindeki altın 1940 yılında karşılık gösterilerek, Merkez Bankası'ndan avans alınmıştır. Ayrıca 1942 yılında munzam karşılık oranı yüzde 20'ye yükseltilerek, bu karşılıkların tamamının Devlet İç Borçlanma Senetleri'ne yatırılması zorunluluğu getirilmiştir. (Zarakolu, 1973, s. 54-55)

Dünya Ekonomik Krizi sonucu tarım sektöründe gelirlerin düşmesi ve ticari faaliyetlerin azalması, 1930'lu yılların başlarında, tek şubeli yerel bankaların büyük bir bölümünün kapanmasına neden olmuştur. Daha sonraki dönemlerde ülkemizin önemli özel sektör bankalarından birisi haline gelecek olan Türk Ticaret Bankası, 1930 yılında, Adapazarı İslam Ticaret Bankası'nın yerine, Hazine'nin iştiraki ile kurulmuştur. İş Bankası da bu dönemde önemli bir gelişme göstermiştir.

1930'lu yıllarda Ziraat Bankası, buğday fiyatlarının desteklenmesi ve küçük üreticilere kredi verilmesinde önemli işlevleri yerine getirmiştir. 1937 yılında bankanın sermayesi yeniden artırılmış ve banka iktisadi devlet girişimine dönüştürülmüştür. Bu sermaye artışına rağmen **"2. Dünya Savaşı sırasında askeri harcamaları karşılamakta ciddi güçlük çeken hükümete, Ziraat Bankası'nın büyük ölçüde borç vermek durumunda kalması, tarımsal kredilerde, 1940-1944 arasında, önemli bir daralma olmasına neden olmuştur."** (Tezel, 1986, s. 351)

4.4. Özel Bankaların Geliştiği Dönem (1945-1959)

1945-1959 döneminin en önemli özelliği sanayileşme stratejisi olarak iktisadi devletçiliğin yerini özel sektörün desteklenmesi ile ekonomik kalkınmanın hızlandırılması politikasının almasıdır. Bu politika değişikliğinin başlıca nedeni savaş yıllarında yaşanan yüksek enflasyon ve spekülasyon ortamında tarım ve ticaret sektörlerinde varlıklı bir özel kesimin ortaya çıkmış olması ve 1950 yılında iktidara iktisadi liberalizm ilkesini benimsemiş Demokrat Partimin geçmesidir. Bu dönemde özel sermaye birikimi, özellikle 1950'den sonra tarımda makineleşmenin artması ve hızla genişleyen ekim alanları ile ard arda iyi ekim yıllarının yaşanmasının etkisiyle, önemli ölçüde artmıştır. Özel kesimin güçlenmesi ve sanayileşme politikasında meydana gelen değişiklik, etkisini bankacılık sektörü üzerinde de göstermiş, bu dönem, özel bankacılığın geliştiği bir dönem olmuştur.

Bu dönemde, özel kesime ve piyasa ekonomisine önem veren bir ekonomi politikası benimsenmiş olmasına rağmen, daha önceki dönemlerde uygulanan, getirisi fazla olmadığı için özel sektöre yapılmayan yatırımların devlet tarafından gerçekleştirilmesi ve böylece özel kesimin teşvik edilmesi politikasına devam edilmiştir. Sulama, enerji, ulaştırma, çimento, seker, dokuma, kauçuk, demir çelik sanayiilerinde önemli devlet yatırımları yapılmıştır. Bu

yatırımların finansmanında başlangıçta tarımsal üründe meydana gelen artış ve dış yardımlar⁴ kullanılmış, ancak 1953 yılı ve sonrasında tarımda ekime açılacak toprakların sınırlarına gelinmesi ve kötü hasat yıllarının birbirini izlemesi sonucu tarımsal ürünün azalması nedeniyle bu yatırımların finansmanında ciddi sorunlarla karşılaşmıştır. Buna rağmen yatırımlara devam eden hükümetler gittikçe artan ölçülerde Merkez Bankası kaynaklarına başvurmuşlardır. Bu dönemde de, kamu sektörü finansman ihtiyacının karşılanmasında yüzde 20 oranında uygulanan mevduat munzam karşılıklarından yararlanılmasına devam edilmiştir. Munzam karşılıkların Merkez Bankası Amortisman ve Kredi Sandığı Hesabı'na nakit olarak yatırılması ve bunlara yüzde 3-4 oranında faiz ödenmesi uygulaması getirilmiştir.

1945-1959 yılları arasında yatırımların, modern işletmelerin, milli gelir ve nüfusun hızla artması, şehirlerin büyümesi, sanayi sektörünün milli gelirden daha çok pay almaya başlaması ve piyasa için üretimin genişlemesi, ekonomide para ve kredi ihtiyacının artmasına neden olmuştur. Bankacılık alanında yapılan yatırımların getirisi yükselmiş ve özel bankacılık hızla önem kazanmaya başlamıştır. Yapı ve Kredi Bankası (1944), Garanti Bankası (1946), Akbank (1948), Pamukbank (1955) ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (1950) bu dönemde kurulmuştur.

Bu dönemde, faiz oranları ve bankacılık işlemlerinden alınacak komisyon oranlarının hükümetçe belirlenmesi ve döviz dayalı işlem yapma yetkişinin sadece Merkez Bankası'nda bulunmasının da etkisiyle, şube bankacılığına ve mevduat toplamaya dayalı bir rekabet önem kazanmıştır. Şube bankacılığının yaygınlaşması, yerel bankaların tasfiyesi sürecini hızlandırmıştır.

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, savaş sonrası Batı ülkeleri ile yakın ekonomik ve politik ilişkilere girildiği ve yabancı ülkelere ve uluslararası finans kuruluşlarından kredi alma olanaklarının arttığı bir ortamda kurulmuştur. Banka, 1925 yılında kurulan fakat uzun ömürlü olamayan Türkiye Sınai ve Maadin Bankası denemesi bir yana bırakılacak olursa, ülkemizde kurulan ilk kalkınma bankasıdır. Bankanın kuruluş sermayesinin önemli bir bölümü ticaret bankaları tarafından karşılanmış, kamu da bankaya uzun süreli krediler sağlayarak veya bu tür kredilerin sağlanmasına olanak hazırlayarak bankayı desteklemiştir. "Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası, genellikle özel imalat sanayiini Türk lirası ve döviz kredileri ile finanse etmekte, madencilik, ulaştırma, enerji gibi ekonomik kalkınma açısından önemli sektörlerle kredi vermektedir." (Akgüç, 1989, s. 47)

1958 yılında "bankacılık mesleğinin gelişmesi, bankalar arasında dayanışmanın sağlanması ve haksız rekabetin önlenmesi amacıyla Türkiye Bankalar Birliği kurulmuştur. Tüzel kişi statüsünde olan Türkiye Bankalar Birliği'nin kuruluşu ile ilgili kararlar 7129 sayılı Bankalar Kanununda yer almıştır. (Akgüç, 1989, s. 48)

---

⁴ Özellikle 1950'den sonra devlet yatırımlarının finansmanında gittikçe artan ölçülerde dış yardımlardan yararlanılmıştır. Ayrıca yabancı sermaye girişi ve yabancı sermayeli yatırımların hızlandırılması amacıyla 1950 ve 1954 yıllarında yabancı sermayeyi teşvik kanunları çıkarılmıştır.

Hükümetlerin Merkez Bankası kaynaklarına başvurma politikasının bir sonucu olarak bozulan ekonomik dengeler kendini 1953'ten sonra hızlı enflasyon, dış ticaret açıkları ve artan dış borçlar olarak göstermiştir. Döviz yetersizliği nedeniyle ithalatın güçlükle yapılabilmesi ve ithal girdi gereksinimlerini karşılayamayan fabrikaların eksik kapasite ile çalışmaya başlaması, Türk lirasının devalüe edilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. 1958 yılında açıklanan İstikrar Programının bir parçası olarak dolar 2,8 liradan 9 liraya yükseltilmiştir. Programın desteklenmesi amacıyla Avrupa ülkelerinden dış kredi de sağlanmış olmasına rağmen, kamu harcamalarında kısıntıya gidilmesinin başarılamaması ve Merkez Bankası kaynaklarına başvurulmasına devam edilmesi, enflasyonun 1959 yılında da artarak devam etmesine neden olmuştur.

4.5. Planlı Dönem (1960-1980)

1950'lerin sonunda ekonominin içine girdiği durgunluk ve 1958 İstikrar Programına rağmen ekonomik dengelerin kurulamaması, 1950'li yıllarda uygulanan liberal ekonomi politikasının terk edilerek devletin ekonomik alanda müdahalesinin arttığı karma ekonomi uygulamasına geçilmesine neden olmuştur. 1960-1980 döneminde, kamu iktisadi girişimleri ve özel sektör aracılığıyla, ilki 1963 yılında uygulanmaya başlanan kalkınma planlarında yer alan yatırımlar gerçekleştirilerek, ithal edilen sanayi mallarının ülke içinde üretiminin sağlanmasını amaçlayan bir sanayileşme politikası izlenmiştir.

İthal ikameci stratejinin izlenmesi sırasında Türkiye ekonomisi, geliştirilmesine çalışılan sektörlerin korunması amacıyla, dışa kapalı bir ekonomi olarak yönetilmiş, faiz oranları ve döviz kurları gibi temel fiyatlar hükümet tarafından dünya piyasalarından bağımsız olarak belirlenmiştir. Planlarda kalkınmada öncelikli olarak belirtilen sanayi, bayındırlık, enerji, ulaştırma, madencilik ve dışsattım sektörlerinin fon ihtiyaçlarının düşük maliyetle karşılanabilmesini için negatif reel kredi faiz politikası ve yine bu sektörlerin ithal girdi maliyetlerinin düşük tutulabilmesi için Türk lirasının aşırı değerlendirildiği bir döviz kuru politikası uygulanmıştır.

Planlı dönemde bankacılık sektörü önemli ölçüde devlet kontrolü ve etkisi altında kalmıştır. Mevduat ve banka kredilerine uygulanacak faiz oranları, banka komisyon oranları ve kredi limitleri, izlenen ithal ikamesi politikası doğrultusunda belirlenmiş; bankaların temel işlevi kalkınma planlarında yer alan yatırımların finansmanlarının sağlanması olarak tanımlanmıştır.

Bu dönemde yeni yabancı banka ve bazı özel durumlar dışında yeni ticaret bankası kurulmasına izin verilmemiştir. Böylece sınırlı olan sektör kaynaklarının, sınırlı bir rekabet ortamında, mevcut bankalar aracılığıyla, planlarda belirtilen şekilde dağılımının sağlanmasına çalışılmıştır. Faiz ve döviz fiyatı değişmelerinden kaynaklanan risklerin bulunmadığı, ürün ve fiyat rekabetinin olmadığı böyle bir ortamda faaliyet gösteren özel sektör bankaları, negatif reel faizle topladıkları mevduatları artırmak amacıyla şube bankacılığına yönelmişlerdir.

Mevcut bankaların yeni şube açmaları teşvik edilmiş, küçük bankalarla birleştirilerek

ortalama sabit maliyetlerinin azaltılmasına çalışılmıştır. 1950'li yıllarda kurulmuş pek çok küçük banka 1960'larda tasfiye edilmiştir.

Planlı dönemde 5'i kalkınma ve 2'si ticaret olmak üzere toplam 7 yeni banka kurulmuştur. Bu dönemde kurulan kalkınma bankaları, T.C. Turizm Bankası (1962), Sınai Yatırım ve Kredi Bankası (1963), Devlet Yatırım Bankası (1964), Türkiye Maden Bankası (1968) ve Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası (1976), bu dönemde kurulan ticaret bankaları ise Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası (1964) ve Arap-Türk Bankası (1977)'dir. Kalkınma bankalarının kurulması ile ilgili ilke kararları kalkınma planlarında yer almıştır.

Sınai Yatırım ve Kredi Bankası, altı ticaret bankası tarafından kalkınma bankası olarak kurulmuş bir özel sektör bankasıdır. Bankanın kuruluşu ile kalkınma planlarında özel kesim için öngörülen alanlarda yatırım yapmak için gerekli orta ve uzun vadeli kredilerin özel kesim tasarrufları ve yabancı sermaye iştirakleri aracılığıyla sağlanması amaçlanmıştır.

Devlet Yatırım Bankası, kamu iktisadi girişimlerinin planlarda yer alan yatırımları yapmaları için gerekli kredileri sağlamak amacıyla kurulmuş bir kamu bankasıdır. Banka, imalat sanayii yanında enerji, madencilik, ulaştırma sektörlerini içeren yatırım projelerini kredilendirmiş, 1987 yılında Türkiye İhracat Kredi Bankası adını alarak faaliyet gösterdiği alanlar yeniden düzenlenmiştir.

Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası, özellikle yurtdışında çalışan Türk işçilerinin birikimlerinin öncelikli alanlardaki yatırımlarda değerlendirilmesi amacıyla kurulmuş bir kalkınma ve yatırım bankasıdır. "Kredi verme, iştirakte bulunma, teknik yardım sağlama yolları ile halka açık çok ortaklı anonim şirketlerle, özellikle yurtdışında çalışanların Türkiye'deki girişimlerini destekleyen bu bankanın unvanı 1988 yılında Türkiye Kalkınma Bankası olmuştur." (Artun (1983), s. 59)

Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası ve Arap Türk Bankası, Türk bankacılığının dışa açılmasının ilk örnekleri olmuşlardır. Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası, Amerikan ve İtalyan sermayesinin iştiraki ile dış ticaretin finansmanının sağlanması amacıyla kurulmuştur.⁵ "Banka, Cumhuriyet döneminde yabancı sermaye iştiraki ile kurulan ilk bankadır. Arap-Türk Bankası, Libya ve Kuveyt sermayesinin katılımı ile yabancı ortaklı banka olarak, artan Arap sermayesini Türkiye'ye çekmek, Avrupa para piyasalarından yararlanmak ve uluslararası bankacılık yapmak amacıyla kurulmuştur. (Akgüç, 1989, s.60-61)

Bu dönemin bankacılık açısından en önemli özelliklerinden birisi, özel ticaret bankalarının büyük bölümünün holding bankası haline gelmesi olmuştur. Bir sanayi veya ticaret sermayesi grubunun bir bankanın sermayesinin önemli bölümünün sahibi olması anlamına gelen ve dünyada da yaygın olan holding bankacılığı, o dönemde özel sektör yatırımlarını hızlandıracağı düşüncesiyle devlet tarafından teşvik edilmiştir.

---

⁵ Banka 1970 yılında unvan değiştirerek Türk Dış Ticaret Bankası (Dışbank) adını almıştır.

Bu dönemde, yatırımların orta ve uzun vadeli finansman ihtiyacının karşılanmasında, bütçeden yapılan transferler, kamu borçlanmaları, özel tasarruflardan sağlanan kaynakların yanı sıra özellikle Merkez Bankası kredilerinden yararlanılmıştır. Hızla sanayilesmeye çalışılırken, bunun için gerekli yeterli reel kaynağın ekonomi tarafından yaratılamaması, daha önceki dönemlerde olduğu gibi, bu dönemde de en önemli sorunlardan birisi olmuştur. 1960-1980 döneminde, "Türk mali sistemi, tasarrufları özendirerek kalkınmada öncelik taşıyan alanlara yöneltecek bir yapı içinde bulunmamaktadır. Bunun sonucu olarak, kaynak sağlama ve bu kaynakları kalkınmanın gerektirdiği alanlara yöneltme görevi, kamu kesimi tarafından üstlenilmiştir. Kamu kesiminin reel kaynak sağlama ve bu tür kaynakları artırmada karşılaştığı güçlükler, bu kesimin Merkez Bankası kredilerine ve bu krediler büyük ölçüde emisyonla sağlandığı için de enflasyonist kaynaklara dayalılığını artırmıştır. Merkez Bankası kredilerinin, özellikle Merkez Bankası tarafından kamu sektörüne kullanılan kredilerin, genellikle ekonomide mal ve hizmet arzına yol açmayan, sübvansiyon biçimindeki ödemelerde kullanılması ve kredilerin geri dönmemesinden dolayı para arzının giderek artması, büyük bir parasal genişleme yaratmıştır. Ekonomideki mal ve hizmet arzını aşan bu tür parasal genişleme, enflasyonun artmasındaki en önemli neden olmuştur." (Artun, 1983, s. 68-69)

Planlı dönemde, oldukça karmaşık bir teşvik sistemi ile bankaların açtıkları orta vadeli kredi miktarı arttırılmaya çalışılmıştır. Bu teşvik sistemi ile (1961'den itibaren) orta vadeli kredilerde uygulanacak faiz oranları diğer kredilerden daha yüksek olarak belirlenmiş⁶; (1973 yılından itibaren) bankaların kendi kaynaklarından öncelikli sektör yatırımları için açacakları kredilere karşılık gelen mevduat için, Merkez Bankası'na normalden daha düşük (genellikle yüzde sıfır) oranda munzam karşılık yatırımları yeterli görülmüş⁷; reeskont oranları farklılaştırılmış; bankalara toplam kredilerinin yüzde 10'u oranında orta vadeli kredi verme zorunluluğu getirilmiş; bankaların öncelikli sektörlerde yatırım yapan iştiraklerine kredi vermelerini özendirici düzenlemeler yapılmıştır.

Kredilerin sektörel dağılımının kalkınma planlarına uygun şekilde olmasını sağlamak amacıyla kullanılan yöntemlerden birisi olan farklılaştırılmış reeskont oranları uygulamasının temelini, 1971 yılında çıkarılan 1211 sayılı Merkez Bankası Kanunu ile Merkez Bankası'na orta vadeli reeskont ve avans işlemleri yapma yetkişinin verilmesi oluşturmuştur. Bu Kanun'un 46. maddesine göre banka vadesine en fazla 5 yıl kalmış senetleri reeskonta kabul edilmiştir. Merkez Bankası ile bankalar arasında 1972 yılında başlayan orta vadeli kredi ilişkileri 1972-1977 döneminde önemli bir gelişme göstermiştir.

Bankalara getirilen toplam kredilerinin en az yüzde 10'unu orta vadeli kredi olarak kullandırmaları zorunluluğu, 1976 yılında, kaynakları 1 milyar Türk lirasının üzerinde olan bankalar için yüzde 20'ye çıkarılmıştır. Bankalar, başlangıçta bu oranları tutturmak için Merkez Bankası'ndan orta vadeli reeskont kredisi yoluyla sağladıkları kaynakları kullanmıştır. Bankaların kendi yarattıkları kaynaklarla orta vadeli kredi sağlamalarını teşvik etmek amacıyla,

⁶ Bu dönemde uygulanan Merkez Bankası faiz iadesi uygulaması için bakınız Artun (1983), s. 86.

⁷ Orta vadeli kredi sağlanması için başvurulan bir diğer yöntem de Merkez Bankası'nda bulunan munzam karşılıkların (1961'den itibaren) Ziraat Bankası aracılığıyla tarım sektörü ve (1974'ten sonra) Devlet Yatırım Bankası aracılığıyla kamu tarafından doğrudan aktarmalar şeklinde kullanılması olmuştur.

1976 yılında yapılan düzenleme ile Merkez Bankası kaynağı ile sağlanan kredilerin yüzde 20 oranı hesaplanırken dikkate alınmaması uygulaması getirilmiştir. Bu tür kredilere tekabül eden mevduat için ayrılan münzam karşılık oranının düşük ve bu tür kredilere uygulanan kredi faiz oranının yüksek olması nedeniyle, orta vadeli kredi vermek, bu düzenlemeden sonra da, bankalar için ekonomik açıdan karlı olmaya devam etmiş, orta vadeli kredi/toplam kredi oranının tutturulmasında bankalar bir sıkıntı ile karşılaşmamışlardır.

Planlı dönemde hızlı bir kalkınma sağlanmış olmakla birlikte, sanayileşmenin finansmanında enflasyona yol açan yöntemlerin kullanılması ve geliştirilen sanayinin yüksek enflasyon ortamında iç tüketime yönelik üretim yapması ve dışsattıma yönelmemesi, 1970'li yıllarda önemli bir döviz darboğazının yaşanmasına neden olmuştur. Bu darboğazı aşmak için alınan dövize çevrilebilir mevduat uygulaması ve benzeri önlemler sonucu dış borçlar önemli oranda artmıştır. Ödemeler dengesi ve döviz kıtlığı sorunu nedeniyle, dışalım yapılmasının zorlaşması ve ithal ikamesi stratejisi ile kurulan fabrikaların dışalım girdisi almasında karşılaşılan sorunlar nedeniyle eksik kapasite ile çalışmaya başlaması, 1980'li yılların başında, bu sanayileşme stratejisinin terk edilmesine ve dış piyasalara üretim yapmayı hedef alan bir stratejinin benimsenmesine neden olmuştur.

4.6. Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi (1980 Sonrası)

1970'li yılların sonunda ödemeler dengesi problemleri nedeniyle yaşanmaya başlanan ekonomik durgunluk, sanayinin döviz gereksinimini de karşılayabilecek yeni bir sanayileşme stratejisinin benimsenmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. 1980 yılında, iç pazara yönelik üretimin yapıldığı ithal ikameci sanayileşme stratejisi terk edilerek, piyasa ekonomisine dayalı, dışa açılmayı ve dışsattıma yönelik üretimi esas alan bir kalkınma politikası benimsenmiştir.

Yeni stratejiyi desteklemek, ekonominin serbest piyasa ekonomisi kurallarına göre yeniden yapılanmasını ve tasarrufların istikrarlı büyüme için gerekli seviyeye yükseltilmesini sağlamak amacıyla, esnek döviz kuru ve pozitif reel faiz politikası uygulanmaya başlanmış, mali piyasaların serbestleşmesi ve derinleşmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

"1985 yılında 3182 sayılı Bankalar Kanunu yürürlüğe girmiştir; uluslararası denetim ve gözetim sistemi ile uluslararası bankacılık standartları sisteme tanıtılmış, tek düzen hesap planı uygulaması getirilmiş, bilançolar dış denetime tabi tutulmuş, mevduat sigorta fonu kurulmuş ve donuk kredilere daha gerçekçi karşılık uygulanması getirilmiştir. Interbank piyasası kurulmuştur. Türkiye'de yerleşik kişilere döviz tutma ve döviz mevduatı açma izni verilmiştir. Merkez Bankası, 1987 yılında açık piyasa işlemlerine başlamıştır. 1988 yılında döviz piyasası kurulmuştur. 1989 yılında döviz işlemleri ve sermaye hareketleri serbest bırakılmıştır. 1990 yılında TL'nin konvertibilitesi ilan edilmiştir. Yurtdışında yerleşik kişilere Türkiye'de menkul kıymet yatırımı yapma, TL ve döviz mevduatı açma izni verilmiştir. 1990 yılında, Merkez Bankası öngörülebilirliğin artması ve mali piyasalardaki belirsizliklerin azaltılmasına yönelik olarak para programını tanıtmış ve uygulamasını başlatmıştır. 1992 yılında, elektronik fon transfer sistemine işlerlik kazandırılmıştır." (Keskin, 1993, s. 8)

1982 yılında çıkarılan Sermaye Piyasası Kanunu ile sermaye piyasası araçlarının kullanımını için gerekli yasal ve kurumsal yapı oluşturulmuştur. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası 1986 yılında faaliyete geçmiştir.

Ekonomide serbest piyasa mekanizmasının işlerlik kazanması ve mali piyasaların serbestleşmesine yönelik düzenlemeler yapılması, bankacılık sistemi üzerinde önemli etkiler yapmıştır. Sektöre yeni yerli/yabancı bankaların girişine izin verilmesi ve mevduat/kredi faiz oranlarının serbest bırakılması sonucu sektörde rekabet artmıştır. Artan rekabet, klasik mevduat bankacılığı yerine, bankaların hem kaynak hem de plasman çeşitliliğinin arttığı bir bankacılığın benimsenmesine neden olmuştur. Bu dönemde banka fonlarının bir bölümü sermaye piyasası işlemleri, devlet iç borçlanma senetleri ve hazine bonoları alımı ve döviz işlemlerinde kullanılmıştır. Banka müşterilerine tüketici kredileri, kredi kartları, döviz tevdiat hesabı, leasing, factoring, forfaiting, swap, forward, future, option, otomatik vezne makineleri, satış noktası terminalleri gibi yeni ürün ve hizmetler sunulmuş, bilgisayar sistemleri ve diğer teknolojik yeniliklerden yararlanılması ve personel eğitimine önem verilmesi sonucu sektörde verimlilik artmıştır.

Döviz işlemlerinde ve sermaye hareketlerinde serbestleşmeye gidilmesi sonucu yurtdışından borçlanma ile sağlanan fonlar bankalar için mevduat yanında önemi artan bir kaynak haline gelmiştir. 1990'lı yıllarda, döviz tevdiat hesaplarında toplanan mevduatın toplam mevduata oranı büyük ölçüde artmıştır. Bu artışın en önemli nedeni, yaşanan "sürekli yüksek enflasyon" ortamının bir sonucu olarak ortaya çıkan "yerli paranın yabancı paralarla ikamesi" olgusu olmuştur.

Bu dönemde, uygulanan serbest faiz ve esnek döviz kuru politikaları, ihracatın özendirilmesi, ithalatın serbest bırakılması, yeni bankaların kurulmasına izin verilmesi, bankalararası Türk lirası ve döviz piyasalarının kurulması, bilgisayar ve iletişim teknolojisinde yaşanan gelişmeler sonucu, toptancı bankacılık yapan az şubeli küçük ve orta ölçekteki banka sayısı artmış, büyük ölçekteki özel bankaların pazar paylarında ise gerilemeler olmuştur. Türk bankaları, yurtdışında banka kurarak veya şube açarak dışa açılmaya başlamışlardır. Toptancı bankalar, büyük ölçüde dış ticaretin finansmanını sağlanması, leasing, factoring, forfaiting, menkul kıymet ihracında aracılık ve kısa vadeli kredi işlemlerine ağırlık vermişler ve uluslararası mali piyasalardan finansmanı arttırmışlardır. (Parasız, 1994, s. 125-127) Yabancı bankalar ağırlıklı olarak toptancı bankacılık faaliyeti içinde olmuşlardır. Bu nedenle yabancı bankaların mevduat ve kredi pazarındaki payları oldukça düşük kalmıştır.

Daha önceki dönemlerde olduğu gibi bu dönemde de yüksek düzeylerde kamu sektörü finansman açıklarının yaşanması sonucu, özellikle 1989 yılından sonra ekonomide "yüksek faiz, yüksek enflasyon" dönemine girilmiştir. Hızla büyüme bütçe açıklarının önemli bölümünün iç borçlanma yoluyla karşılanması mali kaynaklara olan kamu talebinin artmasına neden olmuştur. Bu arada sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesine rağmen iç talep artışına dayalı enflasyonist politikalar ödemeler dengesi üzerinde çok ciddi baskılar oluşturmuş, bu baskılar reel faizlerin yükselmesine yol açmıştır. Makro dengesizliklerin giderilmesine yönelik doğru politikaların uygulamaya geçirilememesi bağlı olarak beklentiler kötüleşmiş ve

belirsizlik artmıştır. Makro ekonomide kaybolan disiplin mali sektörün faaliyetine ve denetimine de yansımıştır.

Ekonomik birimler mali tasarrufları içinde döviz cinsinden aktiflerin payını arttırmışlar, TL cinsinden finansal aktiflere olan talep ise çok yüksek faizle çok kısa vadelerde gerçekleşmiştir. Bu durum bankaların bilanço yapılarını olumsuz yönde etkilemiş, karlılık performansı düşmüş, özkaynakların güçlendirilmesi sınırlanmıştır. Buna karşılık kamunun artan borçlanma ihtiyacının yarattığı baskının da etkisiyle hızla yükselen TL fonlama maliyeti nedeniyle bankalar yurtdışından borçlanmayı arttırmışlar ve döviz pozisyon açıklarını büyütmişlerdir. Bilançoda hem faiz hem de kur riski önemli ölçüde artmıştır.

1994 yılı mali sektör ve bankalar açısından risklerin zarara dönüştüğü bir yıl olmuştur. Kamu açığındaki büyümeye rağmen genişleyici politika uygulamasının sürdürüldüğü bir ortamda faiz oranlarının düşürülmesi yönündeki ısrarcı yaklaşım nedeniyle mali sektörde tansiyon yükselmiştir. Piyasalar tarafından gönderilen sinyallere rağmen, parasal genişleme ve mali araçlara getirilen vergi gerek yurtiçi gerekse yurtdışı yatırımcıların TL cinsinden mali araçlardan kaçmalarına neden olmuştur. Faiz oranları rekor seviyelere yükselmiş, TL yabancı paralar karşısında değer kaybetmiş, mali sistem küçülmüştür. 1994 yılında bankacılık sisteminin toplam aktifleri 68.6 milyar dolardan 51.6 milyar dolara, özkaynakları ise 6.6 milyar dolardan 4.3 milyar dolara küçülmüştür.

Mali sektör ve bankacılıkta yaşanan güven bunalımı tasarruf mevduatına devlet güvencesi getirilmesi pahasına aşılabilmektedir. Bu arada üç bankanın faaliyetine son verilmistir. Türkiye'nin uluslararası kredi notu çok hızla düşürülmüştür. Gelişmeler bankaların yurtdışından borçlanmalarını da olumsuz yönde etkilemiştir. Dış kaynaklar sınırlanınca kaynak talebinin tümü iç piyasaya dönmüştür. Hatta bu dönemde Türkiye net dış borç ödeyici duruma gelmiştir. Sonuçta, faizler çok daha yüksek bir seviyeye oturmuştur.

1995 yılından sonra ekonomideki hızlı toparlanma tüm sektörleri olduğu gibi bankacılık sisteminin büyümesini olumlu yönde etkilemiştir. Yüksek reel faizler TL cinsinden yatırım araçlarını cazip hale getirmiş, para ikamesi yavaşlamış, ancak tersine dönmemiştir.

Kapanan döviz pozisyonları yeniden açılmış, daha yüksek maliyetli olmakla birlikte yurtdışı borçlanma başlamıştır. Bununla birlikte yatırımcıların talebi çok kısa vadeli mali araçlara yoğunlaşmıştır. Yurtdışından sağlanan borçlanmaya vergi getirilmiş, TL ve yabancı borçlanma üzerindeki parasal yükler arttırılmıştır. Bu gelişmeler repo ve vadeli döviz işlemlerinin hızla büyümesine neden olmuştur. Bankacılık sektöründe vadesiz mevduat ve vadeli mevduatın büyük bölümü günlük vadeli ve çok yüksek faizli yüksek faizli repoya yönelmiştir. Gayri nakdi krediler üzerinden açık pozisyonlar büyümüştür. Para ve mali yüklerin maliyetler üzerindeki olumsuz etkisi nedeniyle kaynakların bir bölümü kıyı bankalarına yönelmiştir.

Mali piyasalarda daralmanın sürmesine rağmen kamunun kaynak talebi azaltılamamış, tersine arttırılmıştır. Bu artışın piyasalar üzerine yarattığı baskının hafifletilmesi amacıyla kısa dönemli geçici tedbirler alınarak mali piyasalar tedirgin edilmeye devam edilmiştir.

1996 yılında kamu ortak hesabı uygulaması, enflasyona endeksli borçlanma, dövizli borçlanma, bedelsiz ithalat, hızlı avans kullanımı artan kamu borçlanma gereksiniminin faizler yükseltilmeden karşılanmasına yönelik başlıca uygulamalar olmuştur.

Türkiye 1997 yılına yeni bir para kavramı, gerçek kişiler için menkul kıymet gelirlerinin beyana tabi tutularak vergilendirilmesi uygulamasının başlatılması ve denk bütçe uygulamaları tartışmalarıyla girmiştir. Siyasi tansiyon yükselmiştir. Yılın ortasında Hükümet değişmiştir. Yeni Hükümet ekonomide önceliği enflasyonun düşürülmesine vermiş bütçe disiplini benimsemiştir. Yurtdışı borçlanmanın arttırılması amacıyla IMF ile bir anlaşma zemini bulunmaya çalışılmıştır. Piyasaların beklentilerini olumlu yönde etkilemek üzere temel makro sorunların çözümü konusunda bir takvim hazırlanmıştır. Bu arada kamu ürünlerine yüksek oranlı ayarlamalar yapılmış ve dolaylı vergiler arttırılmıştır. Hazine ile Merkez Bankası arasında piyasalarda belirsizliği azaltacak bir protokol uygulamaya konulmuştur. Hazine, borçlanma programı açıklamış, bütçe hedefleri kamuoyuna duyurulmuş ve ek bütçe istenmeyeceği vurgulanmıştır. Hazine Merkez Bankası'ndan avans kullanımını durdurmuştur. Kaynak talebi mali piyasalara dönmüştür. Faiz oranlarında kısa süreli bir yükselişin ardından Hazine'nin programını kararlılıkla sürdürdüğünün görülmesi ve borçlanma gereksiniminin azalmaya başlamasıyla birlikte TL finansal araçlara olan talep artmış, piyasalarda istikrar bozulmadan faizler hızla gerilemiştir. Asya'da başlayan ve tüm mali piyasaları olumsuz yönde etkileyen krize ve Körfezde yaşanan gerginliğe rağmen yurtdışı ve yurtiçi yatırımcıların beklentilerindeki iyileşme döviz rezervlerinin yükselmesine neden olmuştur. Bu arada bankaların açık pozisyonları büyümüş, kısa vadeli faiz oranlarının azalmasına bağlı olarak repo mevduata dönmeye başlamıştır.

1998 yılının ikinci yansından itibaren IMF ile bir izleme anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmada, temel makro sorunlara çözüm getirileceği, mali sektörde denetime yönelik düzenlemelerin arttırılacağı ve vergi taslağının yasalaşacağı belirtilmiştir. Nitekim, anlaşmanın hemen akabinde bankaların vadeli işlemlerine ve açık pozisyonlarına sınırlama getirilmiştir. Ancak, özellikle vadeli döviz işlemlerine getirilen sınırlama yabancı yatırımcılar tarafından piyasanın likiditesini azalttığı gerekçesiyle büyük bir tedirginlikle karşılanmıştır. Yurtiçi bankalar yeni getirilen yükümlülükler uymak üzere açık pozisyonlarının kapatılması çabası içine girmişlerdir. Merkez Bankası'nın döviz yoluyla yaratılan paranın sınırlandırılması ve enflasyon düşüşüne katkıda bulunulması amacıyla kısa vadeli faiz oranlarını düşürmesinin de etkisiyle yavaş da olsa dövize yeniden talep başlamıştır. Hemen ardından sermaye gelirlerinin vergilendirilmesi ile ilgili değişiklik, geçici vergi uygulaması ve bankalararası işlemlere getirilen stopaj mali piyasalar açısından çok ciddi bir şok olarak algılanmış, güven zedelenmiştir. Yabancı yatırımcıların, Rusya'da yaşanan krizin de etkisiyle, mali piyasaların dışına çıkmaya başladığı bir ortamda yurtiçi yatırımcılar artan risk karşısında tercihlerini değiştirmeye başlamışlardır. Bir yandan piyasaları daraltan uygulamalar hayata geçirilirken diğer yandan erken seçim açıklamaları ve kamunun kaynak talebinin artacağı yönünde seçim

ekonomisi uygulamalarına ilişkin belirtiler nedeniyle arz talep dengesinin bozulmaya başladığı bir döneme girilmiştir. Bekleyişlerin yeniden değiştiği bir ortamda tercihlerdeki değişme fiyatlara yansımış, faiz oranları hızla yükselmiştir. Bu durum mali sistemi kısa bir aradan sonra yeniden son derece istikrarsız bir ortama sokmuştur. Riskler ise piyasada zaten hep var olmuştur.

4.7. 2000-2001 Yılları Türkiye Bankacılık Krizi ve Son Bankacılık Dönemi

Kontrolsüzce yükselen faizler, bankaları kendi çıkarları için kullanan banko patronları, sektörde reklamını yapmak ve büyük çıkarlar sağlamak için banka mali tablolarını makyajlayan banka üst yöneticileri, banka kaynaklarını çalmak için piyasadaki bankaları satın alan iş adamı görünümündeki hırsızlar, bunlara göz yuman politikacılar, kontrol ve denetim mekanizmasını işletemeyen veya işletmeyen bürokratlar sayesinde bir balon gibi şişen bankacılık sektörü, 2000 yılında patladı.

Krizde sahip oldukları banka kaynaklarını hortumlayan, yani yurt içinde veya yurt dışındaki kendi hesaplarına para aktaran, yani mevduat sahibi kişilerin paralarını çalan kaçırarak banka sahibi kişilerin neden olduğu kriz (Mesela : Egebank, İmarbank böyle battı...) bankacılık sektörünü öyle bir olumsuz etkiledi ve tetikledi ki, o yıllarda zayıf mali bünyesi olan veya yönetiminde zayıflıklar bulunan yani çok iyi yönetilemeyen bankalar da krizden olumsuz etkilenerek ve battı. Yani devlet el koydu, bu kötü duruma düşen bankalar Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna geçti. Mesela Eskişehir Bankası (ESBANK) şimdi yok veya o yıllarda ismi DEMİRBANK olan ama sonraki yıllarda T.M.S.F tarafından H.S.BC'ye satıldı.

Borçları, alacaklarını aşan yani zararları büyüyen bankalar devlet kontrolüne geçti ama o yıllarda, Batan bankalardan mevduat sahiplerine ödenen paraların yaklaşık 40 Milyar A.B.D. civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bu paralar, vatandaşlarımızdan toplanan vergilerle ödendi ve bu müthiş büyük tutar ile ne kadar yol, kaç tane okul veya hastane yapılabileceğini siz tahmin ediniz. Veya kaç tane fabrika açılır ve kaç gencimize iş temin edilirdi, siz düşünün.

2000 ve 2001 yıllarındaki bankacılık krizinden büyük küçük birçok banka olumsuz etkilendi. Verilen krediler geri dönmeye başladı. Tasarruf sahipleri bankalardan paralarını çekip evde saklamaya başladı. Bankalar yeni kredi verememeye başladı.

Bu olumsuz durum karşısında, sistem içinde çalışan bankalar da batmamak için çeşitli tedbirler aldılar, Mesela:

- Pahalı, yüksek ücret alan personeli işten çıkardılar.
- Personele sağlanan pekçok hak ve yardım iptal edildi. Mesela, yöneticilere verilen telefonlar,yılsonu ikramiyeleri gibi.
- Şubelerdeki operasyon birimlerini kaldırıp , Genel Müdürlükte Merkezi Operasyon Birimleri kuruldu,böylece personelden ve personel masraflarından tasarruf edildi.
- EN ÖNEMLİSİ, KÜÇÜK ve ORTA ÖLÇEKLİ bankalar birleşti, böylece sermayelerini birleştirip, merkezi operasyon kurmak gibi tasarruf tedbirleri ile de eskiden çok daha güçlü hale geldiler. Mesela: GARANTİ Bankası, krizden önce başarıyla çalışan ve krizde de gayet iyi olan KÖRFEZBANK ve OSMANLI BANKASI ile birleşti ve tarihimizin en eski bankası olan, geçmişte MERKEZ BANKASI görevi yapan Osmanlı Bankası faaliyetlerini durdurdu. Osmanlı Bankası tarih oldu, gerçekten şimdi sadece bir müzedir, gidip karaköy-Şişhane arasındaki Bankalar caddesinde ziyaret edebilirsiniz. Ama buna karşılık, bugünkü kuvvetli ve büyük GARANTİ BANKASI oluştu.

Sonuç olarak, kriz öncesi Türkiye’de 81 banka faaliyetteydi, kriz sonrası 49’a indi ve yüzbinlerce banka çalışanı işsiz kaldı ve milyarlarca ABD doları zarar oluştu.

Devlet bu durum karşısında, aşırı kontrol ve denetim dönemini başlattı. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu vasıtasıyla, bankalar üzerinde öyle bir kontrol ve denetim kuruldu ki, bankalar resmi kurumlara ve resmi veya bağımsız denetçilere rapor hazırlayıp vermekten, nerdeyse bankacılık ticari faaliyetleri yapamayacak duruma geldiler.Bankacılık sektörüne girecek veya yeni banka kuracak müteşebbisleri mali ve ahlaki yönden çok ince eleyip sık dokumaya başladılar. BDDK mali yönden zayıf olan bankaların patronlara, sermaye artırma veya zengin yeni ortaklar bulma konusunda baskı yaptı ve bankacılık sektörü kuvvetlendi. Banka karları arttı. Türkiye’de bankacılık sektörü cazip hale geldi.

Bu gelişmelerin doğal sonucu olarak, 2005 yılından itibaren Türkiye ‘de bankalara yabancıların ilgisi arttı. Dışbank’ı FORTİSBANK aldı. DENİZBANK’ı Hollanda asıllı DEXİA Bank aldı. Garanti Banka’sının %20’sini ABD’li GENERAL ELECTRIC Finanse aldı. AKBANK’ın %20’sini ABD’li CITICORP aldı . Demirbank’ı İngiliz HSBC aldı. TEB’i %50’sini Fransızlar aldı. TEKFENBANK ve FİNANSBANK’ı Yunanlılar aldı. Yapı Kredi Bankasına İtalyanlar ortak oldu.

Gelişen, kuvvetlenen ve arın titizlikle kontrol ve denetim altında tutulan Türk Bankacılık sektörü, sonuç olarak, 2007-2008 yıllarında dünya ekonomik ve bankacılık krizinde dünyada A.B.D. başta olmak üzere, pekçok ülkede yüzlerce banka iflas edip kapanırken, o ülke ekonomilerini zor duruma sokarken, Türkiye’de bu yaşanmadı.

Kriz sonrası, 2001’de Türkiye’de konmaya başlanan **Bankacılıktaki Aşırı Kontrol ve Denetim** , ve **Yabancılaşma Dönemi** diyebileceğimiz dönem, bu notların güncellendiği Ağustos-2010’da halen devam etmektedir.

Türkiye’de Bankacılık Sistemi

Banka, Şube ve Personel Bilgileri⁸ Eylül 2013⁹

Banka ve Şube Sayısı

Bankacılık sisteminde Eylül 2013 döneminde faaliyet gösteren banka sayısı 49’dur. Mevduat bankaları sayısı 32, kalkınma ve yatırım bankaları sayısı 13 ve katılım bankaları sayısı 4’tür.

Mevduat bankalarından 3 tanesi kamu sermayeli, 11 tanesi özel sermayeli ve 17 tanesi yabancı sermayeli bankadır.

Eylül 2013 sonu itibari ile; mevduat bankaları ve yatırım bankalarının toplam şube sayısı 10834, toplam çalışan sayısı 195.823’ e ulaşmıştır. Toplam çalışanların içinde, bayanların sayısı 99.444 olup payı, 4 yıl önce %50 iken Eylül 2013 sonu itibari ile %50,8 olmuştur.

Bayanların lehine olan bu gelişme yanında, çalışanların öğrenim seviyeleri yükselmiştir. 2010 yılı ile karşılaştırıldığında toplam sektör çalışanları 4 yılda 174.493’den 195.823’e yükselirken (%12.2 lik artış) Yükseköğrenim Kurumlarını(önlisans, Lisans, Yüksek Lisans, Doktora) bitirenlerin sayısı 133.119’dan 160.516’ya (% 20.6’lık artış) ulaşmıştır.

Banka	İlk Öğretim Kurumlarını Bitirmiş Olanlar (İlkokul ve Ortaokul)			Orta Öğretim Kurumlarını Bitirmiş Olanlar (Lise ve dengi okullar)			Yüksek Öğretim Kurumlarını Bitirmiş Olanlar			Yüksek Lisans ve Doktora Yapmış Olanlar			Toplam		
	Erk	Ka	Top	Erk	Kad	Topl	Erk	Kad	Topl	Erk	Ka	Topl	Erk	Kad	Topl
Sektör Toplamı	1.288	268	1.556	21.748	12.003	33.751	67.559	81.190	148.749	5.784	5.983	11.767	96.379	99.444	195.823
Mevduat Bankaları	1.026	251	1.277	21.202	11.880	33.082	65.480	79.973	145.453	5.276	5.645	10.921	92.984	97.749	190.733
Kamu Sermayeli Bankalar	354	12	366	5.749	2.451	8.200	22.321	19.056	41.377	1.831	1.873	3.704	30.255	23.392	53.647
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	95	5	100	2.821	787	3.608	11.179	7.517	18.696	1.026	993	2.019	15.121	9.302	24.423

⁸ -Mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını kapsamaktadır.

⁹ http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Istatistiki_Raporlar.aspx

Finans Bank A.Ş.	64	2	66	1.8	837	2.7	4.0	6.3	10.4	28	36	657	6.2	7.5	13.8
Habib Bank Limited	2	0	2	4	0	4	3	5	8	2	1	3	11	6	17
HSBC Bank A.Ş.	0	0	0	700	380	1.0	1.8	3.0	4.85	18	20	391	2.6	3.6	6.32
ING Bank A.Ş.	20	0	20	441	259	700	1.8	2.7	4.61	19	18	378	2.5	3.2	5.71
JPMorgan Chase Bank N.A.	1	1	2	4	3	7	14	21	35	11	5	16	30	30	60
Odea Bank A.Ş.	7	4	11	54	25	79	288	397	685	72	59	131	421	485	906
Portigon AG	1	0	1	1	3	4	3	13	16	5	3	8	10	19	29
Société Générale (SA)	7	0	7	40	26	66	100	80	180	12	9	21	159	115	274
The Royal Bank of Scotland Plc.	0	0	0	4	0	4	28	24	52	21	11	32	53	35	88
Turkland Bank A.Ş.	4	0	4	81	40	121	147	219	366	30	17	47	262	276	538

Banka	İlk Öğretim Kurumlarını Bitirmiş Olanlar (İlkokul ve Ortaokul)			Orta Öğretim Kurumlarını Bitirmiş Olanlar (Lise ve dengi okullar)			Yüksek Öğretim Kurumlarını Bitirmiş Olanlar			Yüksek Lisans ve Doktora Yapmış Olanlar			Toplam		
	Er kek	Ka dın	Top lam	Er kek	Ka dın	Top lam	Er kek	Ka dın	Top lam	Er kek	Ka dın	Top lam	Er kek	Ka dın	Top lam
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	26	17	27	54	12	66	2.	1.	3.2	50	33	84	3.	1.	5.0
	2	9	9	6	3	9	9	7	96	8	8	6	5	5	90
Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	4	0	4	36	16	52	26	14	41	58	34	92	36	19	56
BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	3	0	3	4	7	11	7	7	10	9	4	13	5	7	12
Diler Yatırım Bankası A.Ş.	0	0	0	5	0	5	47	53	0	1	1	2	63	64	7
GSD Yatırım Bankası A.Ş.	0	0	0	4	1	5	5	7	12	1	1	2	11	8	19
İller Bankası A.Ş.	17		18	33		39	12	8	20	0	0	0	16	9	25
İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	2	11	3	5	58	3	1.		1.6	22	11	33	1.		2.5
Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.	3	1	4	27	3	30	13	48	14	0	7	7	86	66	31
Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	0	0	0	1	0	1	8	0	18	31	25	56	5	85	0
Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.	1	1	2	5	2	7	84	56	0	9	7	16	23	16	39
Taib Yatırım Bank A.Ş.	0	0	0	1	0	1	13	9	22	4	4	8	29	19	48
Türk Eximbank	27	2	29	45	8	53	19	12	31	5	5	10	9	23	32
Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	35	0	35	60	20	80	2	15	17	5	5	10	9	23	32
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	16	2	18	22	5	27	8	4	12	1	1	2	10	5	15
							15	13	29			10	27	19	47
							5	5	0	51	51	2	8	6	4
							24	18	43			11	41	24	65
							7	4	1	72	41	3	4	5	9
								10	18				16	16	32
							82	7	9	47	48	95	7	2	9

Uygulamalar

1- Osmanlı Döneminde kurulan ve 1999-2000-2001 yıllarında yaşanan krize kadar, ve/veya bugüne halen faaliyette bulunan bankalar var mıdır ? Hangileridir ? Araştırınız.

2- Osmanlı Döneminde Avrupa ülkeleri ortaklığı ile kurulan, bu ülkenin merkez bankası görevini de 1930 da kurulup 1931'de TCMB faaliyete geçene kadar sürdüren Osmanlı Bankası, 2000 yılında Garanti Bankası ile birleştirilmiştir ama tarihi Genel Müdürlük binası Karaköy Bankalar Caddesinde, müze olarak hizmet vermektedir. Gidip görünüz.

Uygulama Soruları

- 1- Bir ülkenin merkez bankasının görev yetki ve sorumlulukları kısaca nelerdir ?
- 2- Kamu bankaları döneminde kurulan bankaları kuruluş tarihleriyle sıralayınız ve görevlerini belirtiniz ?
- 3- Yukarıda saydığınız kamu bankalarından bugün hangileri faaliyetini sürdürebilmektedir ? Çoğunluğu neden faaliyetine son vermiştir ?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Osmanlı döneminde yabancı sermaye ile kurulan Osmanlı Bankasının ülkemizin merkez bankası görevini de 1930'lara kadar sürdürmüştür. Ülkemizin ileri gelen idarecileri ilk milli banka olan Ziraat Bankasını da Osmanlı döneminde kurmuşlardır. Bu dönemde pek çok yöresel banka kurulduysa da, çoğu 1.Dünya Savaşı ve Kurtuluş savaşı sırasında yok olmuştur. Cumhuriyet'le birlikte önce Atatürk'ün emriyle, ülkemizin ekonomik kalkınmasına yardımcı olması için İş Bankası kurulmuştur. Daha sonraları kamu bankaları ve TC Merkez Bankası çok zor ekonomik zorluklar altında kurulmuş ve ülkemiz ticaret ve sanayisinin gelişmesi için alt yapı yatırımlarını geliştirmişler ve en büyük ihtiyaç olan insangücünü ülkemiz ekonomi ve sanayisine kazandırmışlardır. Takip eden yıllarda ticaret ve sanayinin gelişmesiyle özel sektör ticaret ve sanayi alanında gelişmiş ve bankacılık sektörüne de girmişlerdir. Türkiye'nin devletçi bir politika ve yönetimle yaptığı bu gelişmeler, yetersiz kalmaya başlayınca , 1980 lerden itibaren, Turgut Özal'ın Başbakanlığı dönemiyle liberal ekonomiye geçiş başlamıştır. Serbest(liberal) ekonomideki çok hızlı ve plansız büyüme 1999-2000 ve 2001 yıllarındaki büyük ekonomik ve bankacılık krizine yol açmıştır. Takip eden yıllarda Türkiye çok sıkı bir bankacılık takip-kontrol-denetim sistemi ve mali disiplinle, bankacılık sektörünü yüksek karlı ve güçlü bir seviyeye çıkarmıştır. Böylece de pek çok yabancı ülke, Türk Bankalarını ya satın almış ya da ortaklık kurmuşlardır.

Bölüm Soruları

1) Kamu bankaları dönemi hangi yıllardadır ?

- a) 1923 e kadar
- b) 1933-1944
- c) 1945-1960
- d) 1960-1980
- e) 1923 ten önceki dönem

2) İş Bankası hangi dönemde kurulmuştur ?

- a) Osmanlı Döneminde
- b) Planlı Dönemde
- c) Kamu Bankaları döneminde
- d) Ulusal Bankalar döneminde
- e) Yabancılaşma döneminde

3) TCMB hangi dönemde kurulmuştur ?

- a) Ulusal Bankalar
- b) Kamu bankaları
- c) Planlı Dönem
- d) Serbestleşme ve Dışa Açılma
- e) Riberalleşme döneminde

4) İktisadi devletçilik stratejisinden etkilenerek kurulan aşağıdaki bankalardan hangisi yanlıştır ?

- a) Sümerbank
- b) İller Bankası
- c) Halk Bankası
- d) Yapı Kredi Bankası
- e) Etibank

5) Özel bankalar Döneminde kurulan aşağıdaki bankalardan hangisi yanlıştır ?

- a) Yapı Kredi Bankası
- b) Sınai Yatırım ve Kredi Bankası
- c) Pamukbank
- d) Akbank
- e) Arap Türk Bankası

Cevaplar

1) b, 2) d, 3) a,4) d, 5) b

5. BANKALARIN KURULMASI VE FAALİYETE GEÇMESİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 5.1.** Bankaların Kuruluş Şartları
  - 5.1.1.** Kurucularda aranan şartlar
  - 5.1.2.** Faaliyet İzni
- 5.2.** Kuruluş İzninin İptali
- 5.3.** Faaliyet İzninin iptali veya sınırlandırılması

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

- 1) Banka kurmak neden zorlaştırıldı ?
- 2) Banka kurucularında aranan nitelikler neden fazla ?
- 3) 2000 yılından sonra ülkemizde kaç banka kurulabilmiştir ?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Bir banka nasıl kurulabilir.	Sıradan bir şirketten çok fazla şartlar aranır, bunları öğretir.Bankaların güvenilir kuruluşlar olduğu vurgulanır.	Bankaların bir ülke için ne kadar önemli olduğunu anlamak, ekonomiyi kavramak
Banka kurucularında aranan yüksek vasıflar, özellikler.	Güven kurumlarının sahiplerinin de dürüst, itibarlı olmalarını öğrenirler	İnsanın güvenli, itibarlı, dürüst olmasının önemi anlatılmakla, öğrencilerimizi bu meziyetlere yönlendirmek

Anahtar Kavramlar

- Dürüstlük
- Güvenirlilik
- İtibar
- Banka kuruluşu için her türlü muvazadan arı nicelikli sermaye
- Bir girişimcinin başarılı-itibarlı iş hayatı geçmişi

Giriş

Bankacılık Kanunu 11

(1 Kasım 2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır)

Kanun No. 5411 Kabul Tarihi : 19.10.2005

İKİNCİ KISIM

İzne Tâbi İşlemler

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuruluş ve Faaliyet İzinleri

5.1. Kuruluş veya Türkiye'de Şube ve Temsilcilik Açma İzni

MADDE 6- Türkiye'de bir bankanın kurulmasına veya yurt dışında kurulmuş bir bankanın Türkiye'deki ilk Şubesinin açılmasına, bu Kanunda öngörülen şartların yerine getirilmesi kaydıyla Kurulun en az beş üyesinin aynı yöndeki oyuyla alınacak kararlar ile izin verilir.

İzin için yapılacak başvurulara ve iznin verilmesine ilişkin usûl ve esaslar Kurulca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. İzne ilişkin karar, başvurunun yapıldığı ya da başvuruda eksiklik bulunması hâlinde, istenilen bilgi ve belgelerin tamamlandığı tarihten itibaren üç ay içinde ilgiliye bildirilir. Eksikliklerin altı ay içinde giderilmemesi hâlinde başvuru geçersiz hale gelir.

Türkiye'de münhasıran kıyı bankacılığı faaliyetinde bulunmak üzere banka kurulması veya yurt dışında kurulu bankalarca bu amaçla şube açılması, bunların faaliyet alanları ile finansal raporlama ve denetim usûlleri ve faaliyetlerinin geçici veya sürekli olarak durdurulması hususları Kurul kararıyla belirlenir.

Yurt dışında kurulu bankalar, mevduat veya katılım fonu kabul etmemek ve Kurulca belirlenecek esaslara göre faaliyet göstermek kaydıyla, Kurulun izni ile Türkiye'de temsilcilik açabilirler.

Kuruluş Şartları

MADDE 7- Türkiye'de kurulacak bir bankanın;

- a) Anonim şirket şeklinde kurulması,
- b) Hisse senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması ve tamamının nama yazılı olması,
- c) Kurucularının bu Kanunda belirtilen şartları haiz olması,
- d) Yönetim kurulu üyelerinin bu Kanunun kurumsal yönetim hükümlerinde belirtilen nitelikleri ve plânlanan faaliyetleri gerçekleştirebilecek meslekî tecrübeyi haiz olması,
- e) Öngörülen faaliyet konularının plânlanan malî, yönetim ve organizasyon yapısı ile uyumlu olması,
- f) Nakden ve her türlü muvazaadan âri olarak ödenmiş sermayesinin en az otuzmilyon Yeni Türk Lirası olması,
- g) Ana sözleşmesinin bu Kanun hükümlerine uygun olması,
- h) Kurumun etkin denetimini engellemeyecek seffaf ve açık bir ortaklık yapısı ve organizasyon semasına sahip olması,
- i) Konsolide denetimini engelleyici nitelikte herhangi bir hususun bulunmaması,

j) Öngörülen faaliyet konularına ait iş plânlarını, kuruluşun malî yapısı ile ilgili projeksiyonlarını sermaye yeterliliğini de içerecek şekilde, ilk üç yıl için bütçe plânını ve yapısal örgütlenmesini gösteren bir faaliyet programını iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemi de dahil olmak üzere ibraz etmesi, şarttır.

Kalkınma ve yatırım bankaları için ödenmiş sermaye, birinci fıkranın (f) bendinde belirtilen tutarın üçte ikişinden az olamaz.

Bu maddenin uygulamasına ilişkin usûl ve esaslar Kurulca belirlenir.

Kurucularda aranan şartlar

MADDE 8- Bankaların kurucu ortaklarının;

a) 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre müflis olmaması, konkordato ilân etmiş olmaması, uzlaşma suretiyle yeniden yapılandırma başvurusunun tasdik edilmiş olmaması ya da hakkında iflasın ertelenmesi kararı verilmiş olmaması,

b) Bu Kanunun 71 inci maddesi uygulanan bankalarda veya bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce Fona devredilmiş olan bankalarda nitelikli paya sahip olmaması veya kontrolü elinde bulundurmaması,

c) Tasfiyeye tâbi tutulan bankerler ile iradî tasfiye haricinde tasfiyeye tâbi tutulan finansal kuruluşlarda, faaliyet izni kaldırılan kalkınma ve yatırım bankalarında, ortaklarının temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi Fona intikal eden veya bankacılık yapma ve mevduat ve katılım fonu kabul etme izin ve yetkileri kaldırılan kredi kuruluşlarında, Fona intikalinden veya bankacılık yapma ve mevduat ve katılım fonu kabul etme izin ve yetkileri kaldırılmadan önce nitelikli paya sahip olmaması veya kontrolü elinde bulundurmaması,

d) Taksirli suçlar hariç olmak üzere affa uğramış olsalar bile mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ve diğer kanunlar uyarınca ağır hapis veya bes yıldan fazla hapis, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve diğer kanunlar uyarınca üç yıldan fazla hapis cezasıyla cezalandırılmamış olması veya mülga 3182 sayılı Bankalar Kanununun, bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 4389 sayılı Bankalar Kanununun, bu Kanunun ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun ve ödünç para verme işleri hakkında mevzuatın hapis cezası gerektiren hükümlerine muhalefet yahut mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu veya diğer kanunlar uyarınca basit veya nitelikli zimmet, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlâk kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, karapara aklama veya Devletin sahsiyetine karşı islenen suçlar ile Devlet sırlarını açığa vurma, Devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar, Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin isleyisine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, yabancı devletlerle olan ilişkilere karşı suçlar, vergi kaçakçılığı suçlarından veya bu suçlara iştiraktan hükümlü bulunmaması,

e) Gerekli malî güç ve itibara sahip bulunması,

f) İsin gerektirdiği dürüstlük ve yeterliliğe sahip olması,

g) Tüzel kişi olması hâlinde, risk grubu ile birlikte ortaklık yapısının seffaf ve açık olması, şarttır.

Bankaların tüzel kişi kurucu ortaklarının doğrudan veya dolaylı olarak nitelikli paya sahip gerçek kişi ortaklarının bu maddenin birinci fıkrasının (a), (b), (c), (d), (e) ve (f) bentlerinde yer alan şartları tasıması gerekir.

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalarla kurulmuş çok taraflı kredi kuruluşları ve finansal kuruluşlar hakkında bu maddenin birinci fıkrasının (b) ve (c) bentleri uygulanmaz.

5.2. Merkezi yurt dışında bulunan bankaların Türkiye'de şube açma şartları

MADDE 9- Kurulca belirlenen usûl ve esaslar çerçevesinde gerekli izni alarak Türkiye'de şube açmak suretiyle faaliyet gösterecek yurt dışında kurulu bir bankanın;

a) Merkezinin bulunduğu ülkede esas faaliyetlerinde yasaklamanın bulunmamış olması,

b) Merkezinin bulunduğu ülkenin yetkili denetim merciinin Türkiye'de faaliyet göstermesine ilişkin olumsuz görüşünün bulunmaması,

c) Ödenmiş sermayesinin Türkiye'ye tahsis edilen kısmının 7 nci maddede belirtilen miktardan az olmaması,

d) Müdürler kurulu üyelerinin, kurumsal yönetim hükümlerinde belirtilen şartları ve plânlanan faaliyetleri gerçekleştirebilecek meslekî tecrübeyi haiz olmaları,

e) İzin kapsamındaki faaliyet konularına ait is plânlarını, ilk üç yıl için bütçe plânını ve yapısal örgütlenmesini gösteren bir faaliyet programını ibraz etmesi,şf) Dahil olduğu grubun ortaklık yapısının seffaf ve açık olması, şarttır.

Merkezinin bulunduğu ülkedeki yerel düzenlemelere aykırılıkları nedeniyle faaliyeti yasaklanan konularda faaliyet izni verilmez.

Faaliyet izni

MADDE 10- Bu Kanunun 6 ncı maddesi çerçevesinde kuruluş veya Türkiye'de şube açma izni alan bankaların, Kuruldan ayrıca faaliyet izni alması şarttır. Bir beyanname ile yapılacak başvuru üzerine verilecek izin, Kurul tarafından aksi kararlaştırılmış olmadıkça, 4 üncü maddede belirtilen bütün faaliyetleri aynı maddenin son fıkrasındaki sınırlamalar çerçevesinde kapsar. Verilen faaliyet izinleri Resmî Gazetede yayımlanır. Kararın, ilk izin başvurusunun yapıldığı tarihten itibaren en geç üç ay içinde verilmesi gerekir.

Kurum, bu Kanun ve bu Kanuna dayanılarak yapılan düzenlemelerdeki şartları taşımayanlara gerekli düzeltmeleri yapmaları ve eksiklikleri tamamlamaları için altı ayı geçmemek üzere süre verir. Bu süre içinde yeniden başvuranlar hakkında yapılan inceleme sonucunda durumları uygun bulunmayanlara verilmiş olan kuruluş izni geçersiz olur ve sonuç yazılı olarak bildirilir. Kuruluş izni almış olan bankaların faaliyete geçebilmesi için;

a) Sermayesinin nakit olarak ödenmiş ve plânlanan faaliyetleri gerçekleştirebilecek düzeyde olması,

b) Kurucuları tarafından 7 nci maddede belirtilen asgarî sermayenin yüzde onu tutarındaki sisteme giriş payının en az dörtte birinin Fon hesabına yatırıldığına dair belgenin ibraz edilmesi,

c) Faaliyetlerinin kurumsal yönetim hükümlerine uygunluğunu sağlaması ve yeterli personel ve teknik donanımına sahip olması,

d) Yöneticilerinin, kurumsal yönetim hükümlerinde belirtilen nitelikleri haiz olması,

e) Kurulca faaliyet konularını yürütebilecek yeterliliğe sahip olduğu kanaatine varılması, gerekir.

Sisteme giriş payının ödenmeyen kısmının, faaliyete geçiş tarihinden itibaren Kurulca belirlenecek ödeme plânı çerçevesinde Fon hesabına yatırılacağına ilişkin taahhütnamenin kuruma ibrazı zorunludur. Sisteme giriş payı bir defaya mahsus olmak üzere alınır. Banka hissedarları sisteme giriş payının ödenmesinden müteselsilen sorumludurlar.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esasları belirlemeye Kurul yetkilidir.

Kuruluş izninin iptali

MADDE 11- Bir bankanın kuruluş izni;

a) İznin gerçeğe aykırı beyanlarla alınmış olması,

b) Kuruluş izninin verildiği tarihten itibaren dokuz ay içerisinde faaliyet izni için başvurulmaması,

c) Kuruluş izninden vazgeçildiğinin beyan edilmesi,

d) İznin verilmesinde aranan şartların, faaliyete geçilinceye kadar kaybedilmesi,

e) Faaliyet izni alınamamış olması,

f) İradi olarak bu Kanununun 4 üncü maddesinde belirtilen faaliyetlerin tümünden vazgeçilmesi ve iradi tasfiyenin tamamlanması,

g) Devrolunan bankanın birleşme veya bölünme işlemlerinin tamamlanması,

h) Bu Kanunun 106 ncı maddesi kapsamında tasfiye veya iflas takibatının tamamlanması, hâllerinden herhangi birinin gerçekleşmesi durumunda, Kurulun en az beş üyesinin aynı yöndeki oyuyla alınan kararlarla iptal edilir.

Faaliyet izninin iptali veya sınırlandırılması

MADDE 12- Bir bankanın, faaliyet izninin gerçeğe aykırı beyanlarla alınmış olması veya faaliyet izninin alınmasından itibaren altı ay içinde faaliyete geçilmemesi ya da bir yıl içinde kesintisiz altı ay süre ile faaliyette bulunulmamış olması hâlinde faaliyet izni iptal edilir. Faaliyet izninin alındığı tarihten itibaren bir ay içerisinde ilgili kuruluş birliğine üye olunmaması veya sisteme giriş payının kalan taksitlerinin Fon hesabına yatırılmamış olması ve bu yükümlülüklerin Kurum tarafından yapılan uyarıya rağmen yerine getirilmemesi durumunda, bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri dışında kalan faaliyet konuları Kurulca tek tek sınırlanabilir.

Bu kararlar ilgililere yazılı olarak bildirilir ve Resmî Gazetede yayımlanır.

Türkiye'de şubesi bulunan yurt dışında kurulu bankaların, kurulu buldukları ülkede herhangi bir nedenle faaliyet izninin kaldırılması, faaliyetlerinin durdurulması, iflas veya tasfiyelerine karar verilmesi veya konkordato ilân etmeleri hâlinde, bunların Türkiye'deki şubelerinin faaliyet izinleri Kurul tarafından kaldırılır.

Bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) veya (b) bentleri kapsamında bir kredi kuruluşuna verilen yetkinin Kurul tarafından kaldırılması, faaliyet izninin kaldırılması hükmündedir.

5.3. Yurt İçinde Şube Açma

MADDE 13- Bu Kanunda yer alan kurumsal yönetim hükümleri ile koruyucu hükümler dikkate alınarak, Kurulca belirlenecek esaslara uyulması ve Kuruma bildirilmesi kaydıyla yurt içinde şube açılması serbesttir.

Uygulamalar

- 1- Bu dersten öğrendikleriniz doğrultusunda, her zengin kişi ve kurum, banka kurabilir mi, düşünüp cevaplayınız.

Uygulama Soruları

1) 1999-2000-2001 yıllarındaki büyük ekonomik ve bankacılık krizinden sonra Türkiye’de hangi yıllarda hangi bankalar kurulabilmiştir, araştırıp öğreniniz.

2) Cumhuriyet dönemi bankacılığını, ders notlarımızı dikkatlice okuduğumuzda, her on yıllık sürelerde bile sayı olarak, 2000 yılı sonrasına göre, daha fazla sayıda banka kurulduğu gözlenir. Son 10-15 yıllık dönemde sayıca neden daha az banka kurulup faaliyete geçebilmiştir ?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bankalar ticari bir şirkettir. Zengin ortaklar B.D.D.K.'dan izin alabilirlerse, Anonim şirket olarak kurulmalıdır. Kurucularının kanun hükümlerinde belirtilen niteliklere sahip olması gerekir. Yönetim Kurulu üyelerinin tecrübeli, ortaklarının, uygulamada 500 Milyon TL'den fazla ödenmiş sermaye koyabilme kapasitesine sahip olmaları şarttır. Ayrıca bu sermayenin ortakların şahsi, temiz, kanuni yollardan, alın teriyle kazanılmış zenginliklerinden karşılanması gerekir.

Banka kurucularında, sermayedarlarda da dürüstlük, itibar, geçmiş ticaret hayatında yüksek başarı, iş hayatında yeterlilik şartları gereklidir. Sadece iş hayatı değil, özel hayatında itibar , dürüstlük aranır. Kısaca sabıka kaydı olmamalıdır.

Banka şirket olarak kanunlara uygun kurulsa, ortaklar kanunen aranan şartlara sahip olsa bile, banka kurulup faaliyete geçme aşamasında, B.D.D.K'nın murakıpları(müfettişleri) , denetimler yapıp, kurulan bankanın faaliyetlere başlayıp sürdürebilecekleri kanaatine varmaları şarttır.

Bölüm Soruları

1) Aşağıda verilen kuruluş şartlarından hangisi yanlıştır?

- a) Anonim şirket şeklinde kurulmalı
- b) Hisse senetlerinin nakit karşılığı ve tamamının isme yazılı olması
- c) Yönetim kurulu üyelerinin mesleki tecrübeye sahip olması
- d) Ortakların TC vatandaşı olması
- e) Ana sözleşmenin kanunlara uygun olması

2) Türkiye’de bir bankanın kurulması için BDDK Yönetim Kurulu’nun yedi üyesinden en az..... üyesinin olumlu oyu gereklidir.

Yukarıdaki sorudaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir ?

- a) 4
- b) 5
- c) 6
- d) 7
- e) 11

3)Banka kurucularında aranan şartlardan, aşağıdakilerden hangisi doğrudur ?

- a) Hisse sahiplerinin pay ve isimleri, pay defterinde yazılmalıdır.
- b) Konkordato ilen etmemiş olması
- c) Fona devredilmemiş olan bankalarda çoğunluk hisseye sahip olmaması
- d) Yöneticilerin kurumsal yönetim ilkelerine sahip olması
- e) Konsolide yapıda payların çok ortaklı olması

4-Banka kurulup faaliyete geçme durumuna gelip gelmediği denetlenince, eksiklik bulunursa, bunun tamamlanması için ne kadar süre verilir ?

- a) 6 ay
- b) 12 ay
- c) 4 ay
- d) 8 ay
- e) 9 ay

5) Kuruluş izni iptalinde aşağıdakilerde hangisi yanlıştır ?

- a) İzinin gerçeğe aykırı beyanlarla alınması
- b) İzinden sonra 9 ayda faaliyet izni için başvurulmaması
- c) İzinden sonra 6 ay içinde faaliyet izni için başvurulmaması
- d) Faaliyet izni alınamamış olması
- e) İzinden 12 ay sonra faaliyete geçememesi

Cevaplar

1) d, 2) b , 3) b, 4) a, 5) c

6. FAALİYET KONULARI(5.BÖLÜM DEVAMI)

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 6.1.** Bankanın Faaliyet Konuları
- 6.2.** Bankalar ile Katılım bankaları arasındaki farklar
- 6.3.** Ticari_mevduat bankalarının kaynakları(pasifleri)
- 6.4.** Mevduat Türleri
- 6.5.** Bankaların kullanımları (aktifleri)

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

- 1) Bankaların Maliyetli kaynakları(bir bedel ödenen) nelerdir ?
- 2) Bankaların Maliyetsiz kaynakları nelerdir ?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Bankaların faaliyetleri(yaptığı işler)	Bankaları tanımak	İş hayatında bankalarda çalışacaklara şimdiden yapacakları işler hakkında fikir vermek. Özel hayatlarında ve iş hayatlarında, bankalarda çalışmayacaklara bile, bankalarla ne gibi işlemler yapabileceklerini öğretmek

Anahtar Kavramlar

- Kaynaklar(Yükümlülükler-pasifler)
- Ticari ve Mevduat Bankacılığı
- İslami Usullerle Bankacılık
- Kullanımlar(Varlıklar-Aktifler)

6.1. Faaliyet Konuları

MADDE 4- Bankalar, diğer kanunlarda öngörülen hükümler saklı kalmak kaydıyla aşağıda belirtilen faaliyetleri gerçekleştirebilirler:

- a) Mevduat kabulü.
- b) Katılım fonu kabulü.
- c) Nakdî, gayrinakdî her cins ve surette kredi verme işlemleri.
- d) Nakdî ve kaydî ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri.
- e) Çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri.
- f) Saklama hizmetleri.
- g) Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri.
- h) Efektif dahil kambiyo işlemleri; para piyasası araçlarının alım ve satımı; kıymetli maden ve tasların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri.
- i) Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı; vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri.
- j) Sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri.
- k) Sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri.
- l) Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi işlemleri.
- m) Baskaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi işlemleri gibi garanti işleri.
- n) Yatırım danışmanlığı işlemleri.
- o) Portföy işletmeciliği ve yönetimi.
- p) Hazine Müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankası ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı.

- r) Faktöring ve forfaiting işlemleri.
- s) Bankalararası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık.
- t) Finansal kiralama işlemleri.
- u) Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri.
- v) Kurulca belirlenecek diğer faaliyetler.

Mevduat bankaları birinci fıkranın (b) ve (t), katılım bankaları (a), kalkınma ve yatırım bankaları (a) ve (b) bentlerinde belirtilen faaliyetleri gerçekleştiremezler.

6.2. Bankalar ile Özel Finans Kurumları (Katılım Bankaları) Arasındaki Farklar

Özel Finans Kurumları, 19.10.2005 tarihli 5411 sayılı Bankalar Kanununda "KATILIM BANKALARI" adı altında kanunda yer almış ve Bankaların tabi olduğu düzenleme, denetim, Kuruluş gibi pek çok kuralına tabi olmuştur.

Günümüzde yürürlükten kalkmış olan Bankalar Hakkında 70 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 90. maddesi ve anılan kararnamenin yerini almış olan 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun 96. maddesi, bankalar dışındaki mali kuruluşları, Bankalar Kanunu dışında tutmuş ve bu kurumların tabi olacakları esasları düzenleme yetkiğini Bakanlar Kuruluma vermiştir.

Bakanlar Kurulu'nun 16 Aralık 1983 tarih ve 83/7506 sayılı Karar'ı, ülkemizde özel finans kurumlarının yasal dayanağı oluşturmuştur. Söz konusu Kararname ve eki Karar ve bu Kararnameye dayanılarak Hazine ve Dış ticaret Müsteşarlığı ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca çıkarılan tebliğlerde özel finans kurumlarına ilişkin bir tanım verilmemekle birlikte özel finans kurumlarının yapabilecekleri işler belirtilmiştir. Bu Karar'a göre, özel finans kurumları sermayelerine ilaveten yurt dışından ve yurtiçinden özel cari hesaplar ve kar ve zarara katılma hakkı veren hesaplar yoluyla fon toplayıp, toplanan fonları, tebliğlerle belirtilecek usullerde, her türlü zirai, ticari faaliyetlerin ve hizmetlerin finansmanında, ortak yatırımlarda, yurtdışı teminat mektupları verilmesinde, ihracat ve ithalatın finansmanında, yatırımlarla ilgili ekipmanların temin edilip, firmalara taksitle satılması veya kiraya verilmesi gibi hususlarda kullanılabilmektedirler.

Özel finans kurumlarına anılan düzenlemelerle bankalardan ayrı bir statü verilmesine, bu kurumların bankalar dışı mali kuruluşlar olarak nitelendirilmesine karşın, özel finans kurumlarının ana işlevleri bankalardan farklılık göstermediği gibi, bu kurumlar, her çeşit banka hizmetini de yapabilmektedir. Faaliyetleri ve ürünleri itibarıyla bankalar ile benzerlik gösteren özel finans kurumları, zaman zaman bankalar ile karşılaştırılmakta ve hatta bu kurumlar Bankalar Kanunu'nun 13.1. ve 62.3. madde hükümlerine rağmen "faizsiz bankacılık", "islam bankacılığı" mesajları ile reklamlarında "banka" adını da kullanarak, bankalar ile rekabet etmektedirler.

Kaynak bulma, yani mevduat toplamak Katılım hesabı adı altında yapılmaktadır. Vadeli hesap açılmasında, vade gününde Kar payı dağıtımı yapılacağı taahhüt edilmez. Verilecek kar payı, vade günündeki kar/zarar durumuna göre belirlenecek orana göre hesaplanır ve Anapara ile birlikte ödenir.

Nakit kredi kullandıramazlar, aşağıdaki faaliyetlerde bulunabilirler:

Murabaha: (ÖFK) Sermaye sahibinin bir malı satın alıp, belli bir kar payı ekleyerek müşterisine vadeli satmasıdır.

Müşakara : Kar-Zarar ortaklığı. (Bir nevi yatırım ortaklığı)

İcara : Bir mülkün ya da bir makina veya aygıtın satın alınarak üreticiye kiralanmasıdır. (Bir nevi finansal kiralama)

6.3. Ticari Bankaların Kaynakları

6.3.1. Özkaynaklar

5411 sayılı Bankacılık Yasasının 44. Maddesine göre özkaynak, ana sermaye ve katkı sermaye toplamı ile bu toplamdan sermayeden indirilecek değerlerin düşülmesi sonucu bulunacak tutarı ifade eder.

Ödenmiş sermaye, bankaların fiilen ve her türlü muvazaadan ari olarak ödenmiş veya Türkiye'ye ayrılmış ve ödenmiş sermayelerinden, bilançoda görülen zararın yedek akçelerle karşılanamayan kısmı düşüldükten sonra kalan tutardır.

Yedek akçeler, bankaların Türk Ticaret Kanunu ve ilgili kanunlar ile ana sözleşmelerine göre ayırdıkları yedek akçelerden varsa bilanço zararının düşülmesinden sonra elde edilen tutardır.

6.3.2. Mevduatlar

Yazılı veya sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde veya belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen paraya mevduat denir.

Mevduatın türleri:

1. Tasarruf Mevduatı
2. Resmi Kuruluşlar Mevduatı
3. Ticari Kuruluşlar Mevduatı
4. Bankalararası Mevduat

5. Diğer Kuruluşlar Mevduatı

Mevduatın Türlerinin Kapsamı

1. *Tasarruf Mevduatı*

Gerçek kişiler tarafından bu nam altında açtırılan ve ticari işlemlere konu olmayan mevduat "**tasarruf mevduatı**" dır.

2. *Resmi Kuruluşlar Mevduatı*

Genel ve katma bütçeli daire ve kurumların, yerel yönetimlerin, mahkemelerin, savcılıkların, icra ve iflas dairelerinin, tereke hakimliklerinin mevduatı "**resmi kuruluşlar mevduatı**" dır.

3. *Ticari Kuruluşlar Mevduatı*

Gerçek kişilerin ticari işletmelerine, her çeşit ortaklıklara, kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunlara bağlı müessese ve bağlı ortaklıklara, genel ve katma bütçeli kuruluşlarla yerel yönetimlerin ticari işletmelerine, döner sermayeli kuruluşlara, vakıfların, derneklerin, sendikaların, birliklerin ve mesleki kuruluşların kurdukları veya katıldıkları ticari işletmelere, sigorta şirketlerine ait mevduat "**ticari kuruluşlar mevduatı**" dır.

4. *Bankalar arası Mevduat*

Bankalar (Kamu İktisadi Teşebbüsü olarak kurulan bankalar ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası dahil), özel finans kurumları ve özel kanunlarına göre mevduat kabulüne yetkili bulunan kuruluşlara ait mevduat "**bankalar arası mevduat**" dır.

5. *Diğer Kuruluşlar Mevduatı*

Kanunla kurulmuş sosyal güvenlik kurumlarına, vakıflara, demeklere, meslek teşekküllerine, sendikalara, kanunla veya bir kanuna dayanılarak kurulmuş tasarruf sandıklarına, resmi ve özel idare, müessese ve ortaklıklarla mesleki teşekküllerde yalnız kendi mensuplarına ait olmak üzere sağlık, sosyal yardım ve tasarruf sağlamak amacıyla kurulan sandıklara ait paralar, noter teminat ve emanet paraları, mahkemeler, savcılıklar, icra ve iflas daireleri ve tereke hakimlikleri nezdindeki paralar, mahkemelerce tevdi mahalli gösterilmek suretiyle yatırılan paralar, yöneticiler tarafından apartman yönetimi ile ilgili olarak yatırılan paralar, elçilik ve konsolosluklara ait paralar, uluslararası kuruluşların Türkiye'deki büro ve temsilciliklerine ait paralar, fonlara ait paralar, genel ve katma bütçeli kuruluşlar içerisinde yer almayan üst kurul, kurul ve kurumların paraları ile bunların dışındaki paralar "**diğer mevduat**" başlığı altında toplanacaktır.

Mevduatın Vadeleri

Mevduatın vadeleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

a) **Vadesiz Mevduat**

Bankanın izni aranmaksızın hesap sahibi tarafından istenildiği zaman kısmen veya tamamen geri çekilebilen, herhangi bir ihbar veya vade koşulu taşımayan ve faiz tahakkukları yıl sonunda veya hesabın kapatılmasında yapılan mevduattır.

b) İhbarlı Mevduat

Çekileceği tarihten 7 gün önce yazılı bir ihbar verilmek suretiyle çekilebilen mevduattır.

c) Vadeli Mevduat

1 aya kadar vadeli (1 ay dahil)

3 aya kadar vadeli (3 ay dahil)

6 aya kadar vadeli (6 ay dahil)

1 yıla kadar vadeli

1 yıl ve daha uzun vadeli

(1 ay, 3 ay, 6 ay ve yıllık faiz ödemeli)

d) Birikimli Mevduat

Asgari 5 yıl vade ile açılan, sözleşme ile belirlenen aylık veya üç aylık sürelerde hesaba para yatırmaya imkan veren mevduattır.

6.3.3. Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler

Bankalar alacaklarını ve duran varlıklarını karşılık göstererek varlığa dayalı menkul kıymet ihraç edebilirler.

Bankaların karşılık gösterebileceği değerler;

- Gerçek kişilere açtıkları bireysel tüketici kredileri
- Konut kredileri
- Finansal kiralama sözleşmelerinden doğan alacaklar
- İhracat işlemlerinden doğan alacaklar dır.

VDMK " 1ar iskonto esasına göre kurulmuş olabileceği gibi dönemsel ve değişken faiz ödemeli olarak da kurulabilirler.

6.3.4. Menkul Değerlerin İhracı

2499 sayılı sermaye piyasası kanunu ile SPK'dan izin alan halka açık anonim ortaklıklar menkul kıymet ihraç edebilirler. Dolayısıyla bir anonim şirket olarak kurulan bankalar da menkul kıymet ihraç edebilirler.

Mevcut düzenlemeler çerçevesinde bankaların ihraç edebilecekleri menkul kıymetler; tahvil, finansman bonusu, hisse senedi ile değiştirilebilir tahvil, kar ve zarar ortaklığı belgesi ve kara iştirakli tahvil' dir.

6.3.5. Yurt Dışından Alınan Borçlar

Bankaların yurt dışı kaynaklarını 3 bölümde toplamak mümkündür.

1. Yurt dışı bankaların Türkiye' deki bankalar nezdinde açtıkları mevduat hesapları
2. Sendikasyon kredileri : İki ya da daha fazla yabancı bankanın bir araya gelerek aralarından birisinin liderliğinde fon gereksinimi olan bir bankaya verdikleri uluslararası niteliği olan bir kredidir. Kredinin vadesi verilen ülkenin riskine göre 1 ila 7 yıl arasında değişmektedir.
3. Seküritizasyon kredileri : Banka portföyünde yer alan araçların gelecekte sağlayacağı ödeme haklarını teminat göstererek yurt dışından sağlanan kredileri ifade etmektedir. Bankalar teminat olarak, yurt dışı kredi kartı alacaklarını, yurt dışı havale akımlarından oluşan yabancı para alacak haklarını gösterebilirler. Bu tür kredilerin de vade yapıları ülke riskine göre değişim gösterir. 1 ila 7 yıl arasında bir vade oluşabilir.

6.3.6. Boçlu Cari Hesapların Alacak Bakiyeleri

Bankalar tarafından müşterilerine kredi niteliğinde belli bir vadeye bağlı olmaksızın açılan ve işleyen nakdi kredilere borçlu cari hesaplar denir. Müşteriler aldıkları kredinin karşılığında bankalara değişik türde teminatlar verirler. Bunların içinde en yaygın müşteri çek ve senetleridir. Bankalar bu değerleri verdikleri kredinin daha fazlası oranında teminat olarak alırlar. Ayrıca kredi müşterisi elindeki fazla çek ve senedi borçlu cari hesabının deposuna tahsil edilmek üzere verebilir. Kredinin tasfiyesini takiben teminat deposundaki fazla çek ve senet borçlu cari hesaplarda alacak bakiyesi oluşturur. Bankalar da bu fonları kaynak olarak kullanırlar.

6.3.7. Merkez Bankası Reeskont Kredileri

Merkez Bankaları, bankaların likitide ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla reeskont ve avans şeklinde bankalara kredi verebilirler.

Bankalar ellerindeki gerçek ticari işlemlerden doğmuş müşteri senetlerini ciro ederek merkez bankasına gönderirler. Merkez bankası bu senetleri reeskont ederek bankalara kısa vadeli bir kaynak sağlamış olur.

6.3.8. Hizmet Karşılığı Sağlanan Fonlar

Bankalar şubeleri vasıtasıyla müşterilerinin günlük yaşamlarını kolaylaştırıcı çeşitli hizmetler sunarlar. Bu hizmetlerin karşılığında müşterilerden belirli bir ücret ve komisyon alırlar. Bu hizmetlerin başlıcaları;

- Vergi tahsilatı
- Ödeme emirleri
- Otomatik fatura ödemeleri

- Banka kartları
- ATM hizmetleri
- Telefon bankacılığı
- İnternet bankacılığı
- Çekler
- Kiralık kasalar
- Sigorta
- Para transferleri
- Senet tahsilatı

Bankaların verdikleri bu hizmetlerin karşılığında aldıkları ücret ve komisyonlar bankalara kaynak oluştururlar.

6.4. Ticari Bankaların Kullanımları

6.4.1. Krediler

Bir bankanın gerçek veya tüzel bir kişiye; belirli bir vadeyle ya da vadesiz; belirli bir teminat karşılığı ya da teminat aramaksızın; nakdi ya da gayrinakdi verdiği artı değere bankacılık anlamında kredi denir.

Bankacılık yasasına göre kredi sayılan değerler aşağıdadır.

- Verilen nakdî krediler
- Teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdî krediler ve bu niteliği haiz taahhütler
- Satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları
- Tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler Varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar
- Vadesi geçmiş nakdî krediler
- Tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler
- Gayrinakdî kredilerin nakde tahvil olan bedelleri
- Ters repo işlemlerinden alacaklar
- Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler

6.4.2. Yatırım Fonları

Yetkili kuruluşlarca, katılma belgesi karşılığında tasarruf sahiplerinden toplanan kaynakların, çeşitli sermaye piyasası araçlarına dengeli şekilde dağıtılarak verimlendirilmesini sağlayan yatırım enstrümanına yatırım fonu denir.

Katılma belgesi yatırımcının fon portföyüne ortak olmasını sağlayan bir belgedir. Yatırımcılar hisse senedi olarak nasıl şirketlere ortak olurlar ve o şirketler üzerinde hak sahibi olurlar ise benzer şekilde yatırım fonlarında da katılma belgesi ile fon portföyüne ortak olurlar.

Yatırım fonları borsalarda işlem gören yerli ve yabancı hisse senetleri ile özel ve kamu kesimi borçlanma senetleri, altın ve diğer kıymetli madenler ve bunlara dayalı olarak ihraç edilmiş sermaye piyasası araçlarına yatırım yapabilirler.

6.4.3. İştirak Yatırımları

Bankalar herhangi bir şirketin hisse senetlerini alarak veya kuruluşlarında sermayelerine katılarak iştirak sahibi olabilirler. Ancak bankacılık yasası gereği bankaların iştirakleri sınırlamalara tabidir. Buna göre bankaların, kredi kuruluşları ve finansal kuruluşlar dışındaki bir ortaklıktaki payı kendi öz kaynaklarının yüzde on beşini, bu ortaklıklardaki paylarının toplam tutarı ise kendi öz kaynaklarının yüzde altmışını aşamaz.

6.4.4. Devlet Tahvili - Hazine Bonosu Alımı

Ticari bankalar devletin bütçe açıklarını finanse etmek amacıyla çıkardıkları devlet tahvili ve hazine bonolarını açılan ihalelere girerek satın alırlar. Bankalar açısından bu alımlar hem risksiz, hem de getirisi yüksek bir plasman niteliğindedir. Son yıllarda Türk bankacılık sisteminin aktif kalemleri içinde hazine bonosu ve devlet tahvili portföyü oldukça yüksek tutarlarda yer almıştır.

6.4.5. Gayrimenkul Alımları

Bankalar gerek genel müdürlük gerekse şubelerin fiziki binalarını satın alabilirler. Kendi ihtiyaçları doğrultusunda bina yatırımı yapabilirler. Ancak bu alımların da bankacılık yasası uyarınca sınırları vardır. Bankaların gayrimenkullerinin net defter değerleri toplam özkaynaklarının yüzde ellisini aşamaz. Ayrıca bankalar ticari amaçla gayrimenkul alıp satamazlar.

6.4.6. Donanım Yatırımları

Bankalar faaliyetlerini sürdürürken, gerek yenileme gerekse yeni donanım yatırımları yaparlar. Bilgisayar sistemlerinin kurulması veya yenilenmesi, yeni şubelerin açılması aşamasında şubede kullanılacak sistemlerin alınması, yazılım yatırımları, ATM yatırımları, büro donanım yatırımları, makine ve ekipman yatırımları gibi yatırımlar bankaların donanım yatırımlarıdır.

Uygulamalar

- 1) Banka faaliyetlerini öğrendiniz? Siz bugüne kadar bu faaliyetlerinden hangisini veya hangilerini bir bankada yaptırınız?
- 2) Sizin bankada bir hesabınız varsa, açtırırken sizden neler istendi?
- 3) Sizin hesabınız yoksa, bir yakınınızdan neler istendiğini sorup öğreniniz.
- 4) Kredi aldıysanız, almadıysanız kredi almış bir yakınınızdan, kredi alırken bankalar ne ister, araştırıp öğreniniz.

Uygulama Soruları

- 1) Bankalar mevduat açılışında hangi belgeleri, bilgileri ister ?
- 2) Finansal Kiralama şirketleri ile katılım bankaları arasındaki benzerlik nedir ? Araştırıp öğreniniz.
- 3) Ticari-mevduat bankaları ile katılım bankaları arasındaki farklar nelerdir ?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bankalar en başta mevduat yoluyla kişi ve kuruluşlardan kaynak toplar. Bu topladıkları fonlarla da ihtiyaç sahibi kişi ve kuruluşlara kredi verir. Bankacılık faaliyetleri en başta bunlar olmakla birlikte, bankacılık mevzuatında yirminin üzerinde faaliyeti(yaptığı işleri) sıralanmıştır.

Katılım bankaları topladıkları mevduata karşılık tasarruf sahibi kişi ve kuruluşlara bir bedel öderler, buna kar payı denir. Ticari bankalarda buna faiz denir. Katılım bankaları nakit kredi vermez, ihtiyaç sahiplerine, ihtiyacı oldukları malları satın alıp üzerine k^{ar} koyarak satar.

Bankalardan ortakların koyduğu özkaynak kabul edilen fonları, topladıkları yabancı kaynakları(mevduat-alınan kredi- bedel ödemediği ellerinde tuttıkları maliyetsiz kaynaklarıÖrnek: devlete ödenecek vergiler), ihtiyaç sahiplerine belli bir süre için ödünç verirler(kredi). Devlet tahvili-hazine bonosu alabilirler Sigorta şirketi kurabilirler.Bunlara getirili aktif denir. Elbette bir kısmı ile banka binası, teknolojik ve fiziksel donanımı gibi yerlere de harcarlar, yatırırlar. Bunlara da getirisiz aktif denir.

Bölüm Soruları

1) Aşağıdaki Bankacılık (ticari bankacılık) faaliyetlerinde hangisi hatalıdır?

- a) Mevduat toplamak
- b) Nakdi kredi vermek
- c) Gayrimenkul şirketi kurup işletmek
- d) Yatırım danışmanlığı yapmak
- e) Gayrinakdi kredi vermek

2) Bankacılık faaliyetlerinden hangisi yanlıştır?

- a) Forfaiting işlemleri
- b) Murabaha işlemleri
- c) Finansal kiralama işlemleri
- d) Portföy işletmeciliği ve yönetimi
- e) İhtiyaç kredisi vermek

3) Bankacılık faaliyetlerinden hangisi yanlıştır?

- a) Sigorta acenteliği
- b) Saklama hizmetleri
- c) Gayrinakdi kredi vermek
- d) Efektif hariç kambiyo işlemleri
- e) Nakit kredi vermek

4) Aşağıda verilen mevduat türlerinden hangisi yanlıştır?

- a) Kambiyo mevduatı hesabı
- b) Tasarruf mevduatı
- c) Resmi kuruluşlar mevduatı
- d) Ticari kuruluşlar mevduatı
- e) Vadeli YTL mevduat hesabı

5) Çekileceği tarihten ..... gün önce yazılı bir ihbar verilmek suretiyle çekilebilen mevduattır.

Yukarıdaki cümledeki boşluğa aşağıdaki şıklardan hangisi gelmelidir ?

- a) 6
- b) 7
- c) 4
- d) 5
- e) 3

Cevaplar

1) c, 2) b, 3) d, 4) a, 5) b

7. SERMAYE YAPILARINA GÖRE VE İŞLEVLERİNE GÖRE TÜRKİYE'DE BANKA ÇEŞİTLERİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 7.1. Türkiye Bankacılık Sistemi
  - 7.1.1. Mevduat Bankaları
  - 7.1.2. Kamusal sermayeli bankalar
  - 7.1.3. Özel Sermayeli bankalar
  - 7.1.4. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen bankalar
- 7.2. Türkiye’de Kurulmuş Yabancı sermayeli Bankalar
- 7.3. Katılım Bankaları
- 7.4. Türkiye’de şube açmış yabancı bankalar
- 7.5. Kamusal Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları
- 7.6. Özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları
- 7.7. Yabancı sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1) Yabancı sermayeli bankalar, Türkiye’de en çok ne zaman kurulmuş veya var olan Türk bankaları yabancılar tarafından satın alınmış veya Türk Bankalarına ortak olmuşlardır ? Neden ?

2) Bir ülkenin bankalarının ve bankalardaki aktiflerinin çoğunluğunun yabancılar elinde ve kontrolünde olması, sizce o ülke ve vatandaşlarının faydaları ve zararları nelerdir ?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Bankaları tanımak	Milli ve yabancı bankaları, sermaye yapılarına göre bilmek	Bir vatandaş olarak, bilmemiz gerekenlerin farkına varmak ve yaşamlarında ona göre davranmak

Anahtar Kavramlar

- Kamu Bankaları
- Özel Bankalar
- Yabancı Bankalar
- Mevduat Bankaları
- Katılım Bankaları
- Kalkınma ve Yatırım Bankaları

19/4/2014 Tarihi İtibariyle Üye Bankaların Bilgileri

Türkiye Bankacılık Sistemi						
Mevduat Bankaları						
Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları						
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	Doğanbey Mah. Atatürk Bulvarı No 8 Ulus Ankara	Muharrem Karslı	Hüseyin Aydın	312-584 20 00	312-584 25 51	http://www.ziraatbank.com.tr
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Barbaros Mahallesi, Şebboy Sokak No:4 Ataşehir İstanbul	Hasan Cebeci	Ali Fuat Taşkesenlioğlu	216-503 70 70	212-340 93 99	http://www.halkbank.com.tr
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	Sanayi Mahallesi Eski Büyükdere Caddesi Güler Sokak No: 51 Kağıthane İstanbul	Ramazan Gündüz	Halil Aydoğan	212 398 15 15 - 212 398 10 00	212 398 11 55	http://www.vakifbank.com.tr
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları						
Adabank A.Ş.	Büyükdere Cad. Rumelihan No 40 Kat 2 Mecidiyeköy İstanbul	Abdullah Güzeldülger	Bedri Sayın	212-272 64 20	212-274 57 23	http://www.adabank.com.tr
Akbank T.A.Ş.	Sabancı Center 4. Levent İstanbul	Suzan Sabancı Dinçer	S.Hakan Binbaşgil	212-385 55 55	212- 269 73 83	http://www.akbank.com
Anadolubank A.Ş.	Cumhuriyet Mah. Silahşör Cad. No 69 Bomonti Şişli İstanbul	Mehmet Rüştü Başaran	Bülent Gökhan Günay	212-368 70 00	212-296 57 15	http://www.anadolubank.com.tr
Fibabanka A.Ş.	Emirhan Caddesi Barbaros Plaza İş Merkezi No 113 Dikilitaş - Beşiktaş İstanbul	Hüsnü Mustafa Özyeğin	Bekir Dildar	212-381 82 00	212-258 37 78	http://www.fibabanka.com.tr
Şekerbank T.A.Ş.	Büyükdere Caddesi No 171 Metrocity A- Blok Esentepe - Mecidiyeköy İstanbul	Hasan Basri Gökten	Halit Haydar Yıldız	212-319 70 00	212-319 74 29	http://www.sekerbank.com.tr
Tekstil Bankası A.Ş.	Maslak Mah. Dereboyu/2 Cad. No 13 Sarıyer İstanbul	Akgün Türer	Hatice Çim Güzelaydınlı	212-335 53 35	212-328 13 28	http://www.tekstilbank.com.tr
Turkish Bank A.Ş.	Vali Konağı Cad. No 1 Nişantaşı Şişli İstanbul	İbrahim Hakan Börteçene	Servet Taze	212-373 63 73	212-225 03 53, 55	http://www.turkishbank.com

Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	TEB Kampüs C ve D Blok Saray Mah. Sokullu Cad. No. 7A-7B 34768 Ümraniye İstanbul	Yavuz Canevi	Ümit Leblebici	216-635 35 35	216-636 36 36	http://www.teb.com.tr
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Nispetiye Mah. Aytar Cad. No 2 Levent Beşiktaş İstanbul	Ferit Faik Şahenk	Sait Ergun Özen	212-318 18 18	212-318 18 88	http://www.garanti.com.tr
Türkiye İş Bankası A.Ş.	İş Kuleleri Levent Beşiktaş İstanbul	H.Ersin Özince	Adnan Bali	212-316 00 00	212-316 09 00-05	http://www.isbank.com.tr
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	Yapı Kredi Plaza D Blok Levent İstanbul	Mustafa Vehbi Koç	Hüseyin Faik Açıklım	212-339 70 00	212-339 60 00	http://www.yapikredi.com.tr
Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devredilen Bankalar						
Birleşik Fon Bankası A.Ş.	Büyükdere Cad. No 143 Kat 1-2 Esentepe Şişli İstanbul	Zülfükar Şükrü Kanberoğlu	Ömer Kalav	212-340 10 00	212-347 32 17	http://www.fonbank.com.tr
Yabancı Sermayeli Bankalar						
Türkiye'de Kurulmuş Yabancı Sermayeli Bankalar						
Alternatifbank A.Ş.	Cumhuriyet Caddesi No. 46 Elmadağ Şişli İstanbul	Tuncay Özilhan	Meriç Uluşahin	212-315 65 00	212-233 15 00	http://www.abank.com.tr
Arap Türk Bankası A.Ş.	Valikonağı Cad. No 10 Nişantaşı İstanbul	Osman Arslan	Sadek Khalifa S. Abu Hallala	212-225 05 00 (20 Hat)	212-225 05 26, 224 99 92	http://www.atbank.com.tr
Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ Turkey A.Ş.	Fatih Sultan Mehmet Mahallesi, Poligon Caddesi Buyaka 2 Sitesi No: 8B C-Blok, Kat: 20-21 Tepeüstü Ümraniye İstanbul	Shoji Nakano	Toru Yamaguchi	216-600 30 00	216-290 64 73	http://www.tu.bk.mufg.jp
Burgan Bank A.Ş.	Esentepe Mah. Büyükdere Cad. No 209, Tekfen Tower, Şişli İstanbul	Mehmet Nazmi Erten	Ali Murat Dinç	212-371 37 37	212-371 42 42	http://www.burgan.com.tr
Citibank A.Ş.	Saray Mahallesi Ömer Faik Atakan Caddesi, No 3 Yılmaz Plaza Ümraniye İstanbul	Alberto Jose Del Carmen Verme Ferreyra	Neslihan Serra Akçaoğlu	216- 524 50 00	216- 524 50 50	http://www.citibank.com.tr
Denizbank A.Ş.	Büyükdere Cad. No 106 Esentepe Şişli İstanbul	Herman Gref	Hakan Ateş	212-355 08 00	212-267 27 24	http://www.denizbank.com

Deutsche Bank A.Ş.	Esentepe Mah. Büyükdere Cad. Tekfen Tower, No 209 K:17-18 Şişli İstanbul	Peter Johannes Maria Tils	Ersin Akyüz	212-317 01 00	212-317 01 05	http://www.db.com.tr
Finans Bank A.Ş.	Büyükdere Cad. No 129 Mecidiyeköy İstanbul	Mehmet Ömer Arif Aras	Temel Güzeleöglü	212-318 50 00	212-318 58 50	http://www.finansbank.com.tr
HSBC Bank A.Ş.	Esentepe Mah. Büyükdere Cad. No 128 Şişli İstanbul	Brian Robertson	Martin David Spurling	212-376 40 00	212-336 29 39	http://www.hsbc.com.tr
ING Bank A.Ş.	Reşitpaşa Mahallesi Eski Büyükdere Cad. No 8 Sarıyer İstanbul	John T. Mc Carthy	Pınar Abay	212-335 10 00	212-286 61 00	http://www.ingbank.com.tr
Odea Bank A.Ş.	Maslak Mahallesi Ahi Evran Caddesi, No 11 Olive Plaza, Kat 6-7-8-9 Şişli İstanbul	Samir Hanna	Hüseyin Özkaya	212-304 84 44	212-304 84 45	http://www.odeabank.com.tr
Turkland Bank A.Ş.	19 Mayıs Mah. 19 Mayıs Cad. Şişli Plaza A Blok No 7 Şişli İstanbul	Nehme Sabbagh	A. Dinçer Alpman	212-368 34 34	212-368 35 35	http://www.tbank.com.tr
Türkiye'de Şube Açan Yabancı Sermayeli Bankalar						
Bank Mellat	Büyükdere Cad. Binbirçiçek Sok. No 1 1.Levent İstanbul	Mohammadreza Saroukhani	Younes Hormozi Sheikh Tabagh	212-279 80 15	212-284 62 14, 284 66 57	http://www.mellatbank.com
Habib Bank Limited	Abide-i Hürriyet Cad. Geçit Sok. No 6/A Şişli İstanbul	Jamshed Khan	Ayşe Şebnem Türkay	212-246 02 20, 246 02 23	212-234 08 07	http://www.habibbank.com.tr
JPMorgan Chase Bank N.A.	Büyükdere Cad. No 185 Kanyon Ofis Binası Kat 8 Levent İstanbul	Belma Özmen	Emre Derman	212-319 85 00	212-319 86 64	http://www.jpmorgan.com/pages/international/turkey
Société Générale (SA)	Nispetiye Cad. Akmerkez E-3 Blok Kat 10 Etiler İstanbul	Stephane Jean Hild	Pınar Erim Gözalan	212-319 34 00	212-282 18 48,282 18 44	http://www.sgcib.com.tr
The Royal Bank of Scotland Plc.	Tamburi Ali Efendi Sok. No 13 Etiler Beşiktaş İstanbul	Paulus Maria De Kroon	Rauf Özdiñer	212-359 40 40	212-359 50 50	http://www.rbsbank.com.tr
Kalkınma ve Yatırım Bankaları						
Kamusal Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları						
İller Bankası A.Ş.	Ziraat Mah. 657 Sok. No 14 Dışkapı Ankara	Mehmet Turgut Dedeoğlu		312- 508 70 00, 303 30 00	312-508 73 99, 310 74 59	http://www.ilbank.gov.tr

Türk Eximbank	Saray Mahallesi Üntel Sokak No 19 Ümraniye İstanbul	Cavit Dağdaş(Vekil)	Hayrettin Kaplan	216- 666 55 00	216- 666 55 99	http://www.eximbank.gov.tr
Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	Necatibey Caddesi, No 98 Yenişehir Ankara	Ahmet Yaman(Vekil)	Metin Pehlivan(Vekil)	312-231 84 00, 312- 231 31 25	312-231 31 25	http://www.kalkinma.com.tr
Özel Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları						
Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	Büyükdere Cad. No 163 Zincirlikuyu Şişli İstanbul	Ahmet Çalık	Önder Halisdemir	212-340 80 00	212-340 89 87	http://www.aktifbank.com.tr
Diler Yatırım Bankası A.Ş.	Tersane Cad. No 96 Diler Han Kat 8 Karaköy İstanbul	Ahmet Ertuğrul	Natık Atal	212-253 66 30	212-253 94 54	http://www.dilerbank.com.tr
GSD Yatırım Bankası A.Ş.	Aydınevler Mah. Kaptan Rıfat Sokak. No 3 Küçükyalı - Maltepe İstanbul	Akgün Türer	Yasef Coyaş	216-587 90 00	216-489 97 74	http://www.gsdbank.com.tr
İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	Şişli Merkez Mahallesi, Merkez Caddesi, No 6 Şişli İstanbul	Dr. Mustafa İbrahim Turhan	Murat Ulus	212-315 25 25	212-315 25 26	http://www.takasbank.com.tr
Nurul Yatırım Bankası A.Ş.	Maslak Mah. Büyükdere Cad. Nurul Plaza No 257 B Blok, Kat 15 Maslak - Şişli İstanbul	Nurettin Çarmıklı	Özgür Altuntaş	212-286 81 00	212-286 81 01	http://www.nurobank.com.tr
Taib Yatırım Bank A.Ş.	Yüzbaşı Kaya Aldoğan Sok. Aksoy İş Merkezi No 7 Kat 3 Zincirlikuyu Şişli İstanbul	Erdal Aksoy	Hikmet Cenk Eynehan	212-705 89 00	212-345 07 12	http://www.yatirimbank.com.tr
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	Meclisi Mebusan Cad. No 81 Fındıklı İstanbul	Adnan Bali	Özcan Türkakın	212-334 50 50	212-334 52 34	http://www.tskb.com.tr
Yabancı Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları						
BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	Rüzgarlıbahçe Mah. Kayın Sok. No.3 Kavacık Beykoz İstanbul	İsmail Hasan Akçakayalioğlu	Erden Kadir Çevik	216-538 25 25	216-538 42 58	http://www.bankpozitif.com.tr
Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.	Büyükdere Cad. No 185 Kanyon Ofisi Bloğu 11. Kat Levent İstanbul	Berat Elif Bilgi Zapparoli	Hüseyin Kelezoğlu	212- 319 95 00	212- 319 95 11	http://www.mlyb.com.tr
Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.	Büyükdere Cad. Yapı Kredi Plaza, C Blok, Kat 15 Levent İstanbul	W.Richard Holmes	F. Dilek Yardım	212-339 37 00	212-282 63 01	http://www.standardchartered.com.tr

**Tablo 30.09.2013 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine
Göre Banka Sıralaması(Milyon)**

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler	Toplam Krediler ve Alacaklar *	Toplam Mevduat	Toplam Özkaynaklar	Ödenmiş Sermaye	Net Dönem Kar/Zararı	Bilanço Dışı Hesaplar	Şube Sayısı (Adet)	Persone l Sayısı (Adet)
1	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	204.159	132.307	119.575	23.125	4.500	2.533	415.720	1.296	24.047
2	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1863	195.786	100.991	131.794	18.185	2.500	2.576	428.136	1.613	24.423
3	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	189.821	112.946	108.571	22.089	4.200	2.521	966.149	974	18.928
4	Akbank T.A.Ş.	1948	180.254	106.207	103.482	21.033	4.000	2.345	766.029	975	16.335
5	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	142.706	90.484	80.648	17.211	4.347	2.789	406.819	939	15.439
6	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	128.480	80.116	90.486	13.162	1.250	2.010	1.398.890	872	14.669
7	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	126.964	82.163	77.173	12.218	2.500	1.161	1.108.881	844	14.555
8	Finans Bank A.Ş.	1987	63.018	41.817	37.920	7.497	2.700	627	315.887	658	13.850
9	Denizbank A.Ş.	1997	55.720	37.209	33.337	4.925	716	419	303.477	680	12.684
10	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	51.414	36.136	32.966	5.182	2.204	430	224.598	537	10.044
11	HSBC Bank A.Ş.	1990	35.497	18.690	17.333	3.062	652	71	302.803	335	6.325
12	ING Bank A.Ş.	1984	30.379	22.525	15.582	3.295	2.786	136	220.690	331	5.714
13	Türk Eximbank	1987	22.148	20.392	0	3.830	2.200	173	27.466	1	474
14	Şekerbank T.A.Ş.	1953	17.806	12.629	11.894	1.952	1.000	131	323.818	284	3.931
15	İller Bankası A.Ş.	1933	13.664	10.391	0	10.003	8.358	309	10.073	19	2.531
16	Odea Bank A.Ş.	2012	13.431	8.571	10.147	946	1.087	-109	27.144	24	906
17	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	1950	12.207	8.363	0	1.826	1.300	245	121.968	3	329
18	Alternatifbank A.Ş.	1992	9.346	6.063	4.428	575	420	46	27.521	73	1.395
19	Citibank A.Ş.	1980	7.888	2.004	4.250	1.100	34	99	76.730	8	494
20	Anadolubank A.Ş.	1996	7.140	4.442	4.507	1.104	600	102	34.955	111	2.095
21	Fibabanka A.Ş.	1984	6.142	4.593	4.199	482	550	26	72.092	56	1.103
22	Burgan Bank A.Ş.	1992	6.075	3.806	3.233	605	570	-27	38.100	60	980
23	Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	1999	5.095	3.622	0	666	587	76	41.048	8	562
24	İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	1995	4.970	385	0	562	420	54	922.568	1	230
25	Tekstil Bankası A.Ş.	1986	3.730	2.697	2.209	610	420	50	7.644	44	849
26	Turkland Bank A.Ş.	1991	3.716	2.378	2.571	443	400	13	33.693	27	538
27	Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	1975	3.613	2.681	0	597	160	30	11.620	1	659
28	The Royal Bank of Scotland Plc.	1921	3.344	433	642	481	108	26	8.921	1	88
29	Arap Türk Bankası A.Ş.	1977	3.175	1.283	1.849	445	240	33	2.654	7	275
30	Deutsche Bank A.Ş.	1988	2.917	821	504	411	135	-13	52.962	1	112
31	BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	1999	2.133	1.301	0	491	337	21	5.909	1	127
32	Turkish Bank A.Ş.	1982	1.006	512	548	171	165	-2	1.979	19	267

3	Société	1989	820	61	121	114	135	2	1.498	16	274
3	Générale (SA)										
3	Birleşik Fon	1958	818	2	12	610	461	31	6.127	1	224
4	Bankası A.Ş.										
3	Merrill Lynch	1992	751	31	0	109	50	6	362	1	39
5	Yatırım Bank										
	A.Ş.										
3	Nurol Yatırım	1999	360	245	0	94	45	1	2.349	2	48
6	Bankası A.Ş.										
3	JPMorgan	1984	325	0	13	299	100	20	1.470	1	60
7	Chase Bank										
	N.A.										
3	Bank Mellat	1982	314	22	117	188	157	5	73	3	52
8											
3	Portigon AG	1985	195	1	8	171	54	-1	1	1	29
9											
4	GSD Yatırım	1998	130	118	0	83	50	3	2.617	1	25
0	Bankası A.Ş.										
4	Diler Yatırım	1998	107	95	0	95	60	3	167	1	19
1	Bankası A.Ş.										
4	Habib Bank	1983	92	44	10	47	30	2	34	1	17
2	Limited										
4	Standard	1990	64	0	0	56	40	-7	0	1	32
3	Chartered										
	Yatırım										
	Bankası Türk										
	A.Ş.										
4	Taib Yatırım	1987	56	1	0	14	37	-3	0	1	15
4	Bank A.Ş.										
4	Adabank A.Ş.	1985	50	0	6	42	80	0	5	1	31
5											
	Toplam		1.557.827	959.577	900.134	180.206	52.745	18.965	8.721.648	10.834	195.823

* Toplam Krediler ve Alacaklar = Krediler ve Alacaklar + Takipteki Krediler - Özel Karşılıklar

Uygulamalar

Türkiye’de, bu dersi öğrendiğiniz tarih itibariyle, faaliyette bulunan toplam kaç banka var, bunların kaçını kamusal sermayeli, kaçını özel sektör, kaçını yabancı, kaçını katılım, kaçını Kalkınma ve Yatırım bankasıdır? Türkiye Bankalar Birliği’nin ([www.tbb.org.tr/Banka ve sektör bilgileri/banka listesi](http://www.tbb.org.tr/Banka_ve_sektor_bilgileri/banka_listesi)) web sitesine girip, öğrenip, banka bilgilerinizi güncelleyiniz.

Uygulama Soruları

1) Yukarıda belirtilen, Türkiye Bankalar Birliği internet adresine girerek, bu dersi öğrendiğimiz tarihlerde, TBB'nin kayıtlarında en güncel listeye ulaşıp,

- a) Türkiye'deki aktif büyüklüğüne göre ilk on bankayı öğreniniz.
- b) Özaynaklarına göre en büyük ilk on bankayı öğreniniz
- c) Bir önceki yıl sonuna göre karlılığına göre ilk on bankayı öğreniniz.

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Türkiye Bankalar Birliği ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, ülkemizdeki bankaları listelerken, önce :

- a) Mevduat
- b) Katılım
- c) Kalkınma ve Yatırım Bankaları olarak sınıflandırmıştır. Sonra da bunları:
  - 1- Kamusal Sermayeli
  - 2- Özel sermayeli
  - 3- Yabancı
  - 4- Türkiye’de şube açmış yabancı bankalar olarak, sınıflandırmaktadır.

Bölüm Soruları

1) Aşağıda verilen özel sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankalarından hangisi yanlıştır?

- a) Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası
- b) Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası
- c) Nurol Yatırım Bankası
- d) GSD Yatırım Bankası
- e) Aktif bank

2) Aşağıdaki kamusal sermayeli mevduat bankalarından hangisi yanlıştır?

- a) Türkiye İş Bankası
- b) Ziraat Bankası
- c) Halk Bankası
- d) Vakıflar Bankası

3) Aşağıdaki özel sermayeli mevduat bankalarından hangisi doğrudur ?

- a) Burgan Bank
- b) Denizbank
- c) Arap Türk Bankası
- d) Anadolu Bank
- e) Odea bank

4) Aşağıda verilen yabancı sermayeli mevduat bankalarından hangisi doğrudur ?

- a) Türkiye Finans Katılım Bankası
- b) Fibabanka
- c) Arap Türk Bankası
- d) Akbank
- e) Anadolu bankası

5) Aşağıda verilen yabancı sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarından hangisi yanlıştır?

- a) Societe Generale(SA)
- b) Bank Pozitif
- c) Merrill Lynch
- d) Standart Chartered

Cevaplar

1) b, 2) a, 3) d, 4) c, 5) a

8. BANKACILIKTA ETİK KURALLAR

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 8.1.** Bankalar Kanunu Md 73, 74, 75, 76
- 8.2.** Bankacılıkta Etik İlkeler
- 8.3.** Genel Hükümler
- 8.4.** Dürüstlük
- 8.5.** Tarafsızlık
- 8.6.** Güvenilirlik
- 8.7.** Saydamlık
- 8.8.** Toplumsal Yararın Gözetilmesi ve çevreye saygı
- 8.9.** Suçtan Kaynaklanan Mal Varlığı ile Mücadele
- 8.10.** İçerden Öğrenilenlerin Ticareti Yasağı
- 8.11.** Bankalararası İlişkiler
- 8.12.** Bankaların Müşterilerle İlişkileri
- 8.13.** Bankaların Çalışanlarıyla İlişkileri
- 8.14.** Çalışanların müşterilerle ilişkileri

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

- 1) Her mesleğin bir meslek örgütü var mıdır ? Lütfen araştırıp öğreniniz.
- 2) Bu örgütler, üyelerinin uyacakları etik kuralları oluşturup üyelerin uymalarını sağlar mı ? Uymayanlara ne yapılır araştırıp öğreniniz ?
- 3) Sizce meslek örgütleri faaliyetlerini sürdürmek için ihtiyacı olan kaynağın teminini nasıl sağlar ? Araştırıp öğreniniz.

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Meslek Örgütleri	Her mesleğin bir meslek örgütü vardır. Bunu bilmek.	Gelecekte iş hayatında karşılaşacakları meslek kurallarını öğretip geleceğe hazırlamak
Meslek Etik Kuralları	İş hayatında, uyulması gereken kanunlar, resmi kurallar yanında meslek etik kuralları da olduğunu bilmek	İş hayatlarında, icraatlerinde, meslek etik kurallarına uymalarını sağlamaya şimdiden hazırlamak

Anahtar Kavramlar

- Etik
- Meslek Etiği
- Örgütsel Etik
- Bankacılık Etik İlkeleri

Giriş

İtibarın korunması

MADDE 74- 5187 sayılı Basın Kanununda belirtilen araçlarla ya da radyo, televizyon, video, internet, kablolu yayın veya elektronik bilgi iletişim araçları ve benzeri yayın araçlarından biri vasıtasıyla; bir bankanın itibarını kırabilecek veya şöhretine ya da servetine zarar verebilecek bir hususa kasten sebep olunamaz ya da bu yolla asılsız haber yayılamaz.

Etik ilkeler

MADDE 75- Bankalar ile bunların mensupları; bu Kanuna, ilgili düzenlemelere, kuruluş amaç ve politikalarına uygun olarak faaliyetlerin icra edilmesini temin etmeye ve yönetimde adalet, doğruluk, dürüstlük ve sosyal sorumluluğu esas almaya yönelik etik ilkelere uymakla yükümlüdürler.

Etik ilkeler, kuruluş birlikleri tarafından Kurulun uygun görüşü alınmak suretiyle belirlenir.

Müşteri hakları

MADDE 76- Bankalar, müşterilerinin, verilen hizmetlerden kaynaklanan her türlü sorularına cevap verecek bir sistem kurmakla ve bu hizmetle ilgili bilgiyi müşterilerine bildirmekle yükümlüdür. Bankalar, kredi sözleşmelerinin onaylı bir örneğini müşterilerine vermek zorundadır. Talepleri hâlinde müşteri ile yapılan diğer işlemlere ilişkin her türlü belgenin bir örneği de müşterilere verilir.

Bu Kanunun 4 üncü maddesinde yer alan faaliyet konularına ilişkin olarak, bankalar ile bireysel müşterileri arasında akdedilecek sözleşmelerin şekil ve içeriğinde yer alması gereken asgarî hususlar ile tip sözleşmelerin uygulanacağı işlemler Kurulun uygun görüşü alınarak kuruluş birlikleri tarafından belirlenir. 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri saklıdır.

Bankaların, kimliklerini ve vergi numaralarını belgelemeyen müşterileri adına mevduat, katılım fonu, kredi ve her ne ad altında olursa olsun hesap açmaları, sözleşme düzenlemeleri, havale ve kambiyo hizmetleri ile diğer bankacılık ve malî hizmetleri vermeleri yasaktır. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar Kurumun görüşü alınarak Maliye Bakanlığınca düzenlenir. Bu fıkra hükmüne ve Maliye Bakanlığınca yapılan düzenlemelere uymayanlar hakkında 2.4.1998 tarihli ve 4358 sayılı Kanunun 5 inci maddesi hükmünün uygulanması bu Kanunun kovuşturma usûlü hükümlerine tâbi değildir.

YEDİNCİ KISIM

Kanunî Yükümlülükler

Sırların saklanması

MADDE 73- Kurul başkan ve üyeleri ile Kurum personeli, Fon Kurulu başkan ve üyeleri ile Fon personeli görevleri sırasında öğrendikleri bankalara ve bunların bağlı ortaklık, iştirak, birlikte kontrol edilen ortaklıkları ve müşterilerine ait sırları bu Kanuna ve özel kanunlarına göre yetkili olanlardan başkasına açıklayamaz ve kendilerinin veya başkalarının yararlarına kullanamazlar. Kurumun dışarıdan destek hizmeti aldığı kişi ve kuruluşlar ile bunların çalışanları da bu hükme tâbidir. Bu yükümlülük görevden ayrıldıktan sonra da devam eder. Bu Kanun hükümleri uyarınca Kurumun, yurt dışındaki muadili denetim mercileri ile düzenleyeceği mutabakat zabıtları çerçevesinde vereceği bilgi ve belgeler birinci fıkradaki sır kapsamında değildir. Kurul düzenleyeceği mutabakat zabıtları veya zabıtlar dışında elde edeceği sırların korunmasını sağlamakla görevlidir. Kurumun elde edeceği sır niteliğindeki bilgi ve belgeler, kuruluş ve faaliyet izni verilmesinde, faaliyetlerin denetiminde, düzenlemelere uyulup uyulmadığının izlenmesinde ve Kurul kararlarına karşı açılacak idarî davaların görülmesinde kullanılabilir. Kurumun bu fıkra kapsamında elde edeceği sır niteliğindeki bilgi ve belgeler hiçbir kişi, kurum ve kuruluşa verilemez. Mahkeme kararına bağlanmış sır kapsamına giren bilgilerin verilmesinden Kurum sorumlu tutulamaz.

Bankaların ortakları, yönetim kurulu üyeleri, mensupları, bunlar adına hareket eden kişiler ile görevlileri, sıfat ve görevleri dolayısıyla öğrendikleri bankalara veya müşterilerine ait sırları, bu konuda kanunen açıkça yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamazlar. Bankaların destek hizmeti aldığı kuruluş ve çalışanları hakkında da bu hüküm uygulanır. Bu yükümlülük görevden ayrıldıktan sonra da devam eder. 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanunu, 13/6/1952 tarihli ve 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun, 20/4/1967 tarihli ve 854 sayılı Deniz İş Kanunu ile 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında çalıştırılan işçi, gemi adamı ve gazetecinin ücret prim, ikramiye ve bu nitelikte her çeşit istihkak ödemelerinin özel olarak açılan banka hesabına yapılması halinde, bu hesaplara ilişkin bilgi ve belgelerin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı ile bunlara bağlı kurum ve kuruluşlara verilmesi sırrın ifsaı sayılmaz. Bu bilgi ve belgelerin verilmesine ilişkin usûl ve esaslar Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığından sorumlu Devlet Bakanlığı ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunca belirlenir. 3 5754 sayılı Kanunun 86 ncı maddesi ile değiştirilmiştir.

Kredi kuruluşları ve finansal kuruluşların destek hizmeti kuruluşları ile aralarında akdedecekleri yazılı sözleşmeler çerçevesinde bu kuruluşların müşterilerinin risk durumlarının izlenmesi, değerlendirilmesi, kontrolü ve müşteri hizmetlerinin yerine getirilmesi nedeniyle yapılacak bilgi ve belge alışverişi ile hizmet temini ve ayrıca kredi kuruluşları ve finansal kuruluşların kendi aralarında doğrudan doğruya veya en az beş banka tarafından kurulacak şirketler vasıtasıyla yapacakları her türlü bilgi ve belge alışverişi bu hükmün dışındadır.

8.1. Bankacılık Etik İlkeleri

8.1.1. Giriş

Etik, insanların kurduğu bireysel ve toplumsal ilişkilerin temelini oluşturan değerleri, normları, kuralları, doğru-yanlış ya da iyi-kötü gibi ahlaki açıdan araştıran ölçüler bütünüdür. Meslek etiği, meslek grubunu oluşturan bireylerin kendi aralarında ve toplum ile olan ilişkilerini düzenlerken; örgütsel etik, örgütün içinden ve dışından kaynaklanan sorunların çözümünde belirli kurallar getirerek örgüt içi davranış kültürünü tanımlar.

Toplumda fon arz eden ve fon talep eden taraflar arasında birleştiricilik ve aracılık rolü oynayarak yatırım ve tasarruf işlevlerini gerçekleştiren bankaların aynı zamanda karlılık ve verimlilik ilkelerini amaç edinmiş olmaları, mesleki ve örgütsel alanda etik ilkelerine bağlı olarak çalışmalarını zorunluluğunu getirmektedir.

Bankacılık sisteminin büyütülmesi, bankacılık hizmet kalitesinin artırılması, kaynakların en iyi şekilde kullanılması, bankalar arasında haksız rekabetin önlenmesi amaçlarından yola çıkarak; bankaların gerek kendi aralarında ve diğer kurumlarla, gerekse müşterileri, hissedarları ve çalışanları ile olan ilişkilerini etik ilkelere uygun şekilde düzenlemesi gerekmektedir.

8.1.2. Genel Hükümler

Amaç ve kapsam

Madde 1- Bankaların, gerek birbirleri., gerek müşterileri ve hissedarları gerekse de çalışanları ve diğer kurumlar arasındaki her türlü is ve işlemlerinde uygulanacak Bankacılık Etik ilkelerinin temel amacı; bankacılık mesleğine toplumda mevcut saygınlık duygusunun sürekliliğinin sağlanması, meslek onuru olarak adlandırılan bu saygınlık duygusunun geliştirilerek sürdürülmesi ve bankacılık sektöründe istikrar ve güvenin korunmasıdır.

Bu düzenlemede geçen "banka" sözcüğü, Birliğimiz üyesi bankaları ifade eder.

Hukukî dayanak

Madde 2- Bu etik ilkeler 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 75'inci maddesinin ikinci fıkrası, 80'inci maddesinin (c) ve (e) bentleri ile 81 'inci maddesinin üçüncü fıkrası hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Genel ilkeler

Madde 3- Tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması, mali piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması., ekonomik kalkınmanın gereklerini de dikkate alarak, mevduat ve kredi sistemlerinin etkin şekilde çalışmasının sağlanması, ekonomide önemli zararlar doğurabilecek işlem ve uygulamaların önlenmesinin yanı

sıra toplumsal yararın gözetilmesi ve çevrenin korunması amacıyla bankaların aşağıda belirtilen genel ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermesi gerekmektedir.

Bankalar;

a) Dürüstlük

Faaliyetlerini yerine getirirken müşterileri, çalışanları, hissedarları, grup şirketleri ve diğer banka, kurum ve kuruluşlar ile olan ilişkilerinde dürüstlük ilkesine bağlı kalırlar.

b) Tarafsızlık

"İnsana saygının başarının temeli olması" ilkesinden hareketle, gerek çalışanları gerekse müşterileri arasında ayırım gözetmez, önyargılı davranışlardan kaçınırlar.

Bankalar müşterilerine hizmet sunarken ulus, din, finansal ve toplumsal statü., cinsiyet gibi farklılıklar gözetmezler.

c) Güvenilirlik

Tüm hizmet ve işlemlerde, müşterilere karşılıklı güven anlayışı içerisinde açık, anlaşılır ve doğru bilgi verirler, müşteri hizmetlerini zamanında ve eksiksiz yerine getirirler.

d) Saydamlık

Müşterilerini, kendilerine sunulan ürün ve hizmetlere ilişkin hak ve yükümlülükler, yarar ve riskler gibi konularda açık, anlaşılır ve net biçimde bilgilendirirler.

e) Toplumsal Yararın Gözetilmesi ve Çevreye Saygı

Tüm faaliyetlerinde karlılık yanında, toplumsal yararın gözetilmesi ve çevreye saygı ilkeleri ışığında sosyal ve kültürel etkinliklere destek sağlamaya özen gösterirler.

f) Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması ile Mücadele

Uluslararası normlar ve ulusal mevzuat hükümleri çerçevesinde, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması, yolsuzluk ve benzeri suçlarla mücadeleyi önemli bir ilke olarak benimseyerek gerek kendi aralarında, gerekse konuyla ilgili diğer kurum ve kuruluşlarla ve yetkili mercilerle işbirliği yapmaya özen gösterirler. Kendi iç bünyelerinde de bu amaca yönelik gerekli önlemleri alır ve personeli için eğitim programları düzenlerler.

g) İçerden Öğrenenlerin Ticareti

İçeriden öğrenilen bilgilerin kullanımının önlenmesi için gerekli her türlü tedbiri alır.

8.1.3. Bankaların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkileri Kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkiler

Madde 4- Bankalar; kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkilerinde, dürüstlük, hesap verebilirlik ve saydamlık ilkeleri doğrultusunda hareket eder, mevzuat gereği denetim ve kontrol amacıyla istenen bilgi, belge ve kayıtların doğru, eksiksiz şekilde ve zamanında iletilmesi konularına özen gösterirler.

8.1.4. Bankalararası İlişkiler

Bankalar;

Bilgi Alısverisi

Madde 5- Mevzuatın izin verdiği ölçüler çerçevesinde, bankalar kendi aralarında her konudaki bilgi alısverisini doğru ve sistematik olarak gerçekleştirirler.

Personel Hareketleri

Madde 6- Personel istihdamı konusunda **haksız** rekabete yol açabilecek **her** türlü uygulamadan kaçınırlar.

İş Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri uyarınca personel istihdamında sözleşme ve hareket serbestisi bulunmakla birlikte, eleman alımlarının diğer bankaların hizmetlerini kesintiye uğratmayacak ölçüde olmasına özen gösterirler.

Eski çalışanları hakkında diğer bankalar tarafından talep edilen bilgileri yanıtlarken objektif ve dürüst davranırlar.

Rekabet

Madde 7- Rekabeti, bankacılık sektöründeki tüm bankalar arasında özgürce ekonomik kararlar verilebilmesini sağlayan, mevzuata uygun bir yarış olarak kabul ederler. Bu nedenle, serbest piyasa ekonomisi içerisinde sürdürdükleri faaliyetlerinde kendi menfaatlerinin yanı sıra,

- a) genel olarak bankacılık sektörüne olan güvenin sürekli olması,
- b) sektörün gelişimi için çaba sarf edilmesi,
- c) ortak menfaatlerin gözetilmesi

ilkeleri çerçevesinde haksız rekabet oluşturan beyan ve davranışlardan kaçınırlar.

Bu ilke banka tüzel kişilikleri açısından geçerli olduğu gibi, bankaların çalışanlarının beyan ve davranışlarını da içerir.

İlan ve reklamlar

Madde 8- Gerek kendi mali yapılarının gerekse bankacılık ürün ve hizmetlerinin tanıtım ve pazarlamasına ilişkin duyuru, ilan ve reklamlarında., yasal düzenlemelere ve genel ahlaka uygun, dürüst ve gerçekçi davranır, bankacılık mesleğinin saygınlığına zarar verebilecek her türlü hareketten kaçınırlar.

Duyuru, ilan ve reklamlarında diğer bankaları ya da diğer bankaların ürün ve hizmetlerini kötüleyen nitelikteki ifade ya da ibarelere yer vermezler.

8.1.5. Bankaların Müşterileri İle İlişkileri

Bankalar;

Müşterilerin bilgilendirilmesi

Madde 9- Müşterilerine sundukları her türlü ürün ve hizmetlere ilişkin olarak, hizmet ilişkisinin her aşamasında ve her konuda, mevzuatta belirtilen sınırlamalara riayet etmek sureti ile doğru, eksiksiz ve zamanında bilgi aktarımı yaparlar.

Müşteri sırrı

Madde 10- Bilgi ve belge istemeye kanunen açıkça yetkili kişi ve merciler dışında müşterilere ilişkin her türlü bilgi ve belgeleri gizli tutmak ve özenle saklamak zorundadırlar.

Hizmet kalitesi

Madde 11- Hizmet kalitesini; müşteri ihtiyaç ve beklentilerinin verilecek nitelikli hizmetle karşılanabilmesinin ön koşulu sayarlar. Bu kavramın iki temel ögesi olan teknolojik altyapı ve nitelikli insan kaynağının, hizmet kalitesinde sürekli gelişime uygun kullanımı için özen gösterirler.

Tüm müşterilerine aynı kalitede ve aynı düzeyde hizmet sunarlar. Bununla beraber, hedef pazarın belirlenerek, organizasyonel yapının ve ürün yelpazesinin hedef kitleye göre farklılaştırılması ya da ayrı risk grubundaki müşterilere farklı yaklaşımlarda bulunulması, müşteriler arasında ayırım yapıldığı veya müşterilerin kategorize edildiği şeklinde yorumlanamaz.

Müşteri şikayetleri

Madde 12- Müşterilerinin verilen hizmetlerden kaynaklanan her türlü sorularına cevap verecek bir sistem kurarlar ve bu hizmetle ilgili bilgiyi müşterilerine bildirirler.

Müşteri şikayetlerinin nedenlerini araştırarak, haklı şikayetlerin tekrarlanmaması için gereken önlemleri alırlar. Yakınmalara neden olan hatalı uygulamaların düzeltilmesi ve yinelenmesinin önlenmesi amacı ile çalışanlarını bilgilendirirler.

Güvenlik

Madde 13- "Güvenlik" kavramının; bankacılık sektöründe bankaya ait hizmet ortamlarının her türlü olumsuzluğa karşı korunmasına ilişkin önlemlerin yanı sıra. müşterilere sunulan hizmetlerde teknik olarak zarar doğurabilecek her türlü ihlalin engellenmesini de içerdiğini kabul ederler.

Teknolojik gelişme ve elektronik bankacılığa paralel olarak gelişen hizmetler, değişen hizmet kanalları nedeniyle her türlü hizmet ortamında işlem güvenliğinin sağlanmasına yönelik gerekli teknik ve hukuksal tüm önlemleri alırlar. Aldıkları önlemlere ve müşteriler tarafından alınması gereken tedbirlere ilişkin müşterilerini bilgilendirirler.

8.1.6. Bankaların Çalışanları İle İlişkileri

Çalışanların genel nitelikleri

Madde 14- Çalışanlarının, görevlerinin gerektirdiği bilgi, birikim ve sorumluluk duygusuna sahip kişilerden oluşmasına özen gösterirler. Bankalar, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu basta olmak üzere mevzuatta belirtilen kanuni şartları taşımayan personel çalıştıramazlar.

İşe alma ve kariyer gelişimi

Madde 15- Çalışanlar arasında ayırım gözetmeksizin, gerek işe alınmada, gerekse kariyer gelişiminde eşit olanaklar sağlamaya özen gösterirler. İnsan kaynaklarını en iyi biçimde yönetme ilkesinden hareketle, çalışanlarının çağın ve bankacılık mesleğinin gerektirdiği bilgi düzeyine ulaşmaları amacıyla eğitim, kurs, seminer ve benzeri olanaklar sağlarlar.

Çalışanlarının mesleki yükselmelerinde; bilgi, yetenek ve kişisel başarı kadar, Bankacılık Etik İlkeleri'ne bağlılık ve anılan ilkelerin uygulanmasındaki özeni de dikkate alırlar.

Temsil ilkeleri ve çalışma ortamı

Madde 16- Çalışanlarının; bankacılık mesleğinin saygınlığına uygun şekilde ve bankayı temsil ettiklerinin bilinci içinde, temiz ve bakımlı olmalarını öngören iç düzenlemeler yaparlar.

Tüm hizmet birimlerinde çalışanlarının motivasyonunun artırılması ve daha iyi koşullarda hizmet sunulması yönünde önlemler alır, sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamının oluşturulmasını sağlarlar.

Mesai saatleri

Madde 17- İş yoğunluğuna uygun sayıda çalışan istihdamına özen gösterir, çalışanlarını mesai saatleri içerisinde maksimum verim alma yönünde organize eder, mesai saatleri dışına çıkılmaması ve çalışanlarının düzenli yıllık izin kullanmaları konularında azami çaba gösterirler.

Çalışanların müşterilerle ilişkileri

Madde 18- Çalışanlarının;

- müşterilerle borç-alacak, kefalet ve müşterek hesap açtırmak gibi etik ilkelerle bağdaşmayan ilişkilere girmelerini,
- mevcut veya potansiyel müşterilerden hediyeler almalarını,
- -konumlarını kullanarak, gerek kendi iş ortamlarından gerekse müşterilerinin iş olanaklarından kişisel çıkar sağlamalarını engelleyici iç düzenlemeler yaparlar.

Çalışanların hakları

Madde 19- Çalışanlarının tabi olduğu mevzuat hükümlerinden doğan haklarının zamanında ve eksiksiz olarak sağlanmasına özen gösterirler.

8.1.7. Banka Çalışanlarının Uyacakları Meslek Kuralları ve Etik ilkeler

Meslek kuralları ve çalışanların uyacakları etik ilkeler

Madde 20- Banka çalışanları;

- a) Görevlerini yerine getirirken yürürlükteki mevzuata uymak,
- b) Müşterilerini, kendilerine sunulan ürün ve hizmetlerin sağlayacağı fayda ve doğuracağı riskler konusunda bilgilendirmek,
- c) Aynı hizmeti alan müşterilere tarafsız ve adil hizmet sunmak,
- d) Sıfat ve görevleri dolayısıyla bankalara veya müşterilerine ait öğrendikleri sırları, bu konuda kanunen açıkça yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklamamak,
- e) Çalışma ve davranışlarında bankanın itibar kaybına sebebiyet vermemek,
- f) "Ticari işletme" veya "Esnaf işletmesi" sayılmalarını gerektiren faaliyetlerde bulunmamak,
- g) Adalet, doğruluk, dürüstlük., güvenilirlik ve sosyal sorumluluk prensiplerine aykırı

davranışlarda bulunmamak,

h) görevlerini gerçekleştirirken diğer çalışanlar ile saygılı ve özenli iletişim kurmak suretiyle ortak amaçlar yönünde işbirliği sağlamak,

ı) bankaya ait varlıkları ve kaynakları verimsiz ve amaç dışı kullanmamak,

j) görev ve sıfatlarını kullanarak, gerek kendi iş ortamlarından gerekse müşterilerinin olanaklarından kişisel çıkar sağlamamak,

k) kendilerine yapılan menfaat sağlamaya yönelik teklifleri derhal reddetmek, yetkili makamlara ve amirlerine bildirmek,

l) müşterilerle borç-alacak, kefalet ve müşterek hesap açtırmak gibi etik ilkelerle bağdaşmayan ilişkilere girmemek,

m) mevcut veya potansiyel müşterilerden teamül dışında hediyeler almamak,

n) hizmetlerin yerine getirilmesi sırasında üstlendikleri görevlerle ilgili olarak hesap verebilme sorumluluğu içinde olmak,

o) dernek, vakıf, kooperatif ve benzeri yerler hariç, bankasının onayı olmadan hiç bir özel ve resmi kuruluşta görev almamak ile yükümlüdürler.

Bankacılık etik ilkelerinin geliştirilmesi

Madde 21- Bankalar, etik ilkelerin geliştirilmesi ve gerektiğinde değişiklikler yapılmasını sağlamak üzere, Kuruluş Birlikleri Yönetim Kurullarına diledikleri zaman öneriler getirebilirler.

8.1.8. Diğer Hükümler

Uyumsuzlukların tespiti ve yaptırım

Madde 22- Bankaların veya banka personelinin etik ilkelere aykırı işlem veya eylemi olduğuna Birlik Yönetim Kurulu tarafından karar verilir. Bu etik ilkelere aykırı hareket eden bankalar ve/veya banka personeli Birlik internet sitesinde yayımlanır ve ayrıca Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na bildirilir.

Yürütme

Madde 23- Bu bankacılık etik ilkelerini Birlik Yönetim Kurulu yürütür.

Yürürlük

Madde 24- Bu Bankacılık etik ilkeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Uygulamalar

İlerdeki derslerimizde Türkiye Bankalar Birliği dersi işlenirken, bu kurumdan randevu alıp, işleyişini, yetki-görev ve sorumluluklarını öğrenmeniz istenecektir. Bu görüşmede, güncel ‘‘Bankacılık’ta Etik Kuralları’’ da isteyiniz. Bu derste öğrendiklerinizle karşılaştırıp varsa, farklılıkları tespit ederek, bilgilerinizi güncelleyiniz.

Uygulama Soruları

1) Türkiye Bankalar Birliği, neden etik kuralları hazırlayıp bankaların bunlara uymalarını istemektedir ?

2) Bankalar etik kuralları çiğnerse:

- a) Kuralı çiğneyen banka açısından,
- b) Sektör açısından,
- c) Genel Ekonomik açıdan, neler olabilir ?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Her mesleğin yapanların bağlı olduğu bir meslek örgütü vardır. Örneğin avukatlar baro'ya, eczacılar Eczacılar Birliğine, Mimarlar Mimarlar Odasına, Bankalar da Bankalar Birliğine üyedirler. Bu örgütler mesleki dayanışmayı, o mesleğin gelişmesini, tanınmasını, mesleği yapanların sorunlarının üstesinden gelmelerini sağlar.

Diğer mesleki örgütler gibi Bankalar Birliği de, bankaların uymaları gereken etik kuralları, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun da görüş ve onaylarını alarak ve Bankalar Kanunu'nun ilgili kanunlarına dayanarak , hazırlar ve bankalara gönderir. Kurallara uymalarını da sağlar. Uymayanlara da kendisine verilen yetkiler çerçevesinde müeyyideler uygular.

Bölüm Soruları

- 1) Bankalar Kanunu Madde 75, aşağıdakilerden hangisiye ilgilidir ?
- a) İtibarın korunması
  - b) Müşteri hakları
  - c) Etik İlkeler
  - d) Sırların saklanması
  - e) Ülke ekonomisi
- 2) Genel İlkelerden aşağıda hangisi yanlıştır ?
- a) Rekabet
  - b) Dürüstlük
  - c) Tarafsızlık
  - d) Saydamlık
  - e) Toplumsal yararın gözetilmesi
- 3) Bankalararası İlişkiler etiğinde, verilen başlıklardan aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?
- a) Bilgi alışverişi
  - b) Personel hareketleri
  - c) Rekabet
  - d) Güvenirlilik
  - e) İlan ve reklamlarda gerçekçilik

4) Bankaların gözetmek zorunda oldukları, ‘‘Hizmet Kalitesi’’ aşağıdakilerden hangisinin kapsamındadır ?

- a) Bankalararası ilişkiler
- b) Genel İlkeler
- c) Bankaların müşterilerle ilişkileri
- d) Bankaların alışanları ile ilişkileri
- e) saydamlık

5) ‘‘ GÜVENLİK’’ Bankaların .....ile İlişkilerinde önemli bir etik kuraldır.’’

Yukarıdaki cümledeki boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir ?

- a) Bankalarla
- b) Müşterileri
- c) Kamu Kurum ve Kuruluşları
- d) Ortakları
- e) Bağımsız denetim kuruluşları

Cevaplar

1) c , 2) a, 3) d, 4) c, 5) b

9. BANKALARDA KURUMSAL YÖNETİM VE YÖNETİM ORGANLARI

ÖNEMLİ NOT:

10.Bölüm (Ders), 9.Bölümün devamıdır. Bu nedenle ‘‘ İlgili oluşturan Sorular’’, ‘‘Bölümde Hedeflenen Kazanımlar’’, ‘‘Bu Dersin Özeti’’ , ‘‘ Bölüm Çalışma Soruları’’ gibi pek çok başlık altı notlar ortaktır. Her iki ders için ayrılamamıştır.

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 9.1. Kurumsal Yönetim
- 9.2. Genel Kurul
- 9.3. Yönetim Kurulu
- 9.4. Denetim Komitesi
- 9.5. Genel Müdür ve Genel Müdür Yardımcıları
- 9.6. Genel Müdür Yardımcıları

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

- 1) Kurumsal Yönetim nedir, araştırıp öğrenip kısaca tanımlayınız ?
- 2) Bir kuruluşun, işletmenin uzun ömürlü olması nasıl bir yönetimle mümkün olur ?
- 3) Kurumsal yönetim hangi şirketlerde, kurumsal olmayan yönetim hangi şirketlerde uygulanır ?
- 4) Kurumsal Yönetimde, nasıl bir organizasyon şeması vardır, kurumsal olmayan şirketlerde hangi organizasyon vardır ?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Kurumsal Yönetim	Başarılı, uzun ömürlü şirketlerde kurumsal yönetimin şart olmasının farkına varmak	Bankada çalışacakların, bankalarda kurumsal yönetimin uygulandığını bilmesi ve buna hazırlanması ve bu şekilde başarıya ulaşacağını bilmesi

Anahtar Kavramlar

- Yönetim Kurulu
- Kurumsal Yönetim
- Genel Müdür ve Yardımcıları(İcrai Faliyetler)
- Denetim Komitesi (Takip Kontrol Denetim Teftiş Faaliyetleri)
- Risk Yönetim
- Kurumsal Yönetim –Dikey Organizasyon Şeması

Giriş

ÜÇÜNCÜ KISIM

Kurumsal Yönetim

BİRİNCİ BÖLÜM

Yönetim

Kurumsal yönetim ilkeleri

MADDE 22- Kurumsal yönetime ilişkin yapı ve süreçler ve bunlara ilişkin ilkeler Sermaye Piyasası Kurulu ile kuruluş birliklerinin de görüşü alınarak Kurul tarafından belirlenir.

Yönetim kurulu

MADDE 23- Bankaların yönetim kurulları genel müdür dahil beş kişiden az olamaz. Genel müdür, bulunmadığı hallerde vekili, yönetim kurulunun doğal üyesidir. Bu Kanunda genel müdür için öngörülen şartlar, yönetim kurulu üyelerinin yarıdan bir fazlası için de aranır. Murahhas üyelerin genel müdürde aranan şartları taşımaları zorunludur. Yönetim kurulu üyeliğine seçilenler ve herhangi bir nedenle boşalma hâlinde görevlendirilenler, bu maddede aranan şartları taşıdıklarını gösteren belgelerle birlikte yedi is günü içerisinde Kuruma bildirilir. Genel müdürlük ve yönetim kurulu başkanlığı görevleri aynı kişi tarafından icra edilemez. Yönetim kurulu üyelerinin bu Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde belirtilen şartları taşımaları gerekir.

Türkiye'de şube açmak suretiyle faaliyette bulunan yurt dışında kurulu bankaların Türkiye'deki yönetim merkezlerinde, yönetim kurulu yetki ve sorumluluklarını taşıyan, merkez şube müdürünün de dahil olduğu en az üç kişilik bir müdürler kurulu oluşturmaları zorunludur. Bu Kanunun uygulanmasında müdürler kurulu yönetim kurulu hükmünde olup, birinci fıkrada belirtilen şartlar müdürler kurulu üyeleri için de aranır.

İç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin ilgili mevzuata uygun olarak tesis edilmesi, işlerliğinin, uygunluğunun ve yeterliliğinin sağlanması, finansal raporlama sistemlerinin güvence altına alınması, banka içindeki yetki ve sorumlulukların belirlenmesi yönetim kurulunun sorumluluğundadır.

Denetim komitesi

MADDE 24- Bankaların, yönetim kurullarınca yönetim kurulunun denetim ve gözetim faaliyetlerinin yerine getirilmesine yardımcı olmak üzere denetim komitesi oluşturulur. Denetim komitesi en az iki üyeden oluşur. Denetim komitesi üyeleri icraî görevi bulunmayan yönetim kurulu üyeleri arasından seçilir. Türkiye'de şube olarak faaliyet gösteren bankalarda ise kendisine bağlı icraî mahiyette faaliyet gösteren bir birim bulunmayan müdürler kurulu üyelerinden biri görevlendirilir.

Denetim komitesi üyelerinin, Kurulca belirlenen niteliklere sahip olmaları şarttır. Buna ilişkin bilgi ve belgeler atamanın yapılmasını müteakiben en geç yedi is günü içinde Kuruma bildirilir. Denetim komitesi, yönetim kurulu adına bankanın iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin etkinliğini ve yeterliliğini, bu sistemler ile muhasebe ve raporlama sistemlerinin bu Kanun ve ilgili düzenlemeler çerçevesinde isleyişini ve üretilen bilgilerin bütünlüğünü gözetmek, bağımsız denetim kuruluşlarının yönetim kurulu tarafından seçilmesinde gerekli ön değerlendirmeleri yapmak, yönetim kurulu tarafından seçilen bağımsız denetim kuruluşlarının faaliyetlerini düzenli olarak izlemek, bu Kanun kapsamında ana ortaklık niteliğindeki kuruluşlarda, konsolide denetime tâbi kuruluşların iç denetim işlevlerinin konsolide olarak sürdürülmesini ve eşgüdümünü sağlamakla görevli ve sorumludur.

Denetim komitesi, iç kontrol, iç denetim ve risk yönetimi sistemleri kapsamında oluşturulan birimlerden ve bağımsız denetim kuruluşlarından; görevlerinin ifasıyla ilgili olarak düzenli raporlar almak ve bankanın faaliyetlerinin sürekliliği ve güven içinde yürütülmesini olumsuz etkileyebilecek hususlar veya mevzuata ve iç düzenlemelere aykırılıklar bulunması hâlinde bu hususları yönetim kuruluna bildirmekle yükümlüdür.

Denetim komitesi, altı aylık dönemleri asmamak kaydıyla icra ettiği faaliyetlerin sonuçları ile bankada alınması gereken önlemlere, yapılmasına ihtiyaç duyulan uygulamalara ve bankanın faaliyetlerinin güven içinde sürdürülmesi bakımından önemli gördüğü diğer hususlara ilişkin görüşlerini yönetim kuruluna bildirmekle yükümlüdür.

Denetim komitesi, bankanın tüm birimlerinden, anlaşmalı destek hizmeti kuruluşları ve bağımsız denetim kuruluşlarından bilgi ve belge almaya, bedeli banka tarafından karşılanmak suretiyle konularında ihtisas sahibi kişilerden yönetim kurulunun onayına bağlı olarak danışmanlık hizmeti sağlamaya yetkilidir. Denetim komitesinin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usûl ve esasları yönetim kurulu tarafından düzenlenir.

Genel Müdür ve Yardımcıları

MADDE 25- Banka genel müdürlerinin hukuk, iktisat, maliye, bankacılık, işletme, kamu yönetimi ve dengi dallarda en az lisans düzeyinde, mühendislik alanında lisans düzeyinde öğrenim görmüş olanların ise belirtilen alanlarda lisansüstü öğrenim görmüş olmaları ve bankacılık veya işletmecilik alanında en az on yıllık meslekî deneyime sahip olmaları şarttır.

Genel müdür yardımcılarının en az yedi yıllık meslekî deneyime sahip ve asgarî üçte ikisinin birinci fıkrada belirtilen alanlarda en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş olması şarttır. Başka unvanlarla istihdam edilseler dahi, yetki ve görevleri itibarıyla genel müdür yardımcısına denk veya daha üst konumlarda icraî nitelikte görev yapan diğer yöneticiler de bu Kanunun genel müdür yardımcılara ilişkin hükümlerine tâbidir.

Genel müdürlüğe ve yardımcılıklarına atanacakların, bu maddede aranan şartları taşıdıklarını gösteren belgelerle birlikte Kuruma bildirilmesi şarttır. Bildirimden itibaren yedi iş günü içinde Kurumca olumsuz görüş bildirilmemesi durumunda ilgili kişilerin atamaları yapılabilir.

Herhangi bir nedenle görevden ayrılan genel müdür ve yardımcılarının görevden ayrılma nedenleri, ilgili banka ve görevden ayrılan tarafından yedi iş günü içinde Kuruma bildirilir.

Bu madde uygulamasında, genel müdürün sahip olması gereken nitelikler ve atanmalarına veya görevden ayrılmalarına ilişkin yükümlülükler bakımından, yurt dışında kurulu bankaların Türkiye'deki merkez şubesi müdürü, genel müdür gibi değerlendirilir.

Genel müdür ve genel müdür yardımcıları, konsolide denetime tâbi ortaklıklar hariç başka bir ticari kuruluşta tam veya yarı zamanlı olarak görev alamaz.

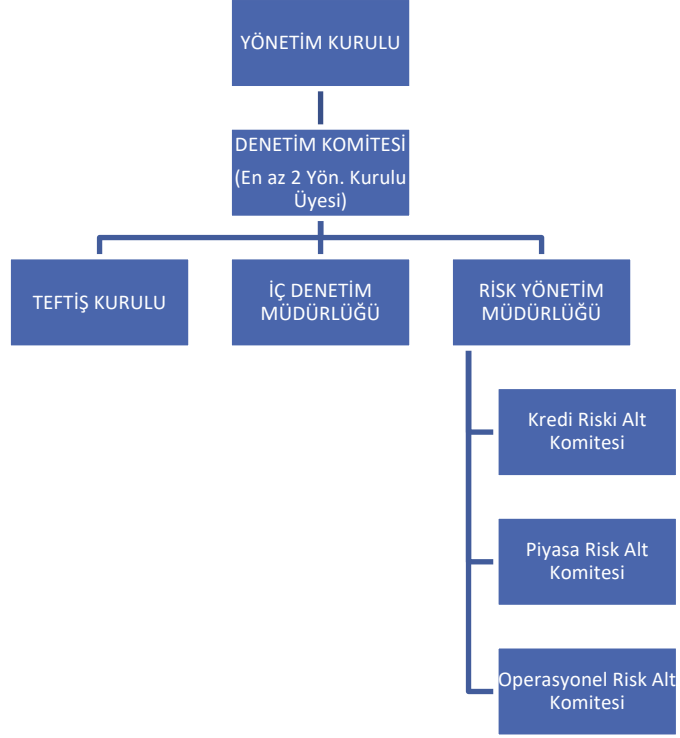
**10. BANKALARDA ORGANİZASYON ŞEMASI (Örnek),
POZİSYONLAR ve POZİSYONLARIN YETKİ VE SORUMLULUKLARI**

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz ?

- 1- Bankalarda Organizasyon Şeması Örneği(Kurumsal Yönetim Modeli-Dikey)
- 2- Pozisyonların Yetki ve Sorumlulukları

NOT: Küçük ve Orta büyüklükteki (10-50) şubeli) bankalar için bir örnektir.

Yüzü asan şube sayılı büyük bankalar için, yukarıdaki semadaki müdürlükler Genel Müdür Yardımcılığı Pozisyonuna dönebilir ve baska (ek) müdürlükler olur.

Uygulamalar

Bu yaz staj yapacağınız bankanın organizasyon Őemasını, kıdemli bir çalışana sorarak, çiziniz. Bunu çizerken, bu dersteki örnek organizasyon Őemasından faydalanabilirsiniz. Genel Müdür Yardımcılarından aşağı pozisyonları dikkate almayınız, çünkü olası büyük bir bankada, müdürlük sayısı çok fazla olabilir ve çizimde sizi zorlayabilir.

Uygulama Soruları

- 1) Genel Kurul Kısaca Nedir?
- 2) Yönetim Kurulu sizce kısaca nedir ?
- 3) Genel Müdür ve Yardımcılarının başlıca görevleri nelerdir ?
- 4) Denetim Komitesi ve altındaki pozisyondakilerin başlıca görevleri nelerdir ?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Banka sahipleri(ortaklar-hissedarlar) yılda bir kez olağan genel kurul toplantısı yapıp, bankayı sevk ve idare edecek yönetim kurulu üyelerini seçerler. Yönetim Kurulu'nun iki cins yetki ve görevleri vardır.

- a) Bankanın faaliyetlerini icra edip performansını artırarak mümkün olan maksimum karlılığa ulaştırmak,
- b) Bankacılık faaliyetleri yürütülürken, kanuni düzenlemelere ve banka prosedürlerine uymayı ve risk odaklı kurumsal yönetimi sağlamak.

Yönetim Kurulu icrai faaliyetler için banka genel müdürünün, genel müdür yardımcılarının atamasını yapar. Onlar da gerekli pozisyonlara atayacakları müdürler ve altlarında yeterli sayıda elemanlarla bankacılık faaliyetlerini yürütürler. Uygulamada genel olarak bankalarda yönetim kurulu ayda bir kez toplanır : Bazı bankalarda iki –üç ayda bir de olabilir. Bu toplantılarda banka performansı mali raporlarda izlenir, değerlendirmeler yapılır. Genel Müdür, Kredi Komitesi limitlerini aşan büyük miktarlardaki kredi talepleri değerlendirilir, uygun görülenler onaylanır. Aksayan yönler, işler varsa yönetim kurulu, Genel Müdüre gerekli direktifleri verir.

Risk Yönetim, denetim, takip, kontrol, teftişten sorumlu Denetim Komitesi de , alt birimleriyle bu konularda çalışır ve genelde her ay yönetim kurulu toplantılarına ama hiç olmazsa yılda iki kez, yaptığı denetimlerde elde ettiği bulguları, hataları, eksiklikleri, risk teşkil eden işlemleri rapor sunar. İşlerin daha iyi gitmesi için, önerilerde bulunabilir.

Kurumsal Yönetim ilkeleriyle çalışan bankalarda, dikey organizasyon şeması uygulanır. Şemadaki her pozisyonun yetki, görev ve sorumlulukları yazılıdır. Hiyerarşik bir yapı vardır.

Yapılan bankacılık işlemlerinin nasıl yapılacağı da, en detayına kadar el kitapçıklarıyla açıklanması esastır.

Bölüm Soruları

1) “Bankaların yönetim kurulları, genel müdür dahil ..... kişiden az olamaz.”
Boşluğa aşağıdakilerden hangi şık gelmelidir ?

- a) 7
- b) 9
- c) 5
- d) 10
- e) 11

2) Aşağıdakilerden hangisi Yönetim Kurulu'nun görevlerinden değildir ?

- a) Bankacılık faaliyetlerinin mevzuata uygun olarak yapılmasının sağlanması
- b) İç denetim işlevlerinin sürdürülmesini sağlamakla görevli ve sorumlu olmak
- c) İç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin mevzuata uygun tesis edilmesi
- d) Bir yukarda c şikkındaki konuların, uygunluğunun ve yeterliliğinin sağlanması
- e) Banka performansının artırılması

3) Banka Genel Müdürü ve yardımcılarının aşağıdaki dallarda 4 yıllık lisans eğitimi almaları, başka dallarda lisans eğitimi aldılarsa bu dallarda yüksek lisans yapma şartları aranır. Hangisi yanlıştır ?

- a) İktisat
- b) İşletme
- c) Maliye
- d) Sosyoloji
- e) Bankacılık Sigortacılık

- 4) Banka genel müdürünün en az kaç yıllık mesleki tecrübeye sahip olması şarttır?
- a) 10
b) 7
c) 8
d) 5
e) 6
- 5) Bir bankada bilgi işlem müdürlüğü, ders kitabımızdaki örnekte de, hangi genel müdür yardımcısına bağlıdır ?
- a) Kredilerden sorumlu GMY
b) Operasyondan sorumlu GMY
c) İnsan Kaynaklarından sorumlu GMY
d) Mali İşlerden sorumlu GMY
e) Planlamadan Sorumlu GMY
- 6) Risk Yönetim Müdürlüğü, organizasyon yapısında, şemasında bir üst birim olarak nereye bağlıdır ?
- a) İç denetim komitesi
b) Yönetim Kurulu
c) Mali İşlerden sorumlu GMY
d) Teftiş Kurulu Başkanlığı
e) Organizasyon Müdürlüğü
- 7) Eğitim Müdürlüğü, aşağıdakilerden hangi pozisyona bağlıdır ?
- a) Mali İşlerden sorumlu GMY
b) Risk Yönetim Müdürlüğüne
c) İnsan Kaynaklarından Sorumlu GMY
d) Kredi Pazarlamadan Sorumlu GMY
e) Genel Müdür

8) Denetim Komitesi en az ..... Yönetim kurulu üyesinden oluşur.

Yukarıdaki cümledeki boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir ?

- a) 5
- b) 3
- c) 4
- d) 2
- e) 7

9) Genel Kurul tarafından yönetim kurulu üyeliğine atanan kişilerin isimleri ve beraberindeki gerekli belgeleri, Banka tarafından ..... 'ya yedi iş gününde bildirilir. Bu boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir ?

- a) Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)
- b) SPK(Sermaye Piyasası Kurumu)
- c) TCMB(TC Merkez Bankası)
- d) TBB(Türkiye Bankalar Birliği)
- e) Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu(TMSF)

10) ....., altı aylık dönemleri aşmamak kaydıyla, icra ettiği denetim faaliyetlerinin sonuçları ile varsa bankada alınması gereken önlemleri bir rapor halinde yönetim kuruluna bildirmekle yükümlüdür.

Yukarıdaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir ?

- a) Yönetim kurulu
- b) denetim komitesi
- c) teftiş kurulu
- d) mali işlerden ve finansal raporlamadan sorumlu GMY
- e) Krediler Risk Alt Komitesi

Cevaplar

- 1) c, 2) b, 3) d, 4) a, 5) b, 6) a, 7) c, 8)d , 9)a, 10) b

11. BANKALARDA RİSK YÖNETİMİ VE DENETİMİ SİSTEMİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 11.1.** Kredi Riski
- 11.2.** Piyasa Riski
- 11.3.** Operasyonel Risk
- 11.4.** Denetim Komitesi yetki ve sorumlulukları

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

- 1) Bir bankanın karşılaşılabileceği riskleri rahat atlatabilmesi için en başta ne lazımdır ?
- 2) Banka yönetimi, öğrendiğiniz risklerden hangisi veya hangileri üzerinde kontrol sağlayıp minimize edebilir ?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Mali piyasa kurumları, başta bankalar için, riskleri (başarısız olma, zarar etme olasılıkları) tanımlamak	Bankalar için riskleri, tanımak,bilmek	Tanınan ve bilinen risklere karşı, tıp dilinde teşhisi konabilen bir hastalık gibi, iş hayatında ve özel hayatta önlem alabilmek, tedavi yapabilmek becerisini farketmek ve öğrencilerin hayatta başarılarına katkı sağlamak

Anahtar Kavramlar

- Kredi riski
- Piyasa risk
- Operasyonel risk
- Güçlü Mali bünye

Giriş

Bu derste, bankaların karşılaşma oldukları kredi riski, piyasa riski ve operasyonel riskleri kısaca tanımlayıp, bu risklerde ayakta kalmanın belli başı şartını ortaya koyacağız.

11.1. Bankaların Karşı Karşıya Oldukları Riskler

11.1.1. Kredi Riski

Bankanın kullandığı kredinin, satın aldığı menkul kıymetin veya herhangi bir şekilde kar etmek amacıyla verdiği bir paranın geri dönüşünün kısmen ya da tamamen olmamasıdır.

11.1.2. Piyasa Riski

Finansal(mali) piyasalarda oluşan gelişmelere ve beklenmedik yüksek dalgalanmalara bağlı olarak, faiz oranları, döviz kurları ve hisse senedi fiyatlarındaki meydana gelen değişimler sonucunda, bir bankanın zarar etme veya sermaye kaybetme riskidir.

11.1.3. Operasyonel Risk

Bir bankanın işlemeyen ya da uygun olmayan iç süreçler (prosedürleri-yönetmelikleri-kuralları), insanlar(çalışanların yapacakları hatalar-usulsüzlükler-dikkatsizlikler) ,sistemler ya da dış etkenler nedeniyle ortaya çıkabilecek zarara uğrama riskidir.

11.2. Risklere Karşı Kuvvetli(Yeterli) Sermaye Şartı

Tüm ülkelerde bankacılık sektörü, diğer sektörlerde faaliyet gösteren şirketlere kıyasla, kamu otoritesi tarafından daha ayrıntılı hukuki düzenlemelere tabi tutulmakta ve denetlenmektedir. Kamu otoritelerince yapılan bu düzenlemelerin önemli bir kısmını, bankaların sermaye ve öz kaynakları ile ilgili tanımlamalar ve sınırlamalar oluşturmaktadır. Mali otoriteler, bankaların bünyelerinde asgari bir sermaye bulundurmalarını istemekte, bankaların maliyetleri öz kaynaklarının büyüklüğüne bağlı olarak sınırlandırılmaktadır. Bunların en önemlisi, bankaların aktifler ile öz kaynakları arasında orantı kuran genel risk sınırıdır. Bu yaklaşımın arkasında, bankaların mali sağlamlık oranlarının güçlü olması ve böylece banka iflaslarının önüne geçilerek mali piyasalarda istikrarsızlık yaşanmaması fikri yatmaktadır. İşte bu fikir. Sermaye Yeterliliği düzenlemelerinin temel dayanağını oluşturmaktadır.

Denetim komitesi üyelerinin yetki ve sorumlulukları

(1) Denetim komitesi, yönetim kurulu adına bankanın iç sistemlerinin etkinliğinin ve yeterliliğinin, bu sistemler ile muhasebe ve raporlama sistemlerinin Kanun ve ilgili düzenlemeler çerçevesinde işleyişini ve üretilen bilgilerin bütünlüğünü söz etmek. bağımsız denetim kuruluşları ile derecelendirme, değerlendirme ve destek hizmeti kuruluşlarının yönetim kurulu tarafından seçilmesinde gerekli ön değerlendirmeleri yapmak, yönetim kurulu tarafından seçilen ve sözleşme imzalanan bu kuruluşların faaliyetlerini düzenli olarak izlemek, Kanuna istinaden yürürlüğe giren düzenlemeler uyarınca konsolidasyona tâbi ortaklıkların iç denetim faaliyetlerinin konsolide olarak sürdürülmesini ve eşgüdümünü sağlamakla görevli ve sorumludur.

(2) Denetim komitesi, birinci fıkra kapsamında;

a) Bu Yönetmelikte yer alan iç kontrole ilişkin düzenlemelere ve yönetim kurulunca onaylanan banka içi politika ve uygulama usullerine uyulup uyulmadığını gözetmek ve alınması gerekli görülen önlemler konusunda yönetim kuruluna önerilerde bulunmak,

b) İç denetim biriminin bu Yönetmelik ve iç politikalarla belirlenen yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini gözetmek,

c) İç sistemler kapsamındaki birimlerin personelinin doğrudan kendisine ulaşabilmesini sağlayacak iletişim kanallarını oluşturmak,

ç) İç denetim sisteminin bankanın mevcut ve planlanan faaliyetlerini ve bu faaliyetlerden kaynaklanan risklerini kapsayıp kapsamadığını gözetmek, yönetim kurulunun onayıyla yürürlüğe girecek iç denetime ilişkin banka içi düzenlemeleri incelemek,

d) İç sistemler kapsamındaki birimlerden denetim komitesine bağlananların yöneticilerinin seçimine yönelik yönetim kuruluna önerilerde bulunmak, yönetim kurulunun bunları görevden alması sırasında görüş vermek,

e) İç sistemlere ilişkin olarak üst düzey yönetimin görüş ve önerilerini almak ve bunları değerlendirmek.

f) Banka içi usulsüzlüklerin doğrudan kendisine veya iç denetim birimine ya da müfettişlere bildirilmesini sağlayacak iletişim kanallarının tesis edilmesini sağlamak.

g) Müfettişlerin görevlerini bağımsız ve tarafsız şekilde yerine getirip getirmediklerini izlemek.

ğ) İç denetim planlarını incelemek,

h) Yönetim kuruluna, iç sistemler kapsamındaki birimlerde görev yapacak personelde aranması gereken nitelikler ile ilgili önerilerde bulunmak.

ı) İç denetim raporlarında tespit edilen hususlar konusunda üst düzey yönetimin ve bunlara bağlı birimlerin aldığı önlemleri izlemek.

i) İç sistemler kapsamındaki birimlerde görevli yönetici ve personelin mesleki eğitim düzeylerini ve yeterliliğini değerlendirmek.

ii) Bankanın taşıdığı risklerin tespit edilmesi, ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesi için gerekli yöntem, araç ve uygulama usullerinin mevcut olup olmadığını değerlendirmek.

k) Müfettişler ve bankanın bağımsız denetimini yürüten bağımsız denetim kuruluşunun bağımsız denetçiler ile düzenli aralıklarla yılda dön defadan az olmamak üzere belirlenecek program ve gündemler dahilinde görüşmelerde bulunmak.

1) Görev ve sorumlulukları kapsamındaki işlerin gereğine göre yerine getirilmesi, etkinliğinin sağlanması ve geliştirilmesi için ihtiyaç duyulan uygulamalar konusunda ilgili üst düzey yönetimin, iç kontrol ve iç denetimde çalışan personel ve bağımsız denetim kuruluşunun görüş ve değerlendirmeleri hakkında yönetim kurulunu bilgilendirmek.

m) Bankanın muhasebe uygulamalarının Kanuna ve ilgili diğer mevzuata uygunluğu kapsamında bağımsız denetim kuruluşunun değerlendirmelerini gözden geçirmek, ilgili üst düzey yönetimin tespit edilen tutarsızlıklar konusundaki açıklamasını almak.

n) Üst düzey yönetim ve bağımsız denetçiler ile birlikte, bağımsız denetimin sonuçlarını, yıllık ve üçer aylık mali tablolar ile bunlara ilişkin dokümanları, bağımsız denetim raporunu değerlendirmek ve bağımsız denetçinin tereddüt ettiği diğer konuların çözüme kavuşturmak,

o) Bankanın sözleşme imzalayacağı derecelendirme kuruluşları, bilgi sistemleri denetimi yapanlar da dahil olmak üzere bağımsız denetim kuruluşları ve değerlendirme kuruluşları ile bunların yönetim kurulu başkan ve üyeleri, denetçileri, yöneticileri ve çalışanlarının banka ile ilişkili faaliyetlerinde bağımsızlığın ve tahsis edilen kaynakların yeterliliğini değerlendirmek, değerlendirmelerini bir rapor ile yönetim kuruluna sunmak, hizmet alınması halinde de sözleşme süresince, üç aydan fazla olmamak üzere, düzenli bir şekilde bu işlemleri tekrarlamak,

ö) Bankanın alacağı destek hizmetine ilişkin risk değerlendirmesi yapmak, değerlendirmelerini bir rapor halinde yönetim kuruluna sunmak, hizmet alınması halinde de sözleşme süresince, üç aydan fazla olmamak üzere, düzenli bir şekilde bu işlemleri tekrarlamak ve ayrıca, destek hizmeti kuruluşunun sağladığı hizmetlerin yeterliliğini izlemek,

p) Bankanın finansal raporlarının gerçek ve yansıtılması gereken tüm bilgileri kapsayıp kapsamadığını, Kanuna ve ilgili diğer mevzuata uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığını gözetmek, tespit edilen hata ve usulsüzlükleri düzelttirmek.

r) Finansal raporların, bankanın mali durumunu, yapılan işlerin sonuçlarını ve bankanın nakit akımlarını doğru olarak yansıtır yansıtmadığı ve Kanunda ve ilgili diğer mevzuatta

belirlenen usul ve esaslara uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığı konusunda bağımsız denetçiler ile görüşmek.

s) Altı aylık dönemi asmamak kaydıyla, dönem içerisinde icra ettiği faaliyetleri ve bu faaliyetlerin sonuçlarını yönetim kuruluna raporlamak. raporda bankada alınması gereken önlemlere, yapılmasına ihtiyaç duyulan uygulamalara ve bankanın faaliyetlerinin güven içinde sürdürülmesi bakımından önemli gördüğü diğer hususlara ilişkin görüşlerine yer vermek.

ş) Kredi açma yetkisini haiz olanların, kendileri ile es ve velayeti altındaki çocuklarının veya bunlarla risk grubu oluşturan diğer gerçek ve tüzel kişilerin taraf olduğu kredi işlemlerine ilişkin değerlendirme ve karar verme aşamalarında yer alıp almadığını takip etmek ve bu hususların kendilerine bildirilmesini sağlayacak iletişim kanallarını oluşturmak ile görevli ve yetkilidir.

(3) Türkiye’de şube olarak faaliyet gösteren bankalarda ise kendisine bağlı icrai mahiyette faaliyet gösteren bir birim bulunmayan müdürler kurulu üyelerinden biri denetim komitesinde görevlendirilir. Bu üyede, birinci fıkranın (a) bendinin (3) ve (4) numaralı alt bentleri ile (ç), (d) ve (e) bentlerinde belirtilen nitelikler aranır. Bu üyenin es ve çocuklarının; bankada kendisine bağlı icrai mahiyette faaliyet gösteren bir birim bulunmayan müdürler kurulu üyesi, merkez şubesi müdürü, merkez şubesi müdür yardımcısı ve dengi pozisyonda yönetici olmaması, atamanın yapıldığı tarihten önceki son iki yıl da dahil olmak üzere, bankanın bağımsız denetimini, derecelendirmesini ya da değerlemesini yapan kuruluşların ortağı veya personeli olmaması veya bağımsız denetim, derecelendirme ya da değerlendirme sürecinde yer almaması, atamanın yapıldığı tarihten önceki son iki yıl da dahil olmak üzere danışmanlık veya destek hizmeti veren kuruluşların ortağı veya personeli olmaması veya bu hizmeti veren kişilerden olmaması şarttır.

Denetim komitesi üye sayısının herhangi bir nedenle ikinin altına düşmesi halinde, yönetim kurulu en geç onbeş gün içerisinde bu maddede aranan nitelikleri haiz yeter sayıda üyesini denetim komitesine atamak zorundadır. Yönetim kurulunda bu maddede aranan nitelikleri haiz üye bulunmaması halinde icrai görevi bulunmayan yönetim kurulu üyeleri geçici süreyle denetim komitesine atanabilir. Geçici süreli atamalarda, atama tarihinden itibaren icrai görevi bulunmayan üye niteliğini haiz olması şartı aranır. Yönetim kurulu, geçici göreve atanan denetim komitesi üyesi yerine bir ay içerisinde bu maddede belirtilen nitelikleri haiz yönetim kurulu üyesi atanabilmesi için yeni yönetim kurulu üyesi seçimi amacıyla genel kurulun olağanüstü toplantıya çağırılması da dahil olmak üzere gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Denetim komitesi üyelerinin yetki ve sorumlukları

MADDE 7- (1) Denetim komitesi, yönetim kurulu adına bankanın iç sistemlerinin etkinliğini ve yeterliliğini, bu sistemler ile muhasebe ve raporlama sistemlerinin Kanun ve ilgili düzenlemeler çerçevesinde işleyişini ve üretilen bilgilerin bütünlüğünü gözetmek, bağımsız denetim kuruluşları ile derecelendirme, değerlendirme ve destek hizmeti kuruluşlarının yönetim kurulu tarafından seçilmesinde gerekli ön değerlendirmeleri yapmak, yönetim kurulu tarafından seçilen ve sözleşme imzalanan bu kuruluşların faaliyetlerini düzenli olarak izlemek. Kanuna istinaden yürürlüğe giren düzenlemeler uyarınca konsolidasyona tâbi ortaklıkların iç denetim faaliyetlerinin konsolide olarak sürdürülmesini ve eşgüdümünü sağlamakla görevi; ve sorumludur.

(2) Denetim komitesi, birinci fıkra kapsamında:

a) Bu Yönetmelikte yer alan iç kontrole ilişkin düzenlemelere ve yönetim kurulunca onaylanan banka içi politika ve uygulama usullerine uyulup uyulmadığını gözetmek ve alınması gerekli görülen önlemler konusunda yönetim kuruluna önerilerde bulunmak,

b) İç denetim biriminin bu Yönetmelik ve iç politikalarla belirlenen yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini gözetmek.

c) İç sistemler kapsamındaki birimlerin personelinin doğrudan kendisine ulaşabilmesini sağlayacak iletişim kanallarını oluşturmak,

ç) İç denetim sisteminin bankanın mevcut ve planlanan faaliyetlerini ve bu faaliyetlerden kaynaklanan risklerini kapsayıp kapsamadığını gözetmek, yönetim kurulunun onayıyla yürürlüğe girecek iç denetime ilişkin banka içi düzenlemeleri incelemek.

Uygulamalar

Bu ders içindeki konular ve öğretiler için uygulama konamamaktadır. Bir banka kurup , bir veya birkaç riskten dolayı , bu bankayı batacak hale getiriniz ve yaşadığımız aşamaları yazınız ? uygulaması talebi, bu seviyede öğrencilere çok yüksek ve abartılı gelir.

Uygulama Soruları

“1999-2000-2001 yılları büyük ekonomik ve bankacılık krizinde otuza yakın banka faaliyetlerine son verdi. Hangi risklere karşı maruz kalıp battılar , araştırıp bir rapor sununuz” gibi bir araştırma sorusu ancak doktora tezi olabilir, bu seviyedeki öğrencilerden istenemez. Dolayısıyla, pratik olarak bu derste uygulama sorusu bulunamamıştır.

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bankalar, faaliyetlerini sürdürürken kredi riskine, Piyasa Riskine ve Operasyonel riske maruz kalabilirler. Kredi riski, bankanın alacaklarının kısmen veya tamamen geri ödenmemesi olasılığıdır.

Piyasa riski, finans piyasalarında oluşan olumsuz gelişmeler neticesinde, bir bankanın beklenenden az kar etmesi , daha da ileri gidersek ,zarar etme olasılığıdır.

Operasyonel Risk, bir bankanın düzgün işlemeyen iç süreçler, insanlar, sistemler ya da dış etkenler nedeniyle , karının azalması hatta zarara uğrama riskidir.

Bankalarda, Denetim Komitesi ve komiteye bağlı alt birimler, bankaların yukarıda sayılan risklerden minimum düzeyde etkilenmeleri için gerekli, takip-kontrol-denetim-teftiş işlemlerini yapıp Yönetim Kuruluna rapor ederler.

Bölüm Soruları

1) Bankanın alacaklarının(krediler, başka bankalardaki mevduatları....) kısmen veya tamamen geri dönmemesine .....riski denir.

- a) piyasa
- b) Operasyonel
- c) Sistemsel
- d) Faiz
- e) Kredi

2) Bir bankanın bilgisayar sisteminin arızalanması ve müşterilere hizmet verilememesi..... riskine girer.

- a) Kredi
- b) Piyasa
- c) Kambiyo
- d) Faiz-kur
- e) Operasyonel

3) Aşağıda kısaca verilen Denetim Komitesi yetki ve sorumluluklarından hangisi yanlıştır ?

- a) Yönetim Kurulu adına bankanın iç sistemlerinin etkinliğini sağlamak
- b) Yeterliliğini sağlamak
- c) Bu sistemler ile muhasebe ve raporlamanın kanuni düzenlemeler çerçevesinde işleyişini ve üretilen bilgilerin bütünlüsünü söz etmek
- d) Bağımsız denetim kuruluşlarının ön değerlendirmelerini yapmak
- e) Bankanın aktiflerini ve karlılığını artırmak

- 4) Aşağıdaki Denetim Komitesi yetki ve görevlerinden yanlışsı bulunuz ?
- a) İç denetim planını işlemek
  - b) Bankanın müşteri ilişkilerini geliştirmek
  - c) İç sistemler kapsamındaki birimler personelinin doğrudan kendisine ulaşabilmesini sağlayacak iletişim kanalları oluşturmak
  - d) Kendine bağılı birim yöneticilerinin seçiminde Yönetim Kurulu'na önerilerde bulunmak
  - e) Banka içi politika ve uygulama usullerine uyulup uyulmadığını gözetmek
- 5) Aşağıdakilerden hangisi operasyonel riske girer ?
- a) Bir firmanın konkordato ilan edip krediyi ödememe riski
  - b) Ekonomik krizlerde kurların artması
  - c) Ekonomik krizlerde faizlerin artması
  - d) Çalışanların yapacağı usulsüzlükler
  - e) Likidite riski

Cevaplar

- 1) e, 2) e, 3) e, 4) b, 5) d...

**12. BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU,
AMACI VE GÖREVLERİ-ÖNEMİ- TC MERKEZ BANKASI
KURULUŞU-TARİHÇESİ**

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 12.1.** Kurumun(BDDK) Kuruluşu- Bugünü-Geçmişi
- 12.2.** Kurumun Temel Hedefleri
- 12.3.** TCMB'nin kuruluşu(tarihçesi)

ÖNEMLİ NOT

BDDK, TCMB, TBB kuruluşları iki derste işlenecektir.Yani 13. BÖLÜM 12. BÖLÜMÜN Devamı niteliğindedir. Aşağıda yer alan:

- a) İlgi oluşturan sorular
- b) Hedeflenen kazanımlar
- c) Anahtar kavramlar
- d) Uygulamalar
- e) İlgi oluşturan sorular
- f) “ÖZET-Bu Derste Öğrendiklerimiz”
- g) Bu dersle ilgili Çalışma Sorular

Her iki ders için de (12.13. haftalar) geçerlidir, ortaktır. Bu derse özel, 3 kuruluş anlatıldığından, fazlasıyla, 15 çalışma sorusu hazırlanmıştır.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

- 1) Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu niçin kurulmuştur ? Yetki ve görevleri nelerdir ?
- 2) Bir ülkede merkez bankası o ülkede neyi temsil eder ?
- 3) TCMB nasıl kurulmuştur ?
- 4) TCMB'nin yetki ve görevleri nelerdir ?
- 5) Her mesleğin bir örgütü olmalı mıdır ? Neden ?
- 6) Türkiye Bankalar Birliği nasıl, hangi tarihte kurulmuştur ?
- 7) TBB'nin yetki ve görevleri nelerdir ?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Bir ülkenin bankacılık faaliyetlerinin ve ekonomik hayatının düzgün gitmesi için gerekli olan BDDK'yi tanıtmak	BDDK'yi tanımak	Bir ülke ekonomisinin iyi ve düzgün çalışması bankaların iyi ve düzgün çalışmasına bağlı olduğunun bilincini vermek.
Bir ülkenin ekonomik bağımsızlığının sembolü merkez bankasını tanıtmak	TCMB'yi tanımak	TCMB'nin ekonominin ve bankacılık sektörünün olmazsa olmazı şartını öğrencilerimize kazandırmak
Her meslekte gerekli olduğu gibi, bankacılığın da gelişmesi ve dayanışma için gerekli olan, mesleki örgüt, Bankalar Birliğini tanıtmak	TBB'liğini tanımak	Her mesleğin gelişmesi, geliştirilmesi, dayanışma gibi şartlarını, şartlarını Bankacılar için yerine getiren Bankalar Birliği'ni tanıtmak, bu birlikten, meslek hayatlarında nasıl faydalanacaklarını öğretmek

Anahtar Kavramlar

- Düzenleme(Mevzuat)
- Denetleme
- Merkez Bankacılığı
- Bankacılık Meslek Kuruluşu(TBB)
- Bankacılığın sağlıklı büyümesi
- Üyeler arasında Haksız Rekabetin Önlenmesi

Giriş

Bu derste Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun kuruluşunu, yetki ve görev ve sorumluluklarını inceleyeceğiz.

Dersin kalan kısmında da TC Merkez Bankası'nın kuruluşunu anlatıp ve TCMB'nin ülkemiz için önemini vurgulayacağız.

12.1. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu,4389 sayılı Bankalar Kanununun 3.bölüm 1 numaralı fıkrası uyarınca, sözkonusu kanun ve ilgili diğer mevzuatın, anılan kanunun verdiği yetkiler çerçevesinde düzenlemeler de yapmak suretiyle uygulanmasını sağlamak,uygulamaya koymak ve sonuçlandırmak, tasarrufların güvence altına alınmasını temin etmek ve kanunla verilen düzenlemeleri yapmak ve yetkilerini kullanmak üzere 23 Haziran 1999 tarihinde , kamu tüzel kişiliğe haiz ve özerkliğe sahip olarak kurulmuş olup,31.08.2000 tarihinde faaliyete geçmiş bulunmaktadır.

BDDK kurulmadan önce, bu kurumun tüm işlevlerini, yetki ve sorumluluklarını HAZİNE MÜSTEŞARLIĞINA bağlı BANKA KAMBİYO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ yürütmekteydi. BDDK'nın farkı özerk bir kuruluş oluşudur ki, o yıllarda hükümete bağlı pek çok Genel Müdürlük, özerk kurum haline getirilmiştir, bu bir moda olmuştur. Mesela Şeker Kurumu, mesela ENERJİ kurumu gibi...

Kurum, tasarruf sahiplerinin haklarını korumak ve bankaların düzenli ve emin bir şekilde çalışmasını sağlamak, mevduat sahipleri ve bankaları riske sokabilecek ve ekonomide önemli zararlar doğurabilecek her türlü işlem ve uygulamaları önlemek, sistemin etkin bir şekilde çalışmasını sağlamak için gerekli karar ve tedbirleri almak üzere yükümlü ve yetkili kılınmıştır.

Kurumun merkezi Ankara'da olup, gerek gördüğü yerlerde de temsilcilik açmak hakkına sahiptir. Nitekim, İstanbul'daki binalarında, pekçok yetkili ve yeminli bankalar murakıpları ve asistanları çalışmaktadırlar. Bu binanın toplantı salonlarında, Ankara'dan gelen Başkan ve Yardımcıları, İstanbul'daki banka yetkilileri ve ortaklarıyla toplantılar yapmaktadırlar. 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 4.üncü maddesinin 2/a bendinde, Kurumun hizmet birimleri ve görev ve sorumlulukları Kurumun önerisi ve Bakanlar Kurulunun onaylayıp yayımlayacağı kararnameye uygun düzenleneceği şeklinde hükme bağlanmış olduğundan Kurum, 22 Haziran 2000 tarih ve 24087 sayılı Resmi Gaztede yayımlanarak yürürlüğe giren ‘ BANKACILIK DÜZENLEME ve DENETLEME KURUMU Teşkilatı Kararnamesi’’ çerçevesinde yapılandırılmasını tamamlamıştır.

12.1.1. Kurumun Temel Hedefleri

1) Sektörün etkinliğini ve rekabet kabiliyetini artırmak- kamu kesiminin kontrolündeki bankaların sektör üzerinde olabilecek bozucu etkilerinin ortadan kaldırılması, bankaların sermaye yapılarının güçlendirilmesi, daha kuvvetli hale getirilmesi, bankacılık faaliyetleri maliyetlerinin düşürülmesi, grup bankacılığı ve mali olmayan faaliyetlerinin en aza infirilmesi ve uzun vadede bankacılık sektörünün mali sektör dışındaki tüm faaliyetlerinin yasaklanması.

2) Sektöre güveni kalıcı kılmak- Piyasa disiplini ve sistemde yeralanların ‘‘ kendi sorumluluk ilkesi çerçevesinde, kamunun bilgilendirilmesine yönelik düzenlemelerin yapılması, yeterli ve doğru bilginin zamanında piyasaya ulaştırılması, muhasebe ve raporlama sisteminde uluslar arası standartlara ulaşılması, taşınan riskler hakkındaki bilgilerin herkese açık ve ulaşılır olduğu şeffaflığın tam ölçüde sağlanması

3) Sektörün ekonomi üzerinde yaratabileceği zararları asgariye indirmek- bankaların bir şekilde çalışmasını tehlikeye sokabilecek her türlü işlem ve uygulamaların önlenmesi, müşterilerin ve faaliyetlerin sistemik risk yaratmasına izin verilmemesi için erken uyarı ve erken müdahale sistemlerinin geliştirilmesi ve uygulamaya konulması,

4) Sektörün dayanıklılığını geliştirmek-sektörün risklere karşı direnç ve esnekliğini artırmak, bunu sağlamak için kurumsal yönetişimin (corporate governance) iyileştirilmesine önem verilmesi, iç denetim ve risk yönetim sistemlerinin geliştirilmesi, kredi riskinin yanında piyasa ve operasyonel risklerin de sermaye yeterliliğinde dikkate alınmasının sağlanması, Kurumun risk odaklı ve konsolide bazda gözetim ve denetim yeteneğinin artırılması,

5) Tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerini korumak- mevduat sigortası sisteminin çalışmasını sağlamak, mali piyasayı bozacak ve ahlaki istismarı artıracak gelişmeleri önlemek(mesela mevduata aşırı-ölçüsüz faiz), bunun yanında tasarruf sahiplerinin haklarının korunması

12.1.2. Ana Hizmet Birimleri

- 1- KURULUŞLAR 1-2-3-4 DAİRESİ BAŞKANLIKLARI (Bankalar bu 4 daire tarafından paylaşılmış olup her banka, bağlı olduğu daire tarafından sıkı takip ve kontrol edilir,her banka bu bağlı olduğu daire vasıtasıyla BDDK ile ilişkilerini yürütür.)
- 2- DÜZENLEMELE DAİRESİ BAŞKANLIĞI, bankacılık sektörünü ilgilendiren, bankacıların ihtiyacı olan, tüm kural, standart, tebliğ,açıklamalar bu daire tarafından, uluslar arası gelişmeler ve mevzuat ta takip edilerek , hazırlanıp yayınlanır. Faaliyetlere ilişkin mevzuattaki anlaşmazlıklar, farklı anlamalar ve uygulamalar bu DAİRE tarafından incelenip karara bağlanır.
- 3- BİLGİ YÖNETİM DAİRESİ BAŞKANLIĞI-Bankalar tüm raporları buraya gönderirler.Bu dairede de tek tek ve tüm bankaların bilgilerini toplar, konsolide olarak inceler, raporlar.
- 4- ARAŞTIRMA DAİRESİ BAŞKANLIĞI
- 5- DIŞ İŞİLKİLER DAİRESİ BAŞKANLIĞI
- 6- STRATEJİK GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANLIĞI
- 7- HUKUK İŞLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI
- 8- BANKALAR YEMİNLİ MURAKİPLARI BAŞKAN YARDIMCILIĞI- Bu birimi

biraz ayrı almamın nedeni, bankacıların sıkı kontrol ve denetlendiği, banka yeminli murakıplarının bankalarla sık ilişki içinde olmasındandır. Çoğu banka çalışanı, BDDK denince Banka Yeminli murakıp ve yardımcılarını tanır ve bunlardan korkarlar. Çünkü murakıplar bankayı ve banka çalışanlarını ve faaliyetlerini aylar süren denetlemeleri esnasında, ardi arkası kesilmeyen bilgi, rapor ve belge istemekten çalışanları bıktırırlar.

Bu bankaları ve sektörü ilgilendiren birimler yanında, elbette BDDK olarak kendi kurumunun ihtiyaçları için de Danışma Birimleri, İnsan Kaynakları ve Eğitim Dairesi gibi iç hizmet birimleri gibi pek çok müdürlük(birim) de vardır.

12.2. T.C. Merkez Bankası

[\(http://www.tcmb.gov.tr/\)](http://www.tcmb.gov.tr/)

12.2.1. Tarihçe

12.2.1.1. Osmanlı Dönemi

Klasik Osmanlı düzeninde, para arzının ayarlanması, kredi hacminin düzenlenmesi, altın ve döviz rezervlerinin yönetimi ile iç ve dış ödemelerin gerçekleştirilmesi; hazine, darphane, sarraflar, vakıflar, bedestenler ve loncaların yüklendiği değişik rollerin bir araya gelmesiyle yerine getiriliyordu. Osmanlı paraları İmparatorluk sınırları dahilinde Venedik, Floransa, Macaristan ve Memluk paraları ile birlikte dolasımdaydı. İlk Osmanlı parası Akçe 1326 yılında, ilk altın sikke Sultani ise 1477 yılında bastırıldı. “Kaime” adındaki ilk banknotlar 1843 yılında bastırıldı. Bu banknotlar hazine bonusu yerine de kullanılabilirdi.

1844 yılında “Usulü Cedide Üzere Tashihi Ayar” kararnamesiyle “Mecidiye” adında standart hale getirilmiş yeni altın ve gümüş paralar bastırılarak iki metalli bir para sistemine geçildi. Bu para reformunun sonuç vermesi için Osmanlı parasının İngiliz parasına karşı kurunun sabit tutulması gerekiyordu. Bu amaçla Galata bankerlerinden Alleon ve Baltazzi ile bir anlaşma yapıldı. Bu anlaşmaya göre İngiltere ve Fransa’ya yapılacak ödemeler, bankerler tarafından belli bir ödeme karşılığında, sabit kur üzerinden yapılacak ve bu şekilde Osmanlı parasının değerinde istikrar sağlanmış olacaktı. 1847 yılında Osmanlı hükümeti Galata bankerlerine Bank-ı Dersaadet adında bir banka kurmaları için izin verdi. Böylece Osmanlı İmparatorluğu’nda ilk defa dış ödemeleri düzenleme islevini üstlenen bir banka kurulmuş oldu.

Osmanlı hükümeti ile Avrupa ülkeleri arasında aracılık görevi üstlenecek bir devlet bankasına ihtiyaç duyuluyordu. 1856 yılında İngiltere kralının bir fermanı ile İngiliz sermayeli Osmanlı Bankası “Ottoman Bank” kuruldu. Merkezi Londra’daydı. Osmanlı Bankasının faaliyetleri küçük miktarlarda kredi vermek, hükümete avans vermek ve bazı hazine bonolarını iskonto etmekle sınırlıydı

Osmanlı Bankası 1863'te önce kendini feshetti. Daha sonra Bank-ı Osmanii Sahane adını alarak ve İngiliz ve Fransız ortaklığı şeklinde yeniden örgütlenerak bir devlet bankası niteliğini kazandı. Banknot basma imtiyazı ve tekeli otuz yıl süreyle Bank-ı Osmanii Sahane'ye verildi. Osmanlı hükümeti bu süre zarfında banknot çıkarmamayı ve bu imtiyazı başka bir kuruluşa vermemeyi kabul ediyordu. Osmanlı hükümeti Bankanın karına iştirak edemeyecekti. Banka kasasında bulunduracağı altının üç katı kadar banknot basabilecekti. Bank-ı Osmanii Sahane banknot basma imtiyazı ve tekeli elinde bulunduruyordu. Banka devletin haznedarlığını yapacak, devlet gelirlerini tahsil edecek, Hazine'nin ödemelerini yerine getirecek, hazine bonolarını iskonto edecek, iç ve dış borçlara ilişkin faiz ve anapara ödemelerini yapacaktı.

1879 yılında iki metalli para sistemi terkedildi ve tek metalli para sistemi yürürlüğe girdi. 100 kuruş değerindeki Osmanlı altını yeni para birimi olacaktı.

Tevhid-i Meskukat Kanunu uyarınca 1916 yılında yeni bir para reformu yürürlüğe girdi. Reform altına dayalı tek metalli para sistemi öngörüyordu. Para birimi "kuruş" oldu. 1 lira 100 kurusa eşitlendi.

Türkiye'de bir ulusal merkez bankası kurulmasının fikri temelleri İttihat ve Terakki zamanında atılmıştır. Bu dönemde kurulan "İtibar-ı Milli Bankası" ileride Osmanlı Bankası'nın yerini alacak bir devlet bankası namzeti olarak görülüyordu. Ulusal bir merkez bankası oluşturulması hareketi Cumhuriyetin ilk yıllarında yeni bir evreye girmiştir.

12.2.1.2. Cumhuriyet Dönemi

A- Osmanlı Bankasının İmtiyaz Süresinin Uzatılması

Ulusal bir devlet bankası kurulması fikri 1923 yılında toplanan Türkiye İktisat Kongresi'nde ele alınmıştır. Kongrede, bir taraftan devletin bankacılık politikasını belirleyecek, diğer taraftan banknot ihracı ile devlet kredisini tanzim edecek bir merkez bankası oluşturulması üzerinde durulmuştur. 1924 yılında Türk hükümeti Osmanlı Bankasını bir devlet bankasına dönüştürmek için bazı girişimlerde bulundu. Ancak o günkü iktisadi ve mali koşullar buna uygun değildi. Bunun üzerine aynı yıl, esasen savaş ve mütareke dönemlerinde Türkiye'deki çalışmalarını asgariye indirmiş olan Osmanlı Bankası ile Cumhuriyet hükümeti arasında bir anlaşma yapıldı. Buna göre, Bankanın 1925 yılında sona erecek olan banknot ihracı imtiyazı 1935 yılına kadar uzatılıyordu. Ancak bu süre zarfında ulusal bir merkez bankası kurulması halinde Osmanlı Bankasının buna bir itiraz hakkı olmayacaktı.

Anlaşmaya göre ayrıca;

• Mevcut banknotların dolaşımı zorunlu hale getiriliyordu. Hükümete açılacak avans miktarı 1,5 milyon liradan 5 milyon liraya çıkarılıyordu. Ayrıca, Ziraat Bankası'na 2 milyon lira tutarında kredi verecekti.

• Banka banknot çıkarma imtiyazına sahip olacak, ancak 1/3 oranında altın karşılığı bulunduracaktı.

• Bankaya Genel Müdür atanması Maliye Bakanlığının iznine tabi olacaktı. Bankada çalışan Türk-Müslüman personelin sayısı her yıl tedricen arttırılacaktı.

• Banka sermaye olarak 500,000 İngiliz sterlinini Türkiye'ye getirecekti.

• Banka Osmanlı döneminde ihraç edilen banknotların Cumhuriyet banknotlarıyla değiştirilmesi isini üstleniyordu

B- Hükümetin İlk Çalışmaları ve Dr. Vissering'in Raporu

1927 yılında II. İnönü Hükümeti'nin Maliye Bakanı Abdülhalik Renda Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'e merkez bankası kurulması hakkında ana hatlarıyla bir taslak sundu. Cumhurbaşkanı bu taslağı onayladı. Osmanlı Bankası yöneticileriyle görüşmeler yapıldı. Çeşitli yabancı merkez bankalarının tüzükleri incelendi.

İlk ciddi girişim Türkiye İs Bankası tarafından yapıldı. 1927 yılında İtibar-ı Milli Bankası'nın hisse senetleri Türkiye İs Bankası'na devredilmiş ve devlet Türkiye İs Bankası'nın hissedarları arasına katılmıştı. Mart 1928'de Türkiye İs Bankası Hollanda Merkez Bankası Meclis Üyesi Dr. G. Vissering'i Türkiye'ye davet etti.

Dr. Vissering kapsamlı bir rapor hazırladı ve bunu Haziran 1928'de Türkiye İs Bankası yöneticilerine verdi. Raporda önce genel olarak Türkiye ekonomisi hakkında bilgi verilmiş, daha sonra merkez bankacılığı ve para istikrarı konularına değinilmiştir. Dr. Vissering paranın dolaşımını kontrol edecek bir merkez bankasına duyulan ihtiyacı vurgulamıştır. Dr. Vissering hükümete bağlı olmayan ve bir anonim şirket şeklinde örgütlenen özel bir merkez bankası kurulmasını önermiştir. Bankanın sermayesi tamamı altın ve dövizle ödenmek suretiyle 30 milyon lira olacaktı.

Rapora göre, Türkiye'de bir merkez bankası kurulmasına duyulan acil ihtiyaç nedeniyle ulusal ve ticari bir bankanın merkez bankasına dönüştürülmesi tecrübe, personel ve teçhizat bakımından yararlı olacaktı.

Türkiye İs Bankası Genel Müdürü Celal Bayar Vissering raporunu kendi görüşlerini içeren bir notla birlikte Başbakan İsmet İnönü'ye sundu. Celal Bayar bir merkez bankası kurulmasının ülke için önemini vurgulayarak Türkiye İs Bankası olarak buna istekli olduklarını belirtti. Celal Bayar sermayesi tamamen devlete ait olan bir devlet bankası fikrine karşı olduğunu ifade ederek yeni bir banka kurmak yerine Türkiye İs Bankası'nın merkez bankasına dönüştürülmesini önerdi. Bayar'a göre Türkiye İs Bankası Vissering raporunda sıralanan merkez bankası görevlerinin birçoğunu zaten üstlenmişti.

Başbakan İsmet İnönü bu öneriye karşı çıktı. İnönü'ye göre Merkez Bankası bağımsız bir kuruluş olmak zorundaydı ve diğer özel bankalarla ilişkisi olamayacağı gibi bizzat Devlete ve Maliye Bakanlığına karşı da görevinin gerektirdiği dürüstlük ve sertlikle çalışması gerekiyordu.

C- Hükümetin İkinci Girişimi

III. İnönü Hükümeti hükümet programında ilk defa açıkça bir devlet bankası kurulması hakkında bir yasa taslağı hazırlanmasını öngörüyordu. Maliye Bakanı Şükrü Saraçoğlu Türk parasının istikrara kavuşmasını ve bir merkez bankası kurulmasını esas hedef olarak seçmişti. Hükümet konu ile ilgili incelemelerde bulunmak üzere Alman Merkez Bankası (Reichsbank) Başkanı Hjalmar Schacht'ı Türkiye'ye davet etti. Ancak yoğun is programı nedeniyle Hjalmar Schacht yerine çalışma arkadaşı Karl Müller'i önerdi.

i- Müller ve Schacht Raporları

Karl Müller Nisan 1929'da Türkiye'ye gelerek temas ve incelemelerine başladı. Müller'den bir merkez bankası kurulması için gerekli önşartların olup olmadığının ve yoksa bu şartların nasıl sağlanacağını incelenmesi istenmişti. Birkaç ay Türkiye'de kalan Müller raporunu tamamlamak üzere Almanya'ya geri döndü. Hazırladığı raporu incelemesi için Schacht'a verdi. Schacht bu rapora dayanan gözlemlerini ve Müller'in raporunu 1929 yılının sonlarına doğru Türkiye'ye yolladı.

Müller'in raporuna göre Türkiye'de bir merkez bankası kurulması için gerekli koşullar yoktu. Ekonominin içinde bulunduğu düşük üretim düzeyi, zayıf ödemeler dengesi ve bozuk kamu maliyesi bir merkez bankası kurulması için gerekli şartları sağlayamıyordu. Raporda ayrıca parasal istikrarın temini için alınması gerekli mali, ekonomik ve idari tedbirleri içeren bir reform programına yer verilmişti. Türkiye'de merkezi bir ihraç bankası kurulması ancak reformların süratle uygulanıp sonuçlarının alınmasından sonra mümkün olacaktı.

Diğer taraftan Schacht rapora eklediği notta Müller'den daha esnek bir yaklaşım ortaya koymuştur. Buna göre, sözkonusu reform programının derhal uygulamaya konulması halinde, daha sonra gerçek bir merkez bankası haline dönüşecek olan bir devlet bankası kurulmasına bir itirazının olmayacağını belirtmiştir. Böyle bir kuruluş devletin ihtiyaç duyacağı döviz itina ile temin edecek ve hazine işlemlerini bünyesinde toplayacaktır

Bu raporlar ne Türk ekonomisindeki gelişmeleri ve alınan ekonomik tedbirleri hesaba katmış, ne de böyle bir banka kurulması yönünde ülkedeki genel eğilimi dikkate almışlardı.

ii- Kont Volpi ile Yapılan Temaslar, Osmanlı Bankası'nın Görüşleri

O dönemde Türkiye ile İtalya arasında kurulan yakın ekonomik ve siyasi ilişkiler hükümeti İtalyan Maliye eski Bakanı Kont Volpi ile temas kurmaya sevketti. Kont Volpi hükümetin davetini kabul ederek Kasım 1929'da Türkiye'ye geldi. Kont Volpi milli bir bankanın süratle tesisini tavsiye etti.

Bu arada hükümet merkez bankası için bir yasal çerçeve oluşturmak üzere harekete geçti. Diğer taraftan hükümet “Büyük Bunalım” dan kaynaklanan bir kriz ortamıyla bahsetmek ve Türk lirasının değerini korumak için acil önlemler almak zorundaydı

Ocak 1930’da Şükrü Saraçoğlu parasal istikrar ve merkez bankası konularında Osmanlı Bankasından görüş istedi. Osmanlı Bankası sözkonusu devlet bankasının kuruluşuna iştirak etmek istediğini, başarısının buna bağlı olacağını, hükümetin kendi imkanları ile böyle bir projeyi gerçekleştiremeyeceğini, önceliğin parasal istikrara verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak dış kredi konusunda somut bir öneri getirmemiştir. Osmanlı Bankası bu konuların incelenmesi ve öneri geliştirilmesi için Prof. Rist’in görevlendirilmesini istemiştir. Hükümet Şubat 1930’da Osmanlı Bankası’nın önerilerini reddetmiştir

D- Hükümetin Üçüncü Girişimi

i- Kanun Taslağı

Milli Eğitim Bakanı Cemal Hüsnü Taray ve Ziraat Bankası Müdürü Şükrü Ataman tarafından, diğer ülkelerin merkez bankası kanunları dikkate alınarak, hazırlanan kanun tasarısı Mart 1930’da Bakanlar Kurulunda tartışıldı. Tasarıya göre bankanın 25 milyon liralık sermayesi hükümet, Türk bankaları, yabancı bankalar ve halk olmak üzere 4 kategoriye ayrılacaktı.

Hükümet tasarıyı değerlendirmek üzere Şükrü Saraçoğlu başkanlığında teknik bir heyet oluşturdu. Tasarıya karşı bankacılık çevrelerinden gelen itirazlar üzerine proje kabul görmedi. Hükümet konuyu yeniden ele aldı. Tasarının maddeleri gözden geçirilmek suretiyle uzlaştırıcı yeni bir metin oluşturulması istendi.

ii- Prof. Léon Morf’un İncelemeleri

Bu amaçla hükümet kanun taslağını incelemesi için 1924-26 yılları arasında Ziraat Bankası Umum Müdürlüğü görevini üstlenmiş olan Lozan Üniversitesi Profesörlerinden Léon Morf’u görevlendirdi (Mayıs 1930). Profesör Morf’a göre banka sermayesinin temini için bankaların ve yabancı şirketlerin buna zorlanmaları genel ekonomiye zarar verebilirdi. Gerekirse borç alınmasını mümkün görüyordu. Prof. Morf paranın değerinin istikrarı için bir fon kurulmasını önermiştir. Morf’un tasarıdan esas ayrıldığı nokta, para ve banknotların özdeş tutulmasıydı. Morf kağıt paralardan hükümetin sorumlu olacağı, altın karşılığı banknot ihracının ise tamamen Emisyon Bankasına ait olacağı ikili bir sistem önerdi. Buna göre önce banknotlarda sağlanacak istikrar hükümetin kağıt parayı istikrara kavuşturmasına yardım edecekti. Karşılıklı müzakerelerden sonra Prof. Morf ikinci bir rapor hazırlayarak hükümetin hem kağıt paranın hem de banknotun istikrarını birlikte sağlayabilecek gerekli kaynakları bulabileceğini belirtmiş, ancak hem kağıt para için hem de ufak para için iki ayrı karşılık fonu kurulmasını önermiştir. Şükrü Saracoglu, Morf’un son önerilerini dikkate alarak öngörülen değişiklikleri yaptıktan sonra yeni kanun taslağını hükümete sundu. Hükümet Mayıs 1930 sonunda tasarıyı TBMM’ne sevketti.

iii- Prof. Charles Rist'in İncelemeleri

28 Mayıs 1930 tarihinde Büyük Millet Meclisi'ne sunulan tasarı, önce Maliye-İktisat Müşterek Encümeni'nde, sonra Bütçe Encümeni'nde görüşülerek 9 Haziran 1930 tarihinde Meclis'in gündemine gelmiştir. Ancak, Maliye Bakanı Şükrü Saraçoğlu tasarımı geri çekip, Düyun-u Umumiye taksitlerinin ödenmesinin durdurulmasına ilişkin incelemelerde bulunmak için Türkiye'ye gelmiş olan Fransız iktisatçısı Profesör Charles Rist ile aynı gün görüşmüştür. Buna göre Prof. Rist, kağıt paranın devletin sorumluluğunda olacağı, altın esaslı banknot emisyonunun ise merkez bankasına ait olacağı ikili para sisteminin sakıncalarına dikkat çekerek Hükümetin ilk önerisine uygun olarak tüm kağıt paranın bankanın uhdesine verilmesini önermiş ve yasa tasarısında son anda değişiklik yapmıştır. Böylece Merkez Bankası yasa tasarısı 11 Haziran 1930 tarihinde Meclis'ten geçerek yasalaşmıştır.

iv- 1715 Sayılı Merkez Bankası Kanununun Özellikleri

•11 Haziran 1930 tarih, 1715 sayılı Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu uyarınca, Merkez Bankası 15 milyon Türk Lirası sermayeli bir anonim şirket olacak, banknot ihraç etme yetkisini 30 yıllık bir süre için kullanacaktı. Bu süre, bitimine beş yıl kala uzatılabilecekti.

•Merkez Bankasının temel amacı ülkenin ekonomik kalkınmasını desteklemektir. Bu amaçla reeskont oranlarını belirleyecek; para piyasasını ve paranın dolaşımını düzenleyecek; Hazine işlemlerini yerine getirecek; Türk parasının değerini korumak için hükümetle ortaklaşa tüm önlemleri alacaktır.

•Banka'nın hisse senetleri dört gruba ayrılmıştır. A sınıfı hisse senetleri Hükümet kuruluşlarına ait olup, toplam sermayenin yüzde 15'ini geçemeyecektir. B sınıfı hisse senetleri milli bankalara ayrılmıştır. Banka sermayesinin yüzde 10'unu teşkil eden 15000 adet C sınıfı hisse yabancı bankalar ile imtiyazlı şirketlere tahsis edilmiştir. D sınıfı hisse senetleri ise Türk ticaret kuruluşlarıyla Türk uyruklu gerçek ve tüzel kişilere ayrılmıştır.

•Her anonim şirkette olduğu gibi, temel bir organ olarak Hissedarlar Umumi Heyeti vardır. Banka'nın en yüksek yönetim organı 8 kişilik İdare Meclisi'dir. İdare Meclisi "Banka üzerinde tam selahiyet ve murakabe hakkını haizdir. Banka'yı alakadar eden bütün işlerle iştigal" edecektir. Banka 4 kişilik bir Murakabe Komisyonu'na denetlenecektir. Banka'nın en güçlü kişisi İdare Meclisi Reisi'dir. Banka'nın iskonto, reeskont ve faiz hadlerini ve kredi işlerini düzenleyecek bir İskonto ve Kredi Encümeni vardır. Banka'nın besinci organı İdare Heyeti'dir. İdare Heyeti Umum Müdür'ün başkanlığında Umum Müdür Muavini ve Muhasebe Müdürü'nden oluşmaktadır. Umum Müdür, İdare Meclis'nin teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla Cumhurbaşkanı tarafından beş yıl süre ile tayin edilir

v- Merkez Bankası için Dış Borçlanma

Merkez Bankasının faaliyete geçebilmesi için öncelikle altın karşılığı olan bir miktar döviz temin etmek gerekiyordu. Ancak, Türkiye'nin ödemeler dengesi açıklarını kapatmak için büyük gayretler sarf ettiği bir dönemde böyle bir döviz rezervini bulmak çok zordu. Ayrıca, olumsuz ekonomik koşullar ve Osmanlı Devletine ait borçların geri ödemesinde yaşanan

anlaşmazlık dış kredi temin etmeyi daha da güçleştiriyordu. Merkez Bankası'nın sermayesi için gerekli olan dış kaynağın önemli bir bölümü kibrit imtiyazı karşılığında American-Turkish Investment Corporation (ATIC) tarafından sağlandı. Buna göre, Hükümet 1 Temmuz 1930 tarihinden başlamak üzere 25 yıllık bir süreyle ATIC'e kibrit, çakmak ve benzeri yanıcı maddelerin üretimi, ithali, ihracı ve satışı için imtiyaz vermeyi kabul ediyordu. Buna karşılık ATIC Merkez Bankasının finansmanı için acilen uzun vadeli bir kredi sağlayacaktı. Yapılan anlaşmaya göre, ATIC yüzde 6,5 faizli, 25 yıl vadeli 10 milyon ABD altın doları kredi vermeyi kabul ediyordu.

vi- Kuruluş Prosedürünün Tamamlanması

Maliye Bakanlığı devlet memurlarını Merkez Bankası hisselerini satın almaları için tesvik etti. Basın kampanya başlattı. Ayrıca bankalar hisse senetleri hakkında halka bilgi verdi. Diğer taraftan (C) kategorisine ait hisse senetlerinden satın almaları için Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı bankalar ve şirketlerle temasa geçildi.

Kuruluş için gerekli formaliteleri tamamlamak için ulusal ve yabancı bankaların temsilcilerinden oluşan bir "Tesis Heyeti" kuruldu. Tesis Heyeti 14 Şubat 1931'de ilk toplantısını yaptı. Hisse senetleriyle ilgili resmi kayıt işlemleri 1 Mart ile 15 Nisan 1931 tarihleri arasında yürütülmüştür. Yabancı bankalar ve şirketler (C) sınıfı, ulusal bankalar ise (B) sınıfı hisse senetlerine büyük ilgi gösterdiler.

1 Haziran 1931'de hissedarlar, İdare Meclisi üyeleri ile murakıplarını seçmek üzere toplandı. İdare Meclisi oluşturuldu. İdare Meclisi Reisliği'ne ise Nusret Metya atandı. Tesis Heyeti'nde görev almış olan Ziraat Bankası Umum Müdür Yardımcısı olan Selahattin Çam ise Merkez Bankası Umum Müdürü olarak atandı.

1 Eylül 1931 tarihinde Hükümet'çe kabul edilen Banka Nizamnamesi (Anasözleşme) 20 Eylül 1931 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi. Merkez Bankası 3 Ekim 1931 tarihinde Ziraat Bankası binasında faaliyete geçti. Merkez Bankası günümüzde Ankara Şubesi olarak kullanılan hizmet binasına 1933 yılında taşınmıştır

12.2.2. Merkez Bankasının Faaliyete Geçisi Ve Amaçları

Cumhuriyetin kuruluşundan 1930 yıllarına kadar geçen sürede, milli bir Merkez Bankasına duyulan ihtiyaç sonucu yapılan çeşitli araştırma ve çalışmalar sonucu, bir anonim şirket olarak 15 Milyon TL sermaye ile kurulmuştur. Ancak bankanın faaliyete geçmesi için öncelikle altın karşılığı olan bir miktar döviz temin etmek gerekiyordu. Diğer yandan, Türkiye'nin ödemeler dengesi açıklarını kapatmak için büyük gayretler sarfettiği bir dönemde bu döviz rezervini bulmak çok zordu. Ayrıca o yıllarda dünyada yaşanan ve yurdumuzu da etkileyen ekonomik buhran, Türkiye'nin Osmanlı'nın son döneminden kalan geri ekonomik+sosyal+teknolojik geri kalmışlık, savaş sonrası yoksulluğu, Osmanlı Devletine ait borçların geri ödemesinde yaşanan anlaşmazlıklar, dış kredi temin ederek döviz bulmayı imkansız hale getiriyordu. Uzun uğraşlardan sonra, gerekli döviz (dış kaynak) Amerikan - Turkish Investment Corporation tarafından sağlandı. 1 Temmuz 1930 tarihinde temin edilen kredi 25 yıllık , % 6,5 yıllık faizli, 10 Milyon ABD dolarıdır. Bu maliyetlere ilave olarak, Türkiye'de kibritlet+çakmak ve benzen yanıcı maddelerin üretimi, yurtiçinde satışı, ithali ve ihracı yani tüm ticari hakları (imtiyazı) bu Amerikan şirketine veriliyordu. (O yıllarda 1 kutu kibrit için bakkalların parası olmayanlardan 5 yumurta aldıklarını aklınızın bir yerine not ediniz).

3 Ekim 1931 tarihinde, Ankara'da Ziraat Bankası binasında faaliyete geçen Merkez Bankası'nın kısa ve öz olarak görevleri (kuruluş amaçları) aşağıdaki gibidir.

- 1) Türkiye'nin ihtiyacı olan para(banknote) basımını yapmak
- 2) Ekonomik kalkınmaya destek olmak
- 3) Yurtiçinde faizleri belirlemek
- 4) Hazine İşlemlerini yapmak(Hazine'nin devlet adına borç alıp vermesi işlemlerini gerçekleştirmek, bono ve tahvil satım/alımını yapmak, devletin ödemelerini yapmak)
- 5) Yurtiçi bankalararası para piyasası işlemlerini gözetmek
- 6) Türk parasının değerini korumak, yani istikrarı sağlamak
- 7) Döviz fiyatlarını tespit ve ilan etmek
- 8) Türkiye'nin ihtiyacı olan dövizlerini bulmak, borçlanmak, tutmak, gerekli yerlere ödeme ve transferlerini sağlamak

**13. TC MERKEZ BANKASI'NIN YETKİLERİ,
SORUMLULUKLARI, TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ'NİN
KURULUŞU, YETKİ VE SORUMLULUKLARI**

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

13.1) TC Merkez Bankasının Görev ve Yetkileri

13.2) Türkiye Bankalar Birliğinin (kısa tanıtım)

13.3) TBB'nin Yetki ve Görevleri

13.1. TCMB'nin Temel Görev Ve Yetkileri

Madde 4- (25.4.2001 tarih, 4651 sayılı Kanun ile değiştirilen şekli)

Bankanın temel amacı fiyat istikrarını sağlamaktır. Banka, fiyat istikrarını sağlamak için uygulayacağı para politikasını ve kullanacağı para politikası araçlarını doğrudan kendisi belirler.

Banka, fiyat istikrarını sağlama amacı ile çelişmemek kaydıyla Hükümetin büyüme ve istihdam politikalarını destekler.

Bankanın temel görev ve yetkileri şunlardır:

I- Bankanın temel görevleri:

a) Açık piyasa işlemleri yapmak,
b) Hükümetle birlikte Türk Lirasının iç ve dış değerini korumak için gerekli tedbirleri almak ve yabancı paralar ile altın karşısındaki muadeletini tespit etmeye yönelik kur rejimini belirlemek, Türk Lirasının yabancı paralar karşısındaki değerinin belirlenmesi için döviz ve efektiflerin vadesiz ve vadeli alım ve satımı ile dövizlerin Türk Lirası ile değişimi ve diğer türev işlemlerini yapmak,

c) Bankaların ve Bankaca uygun görülecek diğer mali kurumların yükümlülüklerini esas alarak zorunlu karşılıklar ve umumi dispoñibilite ile ilgili usul ve esasları belirlemek,

d) Reeskont ve avans işlemleri yapmak,

e) Ülke altın ve döviz rezervlerini yönetmek,

f) Türk Lirasının hacim ve tedavülünü düzenlemek, ödeme ve menkul kıymet transferi ve mutabakat sistemleri kurmak, kurulmuş ve kurulacak sistemlerin kesintisiz işlemlerini ve denetimini sağlayacak düzenlemeleri yapmak, ödemeler için elektronik ortam da dahil olmak üzere kullanılacak yöntemleri ve araçları belirlemek,

g) Finansal sistemde istikrarı sağlayıcı ve para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirleri almak,

h) Mali piyasaları izlemek,

i) Bankalardaki mevduatın vade ve türleri ile özel finans kurumlarındaki katılma hesaplarının vadelerini belirlemektir.

II- Bankanın temel yetkileri:

a) Türkiye'de banknot ihracı imtiyazı tek elden Bankaya aittir.

b) Banka, Hükümetle birlikte enflasyon hedefini tespit eder, buna uyumlu olarak para politikasını belirler. Banka, para politikasının uygulanmasında tek yetkili ve sorumludur.

c) Banka, fiyat istikrarını sağlamak amacıyla bu Kanunda belirtilen para politikası araçlarını kullanmaya, uygun bulacağı diğer para politikası araçlarını da doğrudan belirlemeye ve uygulamaya yetkilidir.

d) Banka, olağanüstü hallerde ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kaynaklarının ihtiyacı karşılamaması durumunda, belirleyeceği usul ve esaslara göre bu Fona avans vermeye yetkilidir.

e) Banka, nihai kredi mercii olarak bankalara kredi verme işlemlerini yürütür.

f) Banka, bankaların ödünç para verme işlemlerinde ve mevduat kabulünde uygulayacakları faiz oranlarını, belirleyeceği usul ve esaslara göre bankalardan istemeye yetkilidir.

g) Banka, mali piyasaları izlemek amacıyla bankalar ve diğer mali kurumlardan ve bunları düzenlemek ve denetlemekle görevli kurum ve kuruluşlardan gerekli bilgileri istemeye ve istatistiki bilgi toplamaya yetkilidir.

III- Bankanın başlıca müşavirlik görevleri:

a) Banka, Hükümetin mali ve ekonomik müşaviri, mali ajanı ve haznedarıdır. Bankanın Hükümetle ilişkisi, Başbakan aracılığı ile sağlanır.

b) Banka, finansal sistemle ilgili olarak istenilecek hususlarda Hükümete görüş verir.

c) Banka, bankalar ve uygun göreceği diğer mali kurumlar hakkındaki görüşlerini ve tespitlerini Başbakanlık ile bu kurum ve kuruluşları düzenleme ve denetleme yetkisine sahip kuruluşlara bildirebilir.

Banka, bu Kanunla ve mevzuatla kendisine verilen yetki ve görevlerle ilgili olarak düzenlemeler yapmaya ve bunları uygulamaya, bu düzenlemelere tabi kurum ve kuruluşlar nezdinde bunlara uygun hareket edilip edilmediğini ve kendisine gönderilen bilgilerin doğru olup olmadığını denetlemeye görevli ve yetkilidir.

Banka, bu Kanun ile kendisine verilen görev ve yetkileri, kendi sorumluluğu altında bağımsız olarak yerine getirir ve kullanır.

Banka, para politikası araçlarının kullanımı sırasında işlem yaptığı banka, kişi veya kurumun iflası halinde, alacaklı olduğu miktar ve faizi için iflas masasına imtiyazlı alacaklı sıfatıyla iştirak eder.

Banka mensuplarının görevlerini yerine getirmelerinden doğan tazminat davaları ancak Banka aleyhine açılabilir. Bankanın rücu hakkı saklıdır.

13.2. Türkiye Bankalar Birliği Statüsü

(http://www.tbb.org.tr/tr/Tbb/Genel_Bilgiler.aspx)

(Resmi Gazete'nin 17 Temmuz 2006 tarih ve 26231 sayılı nüshasında yayımlanmıştır)

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler, Görev ve Yetkiler

Kuruluş

MADDE 1 – (1) Türkiye Bankalar Birliği, Bankacılık Kanunu gereğince kurulmuş tüzel kişiliği haiz ve kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur. Yönetim merkezi İstanbul olup, yurt içinde gerekli teskilatı kurabilir.

Tanımlar

MADDE 2 – (1) Bu Statünün uygulanmasında;

a) Banka/Bankalar: 5411 sayılı Bankacılık Kanununa göre banka adı altında Türkiye'de kurulan mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ile yurtdışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini,

b) Birlik: Türkiye Bankalar Birliğini,

c) Fon: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunu,

ç) Kanun: 5411 sayılı Bankacılık Kanununu,

d) Kurul: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunu,

e) Kurum: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunu,

ifade eder.

Birliğe üyelik

MADDE 3 – (1) Türkiye'de faaliyet gösteren bütün mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları Kanun hükümlerine göre faaliyet izni aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde Birliğe üye olmak, bu Statü hükümlerine uymak ve Birliğin yetkili organlarının aldığı kararları uygulamak zorundadır.

(2) Her ne surette olursa olsun faaliyet izni kaldırılan veya diğer bir veya birkaç banka veya finansal kuruluş ile birlesen veya bütün aktif ve pasifi ile diğer hak ve yükümlülüklerini Türkiye'de faaliyette bulunan diğer bir bankaya devreden veya tasfiye kararı alan bankaların üyelik kayıtları silinir.

Birliğin amacı, yetki ve görevleri

MADDE 4 – (1) Birliğin amacı serbest piyasa ekonomisi ve tam rekabet ilkeleri çerçevesinde, bankacılık düzenleme ilke ve kuralları doğrultusunda bankaların hak ve menfaatlerini savunmak, bankacılık sisteminin büyümesi, sağlıklı olarak çalışması ve bankacılık mesleğinin gelişmesi, rekabet gücünün artırılması amacıyla çalışmalar yapmak,

rekabetçi bir ortamın yaratılması ve haksız rekabetin önlenmesi için gerekli kararları almak/alınmasını sağlamak, uygulamak ve uygulanmasını talep etmektir.

(2) Birlik bu amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki görevleri yürütür:

a) Türk bankacılık sisteminin ve mesleğinin geliştirilmesine yönelik politikalar oluşturmak, kararlar almak,

b) Üye banka mensuplarının uyacakları meslek ilkeleri ve standartlarını Kurumun uygun görüşünü alarak belirlemek,

c) Meslek ilkelerini belirlemek suretiyle üyelerin birlik ve mesleğin gerektirdiği vakar ve disiplin içinde ekonominin ihtiyaçlarına uygun olarak çalışmalarını sağlamak,

ç) Kurulun uygun görüşünü almak suretiyle etik ilkeleri belirlemek,

d) İlgili mevzuat uyarınca alınan kararlar ile Kurumca alınması istenilen tedbirlerin uygulanmasını takip etmek,

e) Üyeleri arasında haksız rekabeti önlemek ve rekabetçi ortamın korunması amacıyla her türlü tedbiri almak ve uygulamak,

f) Müşteri haklarına dair hükümlerde öngörülen sözleşmelerin şekil ve içeriklerine ilişkin usûl ve esaslar ile tip sözleşmelerin uygulanacağı işlemleri Kurulun uygun görüşünü alarak belirlemek,

g) Yurt içinde ve yurt dışında bankacılığı temsil etmek, tanıtmak ve bu konuda kamuoyunu aydınlatmak için çalışmalarda bulunmak,

ğ) Ekonomi, mali sektör ve bankacılık sistemindeki yurt içi ve yurt dışı gelişmeleri izleyerek toplayacağı bilgileri üyelerine ve ilgililere ulaştırmak,

h) Bankalar arası ilişkilerde mesleki dayanışmayı güçlendirecek kararlar almak,

ı) Banka ve bankacılıkla ilgili olan konularda resmi makam ve kuruluşlara genel mahiyette istişari mütalaa vermek,

i) Ulusal tasarrufun teşviki için gerekli çalışmaları yapmak ve yetkili mercilere önerilerde bulunmak,

j) Üyeler ile bireysel müşterileri arasındaki ihtilafların değerlendirilmesi ve çözüme kavuşturulmasını temin etmek üzere Birlikçe hazırlanan ve Kurulca onaylanan usûl ve esaslar dahilinde hakem heyeti oluşturmak,

k) Kurum ile işbirliği yapmak suretiyle bankalar arasında ortak projelere ilişkin işbirliğini temin etmek,

l) Gizlilik niteliği taşımayan banka istatistiklerini toplamak ve kamuoyuna duyurmak,

m) Bankacılık konusundaki mevzuatı izlemek ve bu alandaki düzenlemeleri üye bankalara duyurmak,

n) İlgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bankaların, müşterilere sundukları hizmetler karşılığında tahsil edecekleri komisyon, ücret ve masrafların, açtıkları krediler ve bunlarla ilgili diğer işlemler için uygulayacakları kredi faiz oranları, komisyon ve ücretler ile mudilerine ödeyecekleri mevduat faizlerinin azami oran ve sınırlarının tespitine ilişkin olarak üye bankalara yönelik tavsiye kararları almak,

o) Üyelerin ilan ve reklamlarında uyacakları esas ve şartları tür, şekil, nitelik ve miktarları itibarıyla Kurumun uygun görüşünü alarak tespit etmek,

ö) Birliğin aldığı karar ve tedbirlerin uygulanmasını takip etmek, bunlara zamanında ve tam olarak uymayan üyeler hakkında idari para cezası kararı vermek,

p) Bankacılıkla ilgili konularda seminer, sempozyum, konferans vb. eğitim programları düzenlemek,

r) Üyelerin ortak menfaatlerini ilgilendiren konularda yönetim kurulu kararına istinaden dava açmak,

s) Kurumca alınması istenen tedbirleri almak,

s) Kanun ve ilgili mevzuatın kendisine yüklediği diğer görevleri yapmak.

Bankaların temsili

MADDE 5 – (1) Bankalar, Birlikte yönetim kurulu başkanı, Murahhas üye, genel müdür veya genel müdür vekilinden birisi tarafından temsil olunur. Bunların mazeretleri nedeniyle katılamamaları halinde bir genel müdür yardımcısına temsil yetkisi verilebilir. Ancak Birlik Yönetim Kurulu Başkanlığı ile Yönetim Kurulu Başkan Vekilliği görevini, Yönetim Kurulunca bu göreve seçilen genel müdürler yürütür.

İKİNCİ BÖLÜM

Organlar, Birimler, Görev ve Yetkileri

Birliğin organları

MADDE 6 – (1) Birliğin organları Genel Kurul, Yönetim Kurulu ve Denetçilerden ibarettir. Birliğin karar organı Genel Kurul, yürütme organı Yönetim Kuruludur. Birlikte ayrıca Genel Sekreterlik ve Danışma Kurulu birimleri bulunur.

Genel Kurul ve görevleri

MADDE 7 – (1) Birlik Genel Kurulu bankaların temsilcilerinden oluşur.

(2) Genel Kurul aşağıdaki görevleri yapar:

a) Birliğin yıllık çalışma ve hesaplarına dair Yönetim Kurulu ve Denetçiler raporlarıyla bütçeyi incelemek ve onaylamak,

b) Yönetim Kurulu üyesi bankaları banka gruplarına göre ayrı ayrı seçmek,

c) Denetçi bankaları seçmek,

ç) Birliğin görev ve amaçlarıyla ilgili konularda Yönetim Kurulu tarafından yapılacak veya Genel Kurula arz edilmek üzere her yıl Mart ayı sonuna kadar üyelerce Yönetim Kuruluna gönderilecek öneri ve dilekleri görüşmek, gerekli kararı almak, yeni çalışma yılı hakkında kararlar vermek,

d) Statüde yapılmasına gerek görülecek değişiklikler hakkında Kuruma önerilerde bulunmak.

Genel Kurulun toplanma usulü

MADDE 8 – (1) Genel Kurul, olağan ve olağanüstü toplantısını Birlik Merkezinde veya Yönetim Kurulunun kararlaştıracığı başka bir yerde yapar. Olağan toplantı her yıl Mayıs ayı

içinde yapılır. Yönetim Kurulu bu toplantının yerini, gününü, saatini, gündemini ve çoğunluk olmadığı takdirde yapılacak toplantıya ilişkin hususları kararlaştırır. Ancak ilk toplantı günü ile ikinci toplantı arasındaki süre bir haftadan daha az olarak tespit edilemez. Yönetim Kurulunun bu kararı Genel Sekreterlikçe ilk toplantı tarihinden en az onbeş gün önce üyelere, Kuruma iadeli taahhütlü mektupla veya özel kurye aracılığı ile bildirilir. Seçim yapılacak genel kurul toplantısından en az onbeş gün önce seçimlere katılacak üye bankaları ve temsilcilerini belirleyen liste, toplantı ile ilgili olarak Yönetim Kurulu kararında yer alan hususları belirten bir yazı ile birlikte, üç nüsha olarak Yüksek Seçim Kurulunca belirlenecek seçim kurulu başkanı hakime tevdi edilir. Hakim gerekli incelemeyi yaparak listeyi ve diğer hususları onaylar; bir sandık kurulu başkanı ve iki sandık kurulu üyesi ile bunlar için birer yedek üye atar.

(2) Olağanüstü toplantı, Yönetim Kurulunun çağrısı veya üyelerin beste birinin yazılı başvurusu yahut denetçilerin göreceği lüzum üzerine yapılır. Bu toplantı da yukarıdaki fıkrada belirtilen şekilde, en az onbeş gün önce Kuruma ve organ seçimi yapılacaksa seçim kurulu başkanı hakime bildirilir.

(3) Seçim yapılan genel kurul toplantılarında Yüksek Seçim Kurulunca belirlenecek seçim kurulu başkanı hakim tarafından bir sandık kurulu başkanı ve iki sandık kurulu üyesi ile bunlar için birer yedek üye atanır.

Toplantı ve karar yeter sayısı

MADDE 9 – (1) Genel Kurulun toplantı yeter sayısı üye banka sayısının yarısıdır. Birinci toplantıda yeter sayı sağlanamazsa ikinci toplantıda söz konusu toplantı yeter sayısı aranmaz.

(2) Genel Kurulda yalnız gündeme konulan maddeler görüşülür. Ancak, üyelere herhangi biri tarafından önerilen ve toplantıda hazır bulunan üyelerin oy çoğunluğu ile görüşülmesi istenen maddelerin gündeme konulması zorunludur. Kararlar oy çokluğu ile alınır. Eşitlik halinde Divan başkanının oyu tercih edilir. Genel Kurulca alınan kararlar toplantıda hazır bulunmayan üyeler hakkında da geçerlidir.

Genel Kurulda başkanlık divanı

MADDE 10 – (1) Genel Kurula, Yönetim Kurulu Başkanı, onun olmadığı durumlarda ise Yönetim Kurulu Başkan Vekili başkanlık eder, ayrıca mevcut üyeler arasından bir başkan vekili ve iki katip seçilir. Görüşme tutanakları ve kararlar, başkan, başkan vekili ve katipler tarafından imzalanarak muhafaza edilir.

Oy hakkı, oyların kullanılma şekli ve kararların bildirilmesi

MADDE 11 – (1) Üyelerin Genel Kuruldaki oy hakları, yıl sonu bilançolarında yer alan aktifleri toplamının sektör aktif toplamına bölünmesiyle bulunan her 1/1000'i (binde biri) için bir oy hakkı sağlayacak şekilde belirlenir. Hesaplama 1/1000 (binde bir) altında kalan üyeler Genel Kurulda bir oy hakkına sahiptir. Oy hesabının tespitinde bakiye 0,5/1000 (binde yarım) ve yukarısı bir oy olarak kabul edilir.

(2) Seçimlerde oy verme işlemi gizli oy, açık tasnif esaslarına göre yapılır. Seçim süresinin sonunda tutanakla tespit edilen seçim sonuçları seçim sandık kurulu başkanı ve üyeleri tarafından imzalanır. Tutanağın düzenlenmesinden itibaren iki gün içinde seçimlere yapılacak her türlü itirazlar hakim tarafından aynı gün incelenir ve kesin olarak karara bağlanır.

(3) Genel Kurulda oylar açıktır. Yalnız seçimlerde ve Genel Kurulca karar verilmesi durumunda gizli oya başvurulur. Genel Kurulun karar vermesi halinde başkan vekili ile katiplerin seçimi açık oyla yapılır. Kararların birer örneği iadeli taahhütlü mektupla veya özel kurye aracılığı ile üyelere ve Kuruma gönderilir.

Yönetim Kurulu ve oluşumu

MADDE 12 – (1) Yönetim Kurulu;

a) Mevduat bankalarından yıl sonu bilançolarına göre;

1) Aktif toplamları en büyük ilk on bankadan oluşan gruptan sekiz üye,

2) Aktif toplamları itibariyle yukarıdaki grubu teşkil eden bankalardan sonra gelen sekiz bankadan oluşan gruptan üç üye,

3) Aktif toplamları itibariyle yukarıdaki iki grubu teşkil eden bankalardan sonra gelen bankalar grubundan bir üye,

b) Kalkınma ve yatırım bankalarından bir üye olmak üzere, Genel Kurulda her grupça kendi aralarından gizli oyla seçilmek suretiyle teskil edilir.

Yönetim Kurulunun görevleri

MADDE 13 – (1) Yönetim Kurulu Birliğin yürütme organıdır. Yönetim Kurulunun görevleri aşağıda gösterilmiştir:

a) Bu Statüde belirtilen görevleri yapmak,

b) Birliği sorumluluk altına sokacak evraklara konulacak imzaya ilişkin yetkileri karara bağlamak,

c) Yönetim Kurulu Başkan ve Başkan Vekilini seçmek,

ç) Genel Sekreteri atamak ve ücretini saptamak,

d) Üyeler ve bireysel müşterileri arasındaki ihtilafların değerlendirilmesi ve çözüme kavuşturulmasını temin etmek üzere usul ve esasları belirlemek ve Kurulca onaylanan bu usûl ve esaslar dâhilinde hakem heyeti oluşturmak,

e) Genel Kurulu olağan ve olağanüstü toplantıya çağırarak, yapılacak Genel Kurul toplantılarının gündemini, yerini, gün ve saatini belirlemek,

f) Birlik iç yönetmeliklerini onaylamak,

g) Birlik ücret politikasını belirlemek, Birlik bünyesinde kurulacak veya kapatılacak birimleri tespit etmek, Birliğin amaçlarını gerçekleştirmesi için gayrimenkul satın alınması veya satılmasına karar vermek,

ğ) Disiplin kararlarını almak.

(2) Yönetim Kurulu; Birlik Statüsünde yer alan hükümlere, Birlik karar organının aldığı genel ya da özel nitelikli karar ve tedbirlere uymayan üyeden yazılı olarak savunmasını ister. Disiplin kararı alınıp alınmayacağına, üyenin savunması alındıktan sonra karar verilir. Savunma istendiğine ilişkin yazının tebliğ tarihinden itibaren 1 ay içinde savunma verilmemesi halinde üyenin savunma hakkından feragat ettiği kabul edilir. Yönetim Kurulu disiplin konularını, savunma istem yazısından itibaren iki ay içinde sonuçlandırmak zorundadır. Bu süre en fazla 1 ay uzatılabilir.

(3) Birliğin aldığı genel ya da özel nitelikteki karar ve tedbirlere zamanında ve tam olarak uymayan üyeler hakkında Yönetim Kurulunca verilecek disiplin kararları Kanunun 81 inci maddesinde öngörülen idarî para cezasıdır.

(4) Alınan disiplin kararları Kuruma ve ilgili mevzuat hükümleri uyarınca gereği yerine getirilmek üzere Hazine Müsteşarlığına ve Fona bildirilir.

(5) Disiplin kararlarının alınacağı toplantılara ilgili üye veya üyeler katılamaz.

Yönetim Kurulu Başkanı

MADDE 14 – (1) Yönetim Kurulu Başkanı Birliği temsil eder ve Genel Kurul kararları ile Yönetim Kurulu kararlarının uygulanmasından sorumludur.

Yönetim Kurulu Başkanının seçimi

MADDE 15 – (1) Yönetim Kurulu Başkanı, Yönetim Kurulu üyesi bankaların genel müdürleri arasından Yönetim Kurulunca ismen belirlenerek seçilir. Seçim, Yönetim Kurulunca aksi kararlaştırılmadığı sürece açık oylama yöntemiyle yapılır. Yönetim Kurulu Başkanlık süresi, Yönetim Kurulunun süresi ile sınırlıdır. Yönetim Kurulunun herhangi bir nedenle Genel Kurulca aynen yeniden seçilmesi halinde de, Yönetim Kurulu Başkanı yeniden seçilir.

(2) Yönetim Kurulu Başkanının genel müdürlük görevinin sona ermesi veya herhangi diğer bir nedenle Başkanlığın boşalması halinde Yönetim Kurulu, Başkanın görev süresini tamamlamak üzere Yönetim Kurulu üyesi bankaların genel müdürleri arasından bir ay içinde ismen yeni bir başkan seçer.

Yönetim Kurulu Başkan Vekili ve seçimi

MADDE 16 – (1) Yönetim Kurulu, 2 yıl süre ile görev yapmak üzere üye bankaların genel müdürleri arasından bir genel müdürü ismen Başkan Vekili seçer. Başkan Vekilinin

genel müdürlük görevinin sona ermesi yahut herhangi diğeri bir nedenle Başkan Vekilliğinin boşalması halinde, Yönetim Kurulu tarafından kalan süreyi tamamlamak üzere üye bankalarının genel müdürleri arasından bir genel müdür ismen Başkan Vekili olarak seçilir.

Yönetim Kurulu üyelerinin görev süresi

MADDE 17 – (1) Yönetim Kurulu üyeleri iki yıl için seçilir. Süresi dolan üyeler tekrar seçilebilir. Herhangi bir nedenle dönem içinde bir üyelik boşalırsa, Yönetim Kurulu ilk seçimli Genel Kurul toplantısına kadar görev yapmak üzere üyeliğin boşaldığı gruptaki bankalar arasından bir önceki Genel Kurulda en çok oyu alan, oyların eşit çıkması halinde ise yıl sonu itibarıyla aktif toplamı en büyük olan bankayı geçici olarak Yönetim Kurulu üyeliğine tayin eder. Üyelik sıfatı sona eren bankaların Yönetim Kurulu üyelikleri kendiliğinden düşer. Yönetim Kurulu üyelerine yaptıkları bu görev için herhangi bir ücret ödenmez. Seçildiği grubu değiştiren Yönetim Kurulu üyesi bankanın görevi ilk seçimli Genel Kurul toplantısına kadar devam eder.

Yönetim Kurulunun toplanması

MADDE 18 – (1) Yönetim Kurulu, Birlik işleri ihtiyaç gösterdikçe Başkan veya bulunmaması halinde Başkan Vekilinin onayı ile Genel Sekreterin çağrısı üzerine toplanır. Her üye Yönetim Kurulunun toplantıya çağrılmasını yazı ile Başkan dan isteyebilir. Yönetim Kurulunun en az iki ayda bir toplanması gerekir. Yönetim Kurulu, Birlik Merkezinde veya başka bir yerde toplanır. Toplantı gündemi ve yeri Genel Sekreter tarafından üyelere ve denetçilere gönderilir. Yönetim Kurulunun toplanabilmesi için üyelere en az yedisinin toplantıya katılması gerekir. Kararlar toplantıda bulunanların çoğunluğu ile alınır. Eşitlik halinde Başkan ın katıldığı tarafın oyu tercih edilir.

Genel Sekreter, atanması, görev ve yetkileri

MADDE 19 – (1) Genel Sekreteri, Yönetim Kurulu atar ve ücretini saptar. Genel Sekreterin hukuk, iktisat, maliye, bankacılık, işletme, kamu yönetimi ve dengi dallarda en az lisans düzeyinde, mühendislik dalında lisans düzeyinde öğrenim görmüş olanların ise yukarıda belirtilen alanlarda lisansüstü öğrenim görmüş olmaları ve bankacılık ve işletmecilik alanında en az on yıllık mesleki deneyime sahip olmaları gerekir.

(2) Yönetim Kurulu Birliğin yürütme organıdır. Yönetim Kurulunun görevleri aşağıda gösterilmiştir:

a) Genel Kurul ile Yönetim Kurulu kararlarının üyelere duyurulmasını sağlamak ve uygulanmasını takip etmek,

b) Yönetim Kurulunca verilen görevleri yerine getirmek,

c) Birliğin kadrolarını, organizasyon yapısını, ücret politikasını, bütçesini, yönetmelikleri ve faaliyetlerine ait raporları hazırlayarak Yönetim Kurulunun inceleme ve onayına sunmak,

ç) Birlik muhasebesi ve muhasebe defteri ile diğer defterler ve bütün yazışmaları yürütmek,

d) Birliği resmi makamlar nezdinde, mahkemeler huzurunda ve üçüncü şahıslara karşı Yönetim Kuruluna izafeten temsil etmek,

e) Kanun gereğince Birlikten istenen görüş ve bilgileri hazırlayarak Yönetim Kurulunun onayına sunmak.

Denetçilerin seçimi, görev ve yetkileri

MADDE 20 – (1) Genel Kurul iki yıl süre ile görev yapmak üzere Yönetim Kurulunda temsil edilmeyen bankalar arasından 12 nci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinin (1) numaralı alt bendinde yer alan bankalardan bir, diğer alt bentlerde yer alan bankalar grubundan bir ve (b) bendinde yer alan bankalardan bir adet olmak üzere üç bankayı denetçi olarak seçer.

(2) Denetçiler gizli oyla seçilirler. Süreleri sona eren denetçiler tekrar seçilebilirler. Denetçilere yaptıkları hizmet için bir ücret verilmez.

(3) Hangi sebeple olursa olsun, bir denetçilik boşalırsa, diğer Denetçiler ilk seçimli Genel Kurul toplantısına kadar görev yapmak üzere boşalan denetçiliğin ait olduğu gruptaki bankalar arasından bir önceki Genel Kurulda en çok oyu alan, oyların eşit çıkması halinde ise yıl sonu itibarıyla aktif toplamı en büyük olan bankayı geçici olarak denetçiliğe seçer. Seçildiği grubu değişen Denetçilerin görevi ilk seçimli Genel Kurul toplantısına kadar devam eder.

(4) Denetçiler, bütün hesapları ve işlemleri inceleyerek Birliğin çalışmaları hakkında sonuçları Genel Kurulun yıllık toplantılarına kadar ortak bir raporla sunarlar.

(5) Denetçiler istedikleri takdirde, oya katılmamak şartıyla Yönetim Kurulu toplantılarında bulunabilirler ve gerekli gördükleri konuları Yönetim Kurulu gündemlerine koydurabilirler.

Danışma Kurulu, oluşumu ve görevleri

MADDE 21 – (1) Danışma Kurulu, Yönetim Kurulunda temsil edilen bankaların Yönetim Kurulları tarafından o bankaların çoğunluk hisselerini elinde bulunduran hissedarların aday gösterdikleri kişiler arasından seçilerek Yönetim Kurulu Başkan lığına bildirilen üyelerden oluşur. Danışma Kurulu, Yönetim Kurulunun danışma birimidir.

(2) Danışma Kurulunun görev süresi Yönetim Kurulunun görev süresi ile sınırlıdır. Kurulda süresi dolan üyeler yeniden seçilebilir. Herhangi bir sebeple dönem içinde bir üyelik boşalır ise, o üyeliğin ait olduğu banka bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen şekilde yeni bir üyeyi seçerek Yönetim Kurulu Başkan lığına bildirir.

(3) Danışma Kurulu görev süresi ile sınırlı olmak üzere üyeleri arasından bir Başkan , bir de Başkan Vekili seçer.

(4) Danışma Kurulu, yılda en az iki defa toplanır. Ancak, Birlik işleri ihtiyaç gösterdikçe Yönetim Kurulu Başkan ı veya bulunmaması halinde Başkan Vekilinin onayı ve çağrısı üzerine olağanüstü toplanır. Her Yönetim Kurulu Üyesi Danışma Kurulunun toplantıya çağrılmasını Yönetim Kurulu Başkan'ından isteyebilir. Danışma Kurulu, Birlik Merkezinde veya uygun görülen başka bir yerde toplanır. Yönetim Kurulu Başkan ı veya bulunmaması halinde Başkan Vekili Danışma Kurulunun daveti üzerine toplantılara katılır. Danışma Kurulunun toplanabilmesi için üye tam sayısının en az yarısının toplantıya katılması gerekir. Kararlar toplantıda bulunanların çoğunluğu ile alınır. Eşitlik halinde Başkan ın veya bulunmaması halinde Başkan Vekilinin katıldığı tarafın oyu tercih edilir. Danışma Kurulunda alınan kararlar tavsiye niteliğinde olup, Yönetim Kuruluna bildirilir. Danışma Kurulunun sekreteryaya hizmetleri Genel Sekreterlik tarafından yürütülür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Diğer Hükümler

Mali hükümler

MADDE 22 – (1) Birliğin hesap yılı 1 Temmuz'da başlayan 12 aylık dönemdir.

(2) Genel Kurulda kabul edilen bütçede yer alan masraf iştirak payları bu Statünün 11 inci maddesine göre saptanan oy hakları ile orantılı olarak üyeler arasında bölüştürülür.

(3) Her üye hissesine düşen masraf iştirak payını Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nda açılan bir hesaba Haziran ayı sonuna kadar yatırmak zorunda olup, üyelerce süresi içinde yatırılmayan iştirak payları icra yoluyla tahsil edilir. Masraf iştirak paylarına ilişkin Birlik Yönetim Kurulu kararları 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 68 inci maddesi uyarınca yazılı resmi belge niteliğindedir.

(4) Birlik üyeliğinin herhangi bir nedenle son bulması halinde pesin tahsil edilen masraf iştirak payları iade edilmez. Birlik üyeliğinin herhangi bir nedenle son bulması halinde tahsil edilemeyen iştirak payının üçüncü fıkra hükümleri çerçevesinde üyelere tahsili konusunda Yönetim Kurulu yetkilidir.

Birliğin gelirleri

MADDE 23 – (1) Birliğin gelirleri aşağıdaki kaynaklardan sağlanır:

a) Kanunun 81 inci maddesine dayanılarak bu Statünün 11 inci maddesi gereğince saptanan oy sayılarıyla orantılı olarak hesaplanan masraf iştirak payları,

b) Bankaların bir defa için verecekleri ve tutarı Yönetim Kurulunca saptanacak giriş aidatı,

c) Bir önceki yıldan devreden gelir fazlaları,

ç) Her türlü bağışlar,

d) Sair gelirler.

Birliğin kayıt usulü

MADDE 24 – (1) Birlikçe yevmiye defteri, defteri kebir, üye kayıt defteri ve gerekli görülen diğer defterler tutulur.

(2) Genel Kurul ve Yönetim Kurulu tutanak ve kararları ile giden yazıma evrakının imzalı örnekleri ayrı ayrı klasörlerde tarih ve numara sırasıyla saklanır ve yıl sonlarında ciltletirilir.

Denetim

MADDE 25 – (1) Birliğin hesap ve kayıt düzeni bağımsız denetim kuruluşlarınca denetlenir ve hazırlanacak denetim raporları ile yıllık faaliyet raporları her yıl Birliğin mali yılının bitiminden itibaren üç ay içinde Kuruma tevdi edilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Son Hükümler

Yürürlükten kaldırılan düzenleme

MADDE 26 – (1) 24/7/2002 tarihli ve 2002/4597 sayılı Kararnamenin eki Türkiye Bankalar Birliği Statüsü yürürlükten kaldırılmıştır.

Mevcut Yönetim Kurulu

GEÇİCİ MADDE 1 – Bu Statünün yürürlüğe girdiği tarihte mevcut Yönetim Kurulu ve Yönetim Kurulu Başkan ının görevi, yapılacak ilk seçimli Genel Kurul toplantısına kadar devam eder.

Yürürlük

MADDE 27 – (1) Bu Statü yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 28 – (1) Bu Statü hükümlerini Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun ilişkili olduğu Bakan yürütür.

Uygulamalar

- 1-** 3-5 kişilik ekipler oluşturup Karaköy Bankalar Caddesindeki Merkez Bankası yetkililerinden randevu alıp, ziyaret ederek, bu bankanın kısa ve öz işlevlerini öğreniniz.
- 2-** 3-5 kişilik ekipler oluşturup Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'ndan randevu alıp, ziyaret ediniz. Kısaca işlevlerini öğreniniz.
- 3-** 3-5 kişilik ekipler oluşturup Türkiye Bankalar Birliği'nden randevu alıp ziyaret ediniz. Birliğin işlevlerini kısaca öğreniniz.

Uygulama Soruları

- 1) BDDK bağımsız ve özerk bir kuruluş olarak kurulmuştur . Siyasiler müdahalede bulunurlarsa, bankacılık sektörü sizce faaliyetlerini, sağlıklı olarak sürdürebilir mi ?
- 2) TCMB bağımsız ve özerk bir kuruluştur. Siyasiler müdahalede bulunurlarsa, ülke ekonomisi sizce sağlıklı olarak işler ve gelişir mi ?
- 3) Türkiye Bankalar Birliği bir meslek örgütüdür. Olmazsa, yetki ve görevlerini iyi yapmazsa, bankacılık sizce sağlıklı işler ve gelişir mi ?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu, 1999 yılında kurulup 2000 yılında faaliyete geçmiştir. BDDK'nın amacı, kanunlara dayanarak bankacılık konusunda düzenlemeler yapmak, tasarrufları güvence altına almak, bankaların düzenli ve emin bir şekilde, risklerden önleyerek, çalışmalarını sağlamaktır. Bunlar için de gerekli denetim ve gözetimleri yapıp her türlü tedbirleri almaktır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası 1930 yılında kurulup 1931 yılında faaliyete geçmiştir. Amacı, ülkemizin ihtiyacı olan para basımını yapmak, ekonomik kalkınmaya destek olmak, yurtiçi faizleri ve döviz fiyatlarını (kurları) tespit edip ilan etmek, yurtiçi bankalararası para piyasası ilmelerini gözetmek, Türk parasını değerini korumak(enflasyonla mücadele), Hazine işlemlerini yapmak ve Türkiye'nin ihtiyacı olan döviz(yabancı para) bulmak, borçlanmak, tutmak(rezerv) ve devlet adına ödeme ve transferleri yapmaktır.

Türkiye Bankalar Birliği, 1958 yılında, kamu niteliğinde kurulmuş bir meslek kuruluşudur.

Amacı, serbest piyasa ekonomisi ve tam rekabet ilkeleri çerçevesinde; bankacılık mevzuatı doğrultusunda bankaların hak ve çıkarlarını savunmak, bankacılığın büyümesi,sağlıklı çalışması ve bankacılık mesleğinin gelişmesini sağlamaktır.

Bölüm Soruları

- 1) BDDK'nın aşağıda verilen temel hedeflerinden doğruyu bulunuz.
  - a) Bankacılık konusunda düzenlemeler yapıp uygulanmasını sağlamak
  - b) Bankacılık ortak menfaatlerinin gözetilmesi
  - c) Bankacılık hizmet kalitesinin artırılması
  - d) Müşteri şikayetlerine cevap verecek bir sistem kurulması
  - e) Teknolojik gelişmeye ayak uydurulmasının sağlanması
- 2) BDDK kurulmadan önce, bu görevi aşağıdakilerden hangi kurum yapıyordu?
  - a) TCMB
  - b) Bankalar Birliği Ekonomik Kurulu
  - c) Banka Kambiyo Müdürlüğü
  - d) Para Piyasası Kurulu
  - e) Hazine Müsteşarlığı Yönetimi
- 3) "Kamu kesiminin kontrolündeki bankaların sektör üzerinde olabilecek bozucu etkilerini ortadan kaldırmak" görevi , aşağıdakilerden hangi kuruluşundur ?
  - a) TCMB
  - b) BDDK
  - c) TBB
  - d) SPK
  - e) İMKB

4) “Grup Bankacılığı ve mali olmayan faaliyetlerinin en aza indirilmesi ve uzun vadede bankacılık sektörünün mali sektör dışındaki tüm faaliyetlerinin yasaklanması ‘. Ders notlarındaki bu göreve göre, şu anda zaten mali sektör dışında, bankaların faaliyet göstermesi yasaktır. Peki bu aşağıdaki hangi kuruluştur ?

- a) SPK
- b) İMKB
- c) TBB
- d) TCMB
- e) BDDK

5) BDDK hangi tarihli kararname ile yapılandırılmasını tamamlamıştır ?

- a) 30 Haziran 1999
- b) 22 Haziran 2000
- c) 31 Ağustos 2001
- d) 25 Temmuz 2000
- e) 23 Haziran 2001

6) TCMB kurulma(ulusal bir devlet bankası) fikri ilk nerde, ne zaman ele alınmıştır?

- a) 1928 yılında Millet Meclisinde
- b) 1924 yılında Ziraat Bankası Yönetim Kurulu Toplantısında
- c) 1923 yılında Türkiye İktisat Kongresinde
- d) 1931 yılında Millet Meclisinde
- e) 1930 yılında Bakanlar Kurulu’nda

- 7) TCMB hangi tarihte, nerede faaliyete geçmiştir ?
- a) 3 Ekim 1931-Ankara Ziraat Bankası
- b) 23 Ekim 1930- İstanbul Bankalar Caddesi
- c) 29 Ekim 1929 – Ankara Ulus'ta
- d) 29 Ekim 1925 'te – Ankara'da
- e) 11 Eylül 1925'te – Meclisi Mebusan içinde bir ofiste
- 8) “ Yurtiçi faizleri belirlemek” görevi kimindir ?
- a) SPK
- b) BDDK
- c) İMKB
- d) TCMB
- e) TBMM
- 9) “Türk Parasının değerini korumak” aşağıdakilerden hangisinin işidir ?
- a) BDDK
- b) TCMB
- c) SPK
- d) TBMM
- e) TBB
- 10) “Reeskont ve avans işlemleri yapmak” hangi kuruluşun görevidir ?
- a) BDDK
- b) İMKB
- c) TBB
- d) SPK
- e) TCMB

11) “Finansal sistemde istikrarı sağlayıcı ve para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirler almak” aşağıdakilerden hangisinin görevidir ?

- a) BDDK
- b) TBB
- c) SPK
- d) İMKB
- e) TCMB

12) “Türkiye Bankalar Birliği’nin Genel Kurulu , ... temsilcilerinden oluşur” daki cümledeki boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelecektir.

- a) Hükümetin atayacağı
- b) Bankaların
- c) BDDK’nın
- d) Bankaların ve BDDK’nın
- e) Bankaların ve TCMB’nin

13) “Meslek ilkelerini belirlemek ” sizce aşağıdakilerden hangisininindir ?

- a) TBB
- b) TCMB
- c) BDDK
- d) TCMB ve BDDK
- e) TCMB ve TBB

14) Yurt içi ve dışında bankacılığı temsil etmek görevi aşağıdakilerden hangi kuruluşa aittir ?

- a) TCMB
- b) TMSF
- c) TBB
- d) BDDK
- e) SPK

15) ‘‘Gizlilik niteliği taşımayan banka istatistiklerini toplayıp kamuoyuna duyurmak’’

Görevi aşağıdakilerden hangi kuruluşundur ?

- a) TCBMM
- b) BDDK
- c) TCMB
- d) TBB
- e) SPK

Cevaplar

- 1) a, 2) c, 3) b, 4) e, 5) a, 6) c, 7) a , 8) d , 9) b, 10) e, 11) e,
12) b, 13) a, 14) c , 15) d

14. TASARRUF MEVDUATI SİGORTA FONU

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 14.1.** Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) Tarihçesi
- 14.2.** TMSF'nin Yetki ve Görevleri

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

- 1) Günlük konuşma dilinde ve finans piyasası dışında çalışanlar genellikle tasarruf mevduatının devlet garantisinde olduğunu bilip konuşurlar ? Sizce doğru mudur ? Halk bunu yanlış biliyorsa, siz öğrendiklerinizle, doğrusunu etrafınıza anlatınız.
- 2) Mali Durumu bozulmuş bir bankayı TMSF mi devralır, devrine karar verir ? Yoksa başka bir kuruluş mu ?
- 3) Mali durumu bozulmuş bir banka tek başına mı yoksa o bankanın sahibi olduğu diğer mali şirketlerle mi TMSF'ye devredilir ?
- 4) TMSF kendisine devredilen banka ve şirketlerle ne yapar ?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
1- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kuruluşunu tanıtmak 2- Gerçek Kişi Tasarrufların bankalarda sigorta kapsamında olması	3- Bankacılık Sektöründe sağlığı bozulan, sağlıksız çalışması ekonomiye ve tasarruf sahiplerine zarar verecek olan bankaların TMSF'ye devredileceğini bilmek. 4- Gerçek kişi tasarrufların , limitler dahilinde, güvence altında olduğunu anlamak	Ekonomiye ve bankacılık sektörüne güven kazanmak, öğrencilerimizin yakın çevrelerine de bunları anlatmasını sağlamak

Anahtar Kavramlar

- Gerçek Kişi Tasarruf Mevduatının Sigortası
- Mali Durumu bozulan bankaların TMSF'ye devri
- Tasfiye İşlemleri

Giriş

Bu derste mevduat sigorta sistemini, işleyişini ve bankalardaki hangi hesapları kapsadığını öğreneceğiz.

T.M.S.F.'nin kuruluşu(tarihçesi) ve bu kurumun görev ve yetkileri detaylı bir şekilde işlenecektir.

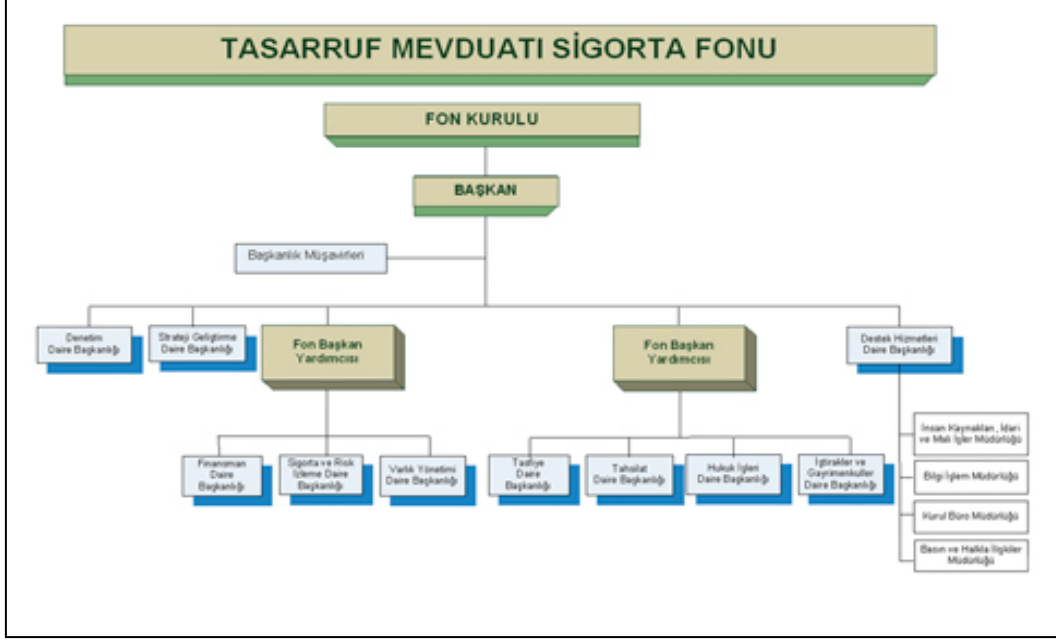
14.1. TMSF /Tarihçesi

Mevduat sigortası sistemi mevduatın korunmasına ilişkin günümüze kadar oluşturulan kurumların en gelişmişidir. Sistem mevduat sahibi, mevduatı kabul eden banka ve mevduatı sigorta altına alan kurum arasında işlemektedir. Yaptırım gücünü ise ülke mevzuatına dayalı hukuk kurallarından almaktadır. Sigortayı yapan kurum bu işlem karşılığında belirli bir tutarda prim tahsil eder. Kurum, mevduatın yatırıldığı bankanın ilgili mevzuatta yazılı olan hükümler çerçevesinde mevduat sahibinin mevduatını geri ödeyememesi durumunda devreye girer. Mevduat sahibi ya da sahiplerine sigorta kapsamına aldığı tutar kadar mevduatı öder. Ödediği tutarları geri almak üzere de ödeme gücüne düşen banka hakkında yasal süreci başlatır.

Türkiye’de tasarruf mevduatının korunmasına ilişkin ilk yasal düzenleme 30.05.1933 tarih ve 2243 sayılı Mevduatı Koruma Kanunudur. Bu Kanuna göre bankaların mevduat munzam karşılığı olarak TCMB nezdinde buldukları mevduat, ilgili bankalarda açılmış bulunan tasarruf mevduatı hesaplarının bir karşılığı olarak kabul edilmiş ve üçüncü kişiler tarafından hacz edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Daha sonra bu Kanunu değiştiren 01.06.1936 tarihli 2999 sayılı Bankalar Kanunu ile tasarruf mevduatı sahiplerinin bankalarda buldukları mevduatın %40’ına tekabül eden miktarı, bu mevduatı kabul etmiş olan bankanın aktifinde mevcut bütün kıymetler üzerinde imtiyazlı alacaklı kabul edilmiş ve iflas durumunda bu kısmın, tasfiyenin sonucu beklenmeksizin mevduat sahiplerine ödeneceği hükmü getirilmiştir. 23.06.1958 tarih ve 7129 sayılı Bankalar Kanunu ile bu oran %50’ye çıkartılmıştır. 1960 yılında yürürlüğe giren 153 sayılı Kanun ile 7129 sayılı Bankalar Kanununda önemli bir değişiklik yapılmış ve bankalarda tedrici tasfiye esası kabul edilerek Bankalar Tasfiye Fonu adı ile bir fon kurulmuştur. 22.07.1983 tarihinde yürürlüğe giren ve 7129 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılarak Bankalar Hakkında 70 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile “Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu” kurulmuştur. Fonu idare ve temsil etme görevi ilgili Bakanlıkça hazırlanacak bir yönetmelikle TCMB’ye verilmiştir. Söz konusu kararnamenin Fon ile ilgili düzenlemeleri 25.04.1985 tarih ve 3182 sayılı Bankalar Kanunu ile yasalasmıştır. Fona tasarruf mevduatını sigorta etmenin yanı sıra, bankaların mali bünyelerini güçlendirme ve gereğinde yeniden yapılandırma görevi ise 16.06.1994 tarih ve 538 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile verilmiştir. 18.06.1999 tarih ve 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile Fonun Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunca idare ve temsil olunmasına hükmedilmiştir. BDDK, 4389 sayılı Bankalar Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrası uyarınca, söz konusu Kanun ve ilgili diğer mevzuatın, anılan Kanunda gösterilen yetkiler çerçevesinde düzenlemeler de yapmak suretiyle uygulanmasını sağlamak, uygulamayı denetlemek ve sonuçlandırmak, tasarrufların güvence altına alınmasını temin etmek ve Kanunla verilen diğer görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak üzere 23.06.1999 tarihinde, kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip olarak kurulmuş olup, 31.08.2000 tarihinde faaliyete geçmiş bulunmaktadır.

Sonuç olarak, 1983 yılından itibaren tüzel kişiliği haiz olan Fonun idare ve temsili önce TCMB, sonra BDDK tarafından yerine getirilmiştir. 12.12.2003 tarih ve 5020 sayılı Bankalar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile Fonun karar organının Fon Kurulu olduğu ve Fonun genel yönetim ve temsili ile Fon Kurulunca alınan kararların

yürütülmesinin Fon Kurulu Başkanına ait olduğu hükme bağlanmıştır **TMSF / Organizasyon Seması**

14.2. TMSF / Görev ve Yetkileri

5411 sayılı Bankacılık Kanunu hükümlerine göre Fonun görev ve yetkileri aşağıda belirtilmiştir:

1) Kredi kuruluşları, nezdindeki tasarruf mevduatı ve gerçek kişilere ait katılım fonlarını sigorta etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 63*

2) Sigortaya tâbi olacak tasarruf mevduatı ve gerçek kişilere ait katılım fonlarının kapsamı ve tutarını, Merkez Bankası, Kurul ve Hazine Müstesarlığının olumlu görüşünü almak suretiyle belirlemek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 63*

3) Risk esaslı sigorta priminin tarifesini, tahsil zamanını, şeklini ve diğer hususları BDDK'nın görüşünü almak suretiyle belirlemek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 63*

4) Faaliyet izni kaldırılan kredi kuruluşları nezdinde bulunan ve doğruluğu hiçbir şüpheye yer vermeyecek şekilde kanıtlanan mevduat ve katılım fonunun sigorta kapsamındaki kısmını doğrudan veya ilan edeceği başka bir banka aracılığı ile kaynaklarından ödemek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 63*

5) Denetlemeler sonucunda; kredi kuruluşunun temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetiminin BDDK tarafından Fona devrini müteakip, zararın mevcut ortakların

sermayesinden indirilmesi kaydıyla, kısmen veya tamamen devir, satış veya birleştirilmesi işlemlerini gerçekleştirmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 71*

6)Denetlemeler sonucunda; BDDK tarafından bankanın faaliyet izninin kaldırılmasını müteakip, bankanın yönetim ve denetimini devralarak iflas ve tasfiye işlemlerini gerçekleştirmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 71*

7)Fonun menfaatlerini koruyucu anlaşmazlıkları önleyici hukuki tedbirleri zamanında almak, ayrıca Fona ilişkin her türlü uyumsuzluğun adli ve idari merciler ile icra dairelerinde takibi, savunulması ve çözümlenmesi amacıyla gerekli işlemleri yapmak,

8)Finansal sistemin bütününe sirayet edebilecek ölçüde olumsuz gelişmelerin BDDK'nın koordinasyonunda, diğer kamu kurumları ile birlikte tespitine yönelik çalışmaları yapmak ve bu çerçevede Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen olağanüstü tedbirleri derhal uygulamak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 72*

9)Para, kredi ve bankacılık politikalarının yürütülmesiyle ilgili konularda, ilgili kamu kurumları ile karşılıklı mütalâa ve bilgi teatisinde bulunmak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 98*

10)BDDK ve Merkez Bankası ile veri tabanlarında yer alan ve üzerinde uzlaşılan bilgileri gizlilik hükümleri çerçevesinde paylaşmak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 98*

11)Finansal Sektör Komisyonunun bir üyesi olarak, finansal piyasalarda güven ve istikrarı sağlamak ve sektörün gelişmesini temin etmek üzere, bilgi teatisinde bulunmak, kurumlararası işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, ortak politika önerilerinde bulunmak ve finans sektörünün geleceğini ilgilendiren konulara ilişkin görüş bildirmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 99*

12)BDDK Başkan ı ve BDDK Başkan yardımcıları ile Fon Başkan ı ve Fon Başkan yardımcılarında oluşan bir esgüdüm komitesinin kurulmasını sağlayarak, bankacılık sisteminin genel durumu, kredi kuruluşlarının denetimleri sonucu alınacak önlemler, risk esaslı sigorta primlerinin hesaplanmasında kullanılmak üzere kredi kuruluşlarının malî bünyelerini gösteren analiz sonuçları ve ayrıca bu bankaların mevduat ve katılım fonları hesap adetleri, sigortalı mevduat ve katılım fonları ve toplam mevduat ve katılım fonu tutarları hakkında gerekli bilgilerin paylaşılmasını, Fonun görev alanına giren konularda ve işlem tesis edilmesinin gerekli olduğu hâllerde Kurum ile Fonun azamî düzeyde işbirliği yapmasını temin etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 100*

13) Bir bankanın 5411 sayılı Bankacılık Kanunu hükümlerine göre faaliyet izninin kaldırılması halinde yönetim ve denetimini devralmak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 106*

14) Yönetim ve denetimi kendisine intikal eden bankadaki sigortalı mevduatı ve sigortalı katılım fonunu ödemesini müteakip, mevduat ve katılım fonu sahipleri yerine bankanın doğrudan doğruya iflâsını istemek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 106*

15) Yönetim ve denetimi kendisine intikal eden banka hakkında iflâs kararı verilmesi halinde, iflâs masasına 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 206 ncı maddesinde yer alan üçüncü sıradaki tüm imtiyazlı alacaklılardan önce gelmek üzere imtiyazlı alacaklı sıfatıyla iştirak etmek ve 5411 sayılı Kanunun uygulanması ile sınırlı olmak üzere 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 166 ncı, 218 inci, 219 uncu, 223 üncü, 234 üncü, 236 ncı, 249 uncu, 251 inci ve 254 üncü maddelerindeki yetki ve görevler hariç olmak üzere iflâs dairesi, alacaklılar toplantısı ve iflâs idaresi görev ve yetkilerine sahip olarak bankayı tasfiye etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 106*

16) Yönetim ve denetimi kendisine intikal eden banka hakkında iflas kararı verilmeyen hallerde bankanın iradi tasfiyesini, banka genel kurul kararı aranmaksızın ve Türk Ticaret Kanununun anonim şirketlerin infisah ve tasfiyeye ilişkin hükümlerine tabi olmaksızın tasfiye kurulu üyelerini atamak suretiyle gerçekleştirmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 106*

17) 5411 sayılı Kanunun 12 nci maddesi hükümlerine göre faaliyet izni kaldırılan yabancı banka şubeleri hakkında anılan Kanunun 106. maddesi hükümlerini uygulamak ve bu şubelerin mevcut ve alacaklarının yurt dışına transferine ilişkin esasları belirlemek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 106*

18) İflâs ve/veya tasfiye masasının aktifindeki paralarla, iflâs ve/veya tasfiye idaresi sıfatıyla tahsil ettiği paraların muhafaza ve nemalandırılmasını 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 9 uncu ve sair ilgili maddelerine tâbi olmaksızın ve 492 sayılı Harçlar Kanununun 36 ncı maddesinin birinci fıkrası hükmünü uygulamaksızın gerçekleştirmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 106*

19) Müflise ait menkul ve gayrimenkullerin satışını 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tabi olmaksızın gerçekleştirmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 106*

20)Ortaklarının temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi kendisine devredilen bankalarla ilgili yetkilerini maliyet etkinliğini sağlama ve mali sistemin güven ve istikrarını koruma ilkeleri doğrultusunda kullanmak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 107*

21)Ortaklarının temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi kendisine devredilen bankanın faaliyetlerini Fon Kurulu tarafından belirlenecek süre ile geçici olarak durdurmak ve/veya devir tarihi itibarıyla düzenlenecek bilançosunu esas almak suretiyle;

a)Uygun göreceği aktiflerini, teskilatını ve aksine talebi olmayan personeli ile devir tarihi itibarıyla mevduat bankaları bakımından mevduat toplamları en yüksek bes banka tarafından uygulanan faiz oranları ortalamasını, katılım bankaları bakımından katılım fonu toplamları en yüksek üç banka tarafından uygulanan getiri oranları ortalamasını geçmemek üzere işlemiş faiz ve getirileri ile birlikte sigortaya tâbi tasarruf mevduatı ve katılım fonlarını ve pasifte yer alan karşılık kalemlerini, kurulacak bir bankaya ya da mevcut bankalardan istekli olanlara devretmek ve aktif ve pasifi kısmen veya tamamen devredilen bankanın faaliyet izninin kaldırılmasını BDDK'dan istemek,

b)Hisselerine sahip olmak kaydıyla ve sigorta kapsamındaki mevduat ve katılım fonu tutarını asmamak koşuluyla mali yardım sağlamak ve kendisine intikal eden hisseleri temsil eden sermayeye karşılık gelen zararları devralmak,

c)Devralınacak zararlar sonucunda hisselerinin tamamına sahip olunamaması halinde, zararın ödenmiş sermaye tutarından düşülmesi suretiyle hesaplanacak sermaye esas alınmak üzere bulunacak hisse bedelinin Fon Kurulu tarafından belirlenecek süre içinde banka hissedarlarına ödenmesi karşılığında hisselerini devralmak,

d)Faaliyet izninin kaldırılmasını BDDK'dan istemek,

5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 107

22)Ortaklarının temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi kendisine devredilen ve hakkında 5411 sayılı Kanununun 107. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi hükümleri uygulanan bankanın devredilen aktiflerinin toplamının devredilen pasiflerinin toplamını karşılamaması halinde aradaki farkı sigorta kapsamındaki mevduat ve katılım fonu tutarını asmamak kaydıyla ödemek ve bu banka hakkında iflâs kararı verilmesi halinde, ödediği tutar kadar iflas masasına 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 206 ncı maddesinde yer alan üçüncü sırasındaki tüm imtiyazlı alacaklılardan önce gelmek üzere imtiyazlı alacaklı sıfatıyla iştirak etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 107*

23)Hisselerinin çoğunluğu veya tamamı kendisine intikal eden bankanın;

a)gerektiğinde mali ve teknik yardım da sağlamak suretiyle, varlık ve yükümlülüklerini kısmen veya tamamen, mevcut bankalardan istekli olanlara ya da kurulacak bir bankaya devretmek veya bankayı istekli olan başka bir bankayla birleştirmek,

b)Fon Kurulu tarafından gerekli görülen hallerle sınırlı olmak üzere, mali bünyenin güçlendirilmesi ve yeniden yapılandırılması için gerektiğinde;

- i. Sermayesini Artırmak,
- ii. Zorunlu Karşılık Ve Umumi Disponibilite Yükümlülüklerinden Kaynaklanan Cezai Faizlerini Kaldırmak,
- iii. İştirak, Gayrimenkul Ve Diğer Aktiflerini Satın Almaya Veya Bunları Teminat Olarak Alıp Karşılığında Avans Vermek,
- iv. “Likidite İhtiyacını Gidermek Üzere Mevduat Koymak,
- v. Alacaklarını Veya Zararlarını Devralmak,
- vi. Varlık Ve Yükümlülükleri İle İlgili Her Türlü İşlemi Yapmak Ve Nakde Tahvilini Sağlamak,

c)sahip olduğu aktifleri iskonto uygulayarak veya sair suretlerle üçüncü kişilere satmak ve gerekli göreceği her türlü tedbiri almak,

d)hisselerini 5411 sayılı Kanunun 7 ve 8 inci maddelerindeki hükümlere istinaden Kuruldan izin alınmak kaydıyla ve Fon Kurulu tarafından belirlenecek usul ve esaslar dahilinde üçüncü kişilere devretmek,

5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 107

24)Temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi kendisine devredilen bankaların, mali bünyelerinin güçlendirilmesi, yeniden yapılandırılması, devri, birleştirilmesi ve satışı ile ilgili işlemleri devrin yapıldığı tarihten itibaren en geç dokuz aylık bir süre içerisinde tamamlamak, gerekli görülen hallerde bu süreyi Fon Kurulu kararı ile üç ayı geçmemek üzere uzatmak, bu süre içinde devir, birleşme veya satışın tamamlanamamış olması halinde BDDK'dan bankanın faaliyet izninin kaldırılmasını talep etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 107*

25) 5411 sayılı Kanunun 108. maddesi kapsamında kullanılan kaynaklar ve maruz kalınan zarar kapsamında iade ve tazmin talebine mesnet teskil edecek işlemler ile iade ve tazmine konu edilecek tutarları, ilgili bankada BDDK tarafından yapılacak incelemeler sonucu ulaşılabilecek tespitleri de dikkate alarak belirlemek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 108*

26) 5411 sayılı Kanununun 108. maddesi kapsamında bilançoda görülen bakiye zararın özkaynakları astığının tespiti halinde, bankanın faaliyet izninin kaldırılmasını BDDK'dan istemek; bilançoda görülen zararın özkaynakları asmaması halinde ise, hâkim ortaklar dışındaki ortaklara ait hisseleri, zararın ödenmiş sermaye tutarından düşülmesi suretiyle hesaplanacak sermaye esas alınmak üzere bulunacak bedel üzerinden Fon Kurulu tarafından belirlenecek süre içinde banka hissedarlarına ödenmesi karşılığında devralmak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 108*

27) Faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bankaların ana sözleşmelerinde yer alan düzenlemeleri, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olmaksızın ve genel kurul yapılmaksızın değiştirmek ve tescil ettirmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 109*

28) Faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bankaların hâkim ortaklarından ve tüzel kişi ortaklarının sermayesinin yüzde onundan fazlasına sahip gerçek kişi hissedarlarından ve yöneticilerinden, bunların eslerinden, üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar kayın hısımlarından, evlatlıklarından ve kendilerini evlat edinenlerden kendilerine ait tasınmaz ve iştiraklerini, haczi caiz olan tasınır hak ve alacaklarını ve menkul kıymetlerini, her türlü kazanç ve gelirleri ile yasayıs tarzına göre geçim kaynaklarını ve ayrıca bildirimden önceki iki yıl içinde ivazlı veya ivazsız olarak iktisap ettikleri veya devrettikleri taşınmaz, haczi caiz tasınır, hak, alacak ve menkul kıymetlerini gösterir birer mal beyannamesi vermelerini istemek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 109*

29) Faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bankada mevduat ve katılım fonu sahipleri ile diğer alacaklıların haklarını korumaya yönelik olarak gerekli göreceği her türlü tedbiri almak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 109*

30) Faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bankanın hâkim ortakları ve tüzel kişi ortaklarının sermayesinin yüzde onundan fazlasına sahip gerçek kişi hissedarları ve yöneticilerinin mal, hak ve alacaklarına teminat şartı aranmaksızın ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz konulmasını, bu kişilerin yurt dışına çıkışlarının yasaklanmasını yetkili ve görevli mahkemeden talep etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 109*

31) Bankanın yöneticilerinin ve denetçilerinin kanuna aykırı karar ve işlemleriyle banka hakkında 5411 sayılı Kanununun 71 inci maddesi hükümlerinin uygulanmasına neden olduklarının tespiti halinde, bankaya verdikleri zararlarla sınırlı olmak üzere bunların şahsi sorumlulukları yoluna gidilerek doğrudan şahsen iflâslarına karar verilmesini yetkili ve görevli mahkemeden talep etmek, bu karar ve işlemler bankanın hâkim ortaklarına menfaat temini amacıyla yapıldığı takdirde, menfaat temin eden ortaklar hakkında da temin ettikleri menfaat üzerinden bu işlemleri uygulamak, Mahkemece iflâsına karar verilenler hakkındaki takibi yürütmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 110*

32) 5411 sayılı Kanunun 130 uncu maddesinde sayılan gelirleri ile 108 inci ve 135 inci maddesindeki alacaklarının takip ve tahsilinde 6183 sayılı Kanun hükümlerini uygulamak, *MADDE 132*

33) 5411 sayılı Kanunun 108 inci maddesinde sayılan alacakların takibine, banka kaynağının kullanıldığı tarihten itibaren banka defter, kayıt ve belgelerine göre anapara, her türlü faiz, komisyon ve sair giderlerin toplamından oluşan birikmiş alacak tutarı üzerinden, 130 uncu maddesinde sayılan alacakların takibine tahakkuk eden anapara üzerinden, 135 inci maddesinde belirtilen alacakların takibine ödemeye esas olmak üzere tespit edilen tutar üzerinden başlamak ve 6183 sayılı Kanun kapsamındaki alacaklara uygulanan oranda gecikme zammı uygulamak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 132*

34) 6183 sayılı Kanunun uygulamasında anılan Kanunun Maliye Bakanlığı tahsil dairesi ve diğer makam, merci ve komisyonlara verdiği yetkileri kullanmak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 132*

35) Borçlu veya borçlunun malları başka mahallerde bulunduğu takdirde, 6183 sayılı Kanun hükümlerini, kendi tahsil dairesi aracılığı ile uygulamak, tahsil dairesi bulunmayan mahâllerde, o mahâldeki Maliye Bakanlığı tahsil dairesi aracılığıyla uygulamak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 132*

36) 6183 sayılı Kanun uyarınca takip ettiği alacaklarına ilişkin her türlü teminatın paraya çevrilmesinde de anılan Kanun hükümlerini uygulamak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 132*

37) 6183 sayılı Kanuna göre yapacağı satışlarda; vadeli satış şartlarının, satış ilanında ve satış şartnamesinde belirtilmesi şartıyla satış bedelinin vadeli tahsiline karar vermek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 132*

38) 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre satışa arz ettiği mal, hak ve alacaklarla ilgili ihaleye katılmak, pey sürmek ve alacağına mahsuben ihaleden mal, hak ve alacakları satın almak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 132*

39) 5411 sayılı Kanunun 107 nci maddesi uyarınca devralınan ve Fon alacağı haline gelen alacaklarla ilgili olarak borçlu aleyhine 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre başlatılmış bulunan takipler ile alacağın tahsiline yönelik davalara kaldığı yerden devam etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 132*

40) 5411 sayılı Kanunun 107 nci maddesi uyarınca devralınan alacaklar nedeniyle Fona borçlu olanların iflâsı halinde 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 221 inci maddesindeki iflas bürosuna temsilci seçmek, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 223 üncü maddesindeki iflas idaresinin, üyelerinden en az birinin seçimi için iki kat aday göstermek, alacağının tahsili bakımından gerekli görürse iflas idaresinin en az iki üyesinin önereceği iki katı aday arasından seçilmesini talep etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 132*

41) Takip ettiği alacaklar ile ilgili olarak iskonto da dâhil olmak üzere her türlü tasarrufta bulunmak, sulh olmak, satmak, geri almak, alacağına mahşuben menkul ve gayrimenkul mallar ile her türlü hak ve alacakları belirleyeceği kosullar ile devralmak ve alacağın yeniden itfa planına bağlanması da dâhil olmak üzere borçlularla anlaşma yapmak ve borçlularla yaptığı anlaşmalar kapsamında Fon Kurulunca belirlenecek usul ve esaslar dâhilinde muhafaza tedbiri uygulayıp, uygulamamak, dava açıp açmamak veya açılmış bulunan hukuk davalarının yapılan anlaşma süresince durdurulmasını mahkemeden istemek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 132*

42) Her türlü alacağın teminatını teşkil etmek üzere, Yeni Türk Lirası ve/veya yabancı para birimi üzerinden, ticari işletme rehni, taşınmaz rehni ve taşınır rehni dahil olmak üzere her türlü ayni ve şahsi teminat almak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 132*

43) 5411 sayılı Kanunun 71 inci maddesi uyarınca faaliyet izni kaldırılan veya yönetim ve denetimi Fona intikal eden bankalarla ilgili olarak, takibi şikayete bağlı suçlar dahil olmak üzere, anılan Kanun hükümleri uyarınca yapılan başvurular üzerine açılmış veya açılacak her türlü ceza davalarında suçtan zarar gören olarak müdahil sıfatına haiz olmak, bu davalara bağlı şahsî haklara sahip olmak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 132*

44) Fona borçlu gerçek kişi ile tüzel kişilerin kanuni temsilcileri hakkında 5682 sayılı Pasaport Kanununun 22 nci maddesi hükümlerinin uygulanmasını talep etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 132*

45) Faaliyet izni kaldırılan bankaların tasfiyelerinin tamamlanması ancak iflas veya tasfiye masa alacaklarının tahsil edilememiş olması halinde, bankanın sorumlulukları tespit edilen ortakları, yönetim kurulu eski üyeleri ve denetçileri aleyhine varsa ibralarının iptali ve işlemleri nedeniyle verdikleri zararın tazmini için tasfiyenin tamamlanmasını müteakip bes yıl içinde dava açmak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 133*

46) Fon bankalarının hisselerinin üçüncü kişilere devir veya intikali halinde banka tarafından, bankanın eski ortakları, yöneticileri ve denetçileri hakkında açılmış olan dava ve takiplere kanuni halef sıfatıyla kaldığı yerden devam etmek, bu bankaların başka bir bankaya devredilmesi ya da başka bir banka ile birleşmesi, hisselerinin üçüncü kişilere devredilmesi ya da tasfiyelerine karar verilmesi halinde bu işlemlerin tamamlanmasını takip eden bes yıl içinde bankanın sorumlulukları tespit edilen yönetim kurulu eski üyeleri ve eski denetçileri aleyhine varsa ibralarının iptali ve işlemleri nedeniyle verdikleri zararın Fon adına tazmini istemi ile dava açmak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 133*

47) Fon, alacağının tahsili bakımından yarar görmesi halinde ve Fona borçlu olup olmadıklarına bakılmaksızın, Fon bankalarının;

a) Yönetim ve denetimine sahip olduğu iştiraklerinin,

b) Hâkim ortağı olan tüzel kişilerin,

c) Gerçek ve tüzel kişi hâkim ortaklarının hâkim ortak olduğu şirketlerin,

d) Yukarıda sayılan kişiler adına hareket eden veya onlar hesabına kendi adına para, mal veya hak edinen şirketlerin ortaklarının bu fıkrada belirtilen şirketlerde sahip oldukları hisselerinin tamamına ve/veya bir kısmına ilişkin temettü hariç ortaklık hakları ile bu şirketlerin yönetim ve denetimini devralmaya ve şirket ana sözleşmesinde belirlenen yönetim, müdürler ve denetim kurulu üyelerinin sayılarıyla bağlı kalmaksızın ve imtiyazlı hisselerle dayanılarak atanıp atanmadıklarına bakılmaksızın görevden almak ve/veya üye sayısını artırmak ve/veya eksiltmek suretiyle bu kurullara üye atamak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 134*

48) Fonun yönetim ve denetimine sahip olduğu şirketlerin ve/veya Kanunun 134. maddesi uyarınca yönetimini ve denetimini devir aldığı şirketlerin, Fon tarafından atanan yönetim ve denetim kurulu üyeleri ve müdürleri ile Fonun atadığı bu yöneticiler tarafından şirketi temsil ve ilzam ile yetkili kılınan genel müdür, genel müdür yardımcısı ve müdür gibi şirket çalışanlarının, Kanunun 134. maddesinde sayılan gerçek veya tüzel kişilere ait şirket hisselerinin ve/veya bu şirketlerdeki lisans, ruhsat, 13.4.1994 tarihli ve 3984 sayılı Kanunun geçici 6 ncı maddesi hükmü kapsamında geçici frekans ve kanal kullanımı ve imtiyaz sözleşmelerinden doğan hakları dahil olmak üzere diğer tüm hak ve varlıklarının ve/veya bu hisselerle orantılı aktiflerinin satışını gerçekleştirmelerine izin vermek veya bu satışları bizzat gerçekleştirmek ve bu satışlardan elde edilen tutarları Fon alacaklarına mahsup etmek veya şirketlerin kamu borçları ve/veya Sosyal Sigortalar Kurumuna borçları ile sair borçlarını ödemede kullanmak ve bu işlemler ile ilgili 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 324 üncü maddesi ile bağlı kalmaksızın kararlar almak. *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 134*

49) Fonun yönetim ve denetimine sahip olduğu şirketler ve/veya bu fıkra uyarınca yönetimini ve denetimini devir aldığı şirketler ve iştiraklerin yüzde kırkdokuzundan fazlası ile bunlara ait her türlü mal, hak ve varlıkları, gayri menkullerle ilgili özel kanunlarındaki kısıtlamalar saklı kalmak kaydıyla yabancı gerçek ve tüzel kişilere satmak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 134*

50) Fon alacaklarının tahsilini teminen, 6183 sayılı Kanun hükümleri uyarınca haczedilen aktif değerler ile lisans, ruhsat ve imtiyaz sözleşmelerinden doğan haklar ve bu varlıkların ferî veya mütemmim cüzü niteliğindeki sözleşmelerden doğan, ancak baslı basına iktisadî değeri olmayanlar da dahil olmak üzere diğer tüm hak ve varlıkları bir araya getirerek, ticarî ve iktisadî bütünlük oluşturarak alıcısına geçişini sağlayacak şekilde satmak, hacizli malların birden fazla borçluya ait olması ve/veya birden fazla alacaklının haczi olması halinde de satışı yaptırmak, ihale bedelinin ödenme şeklini, para birimini, alıcıların sahip olması gereken şartları, ödeme tarihini ve ihalenin sair usul ve esasları ile satış şartlarını 6183 sayılı Kanun hükümlerine bağlı olmaksızın belirlemek, satışa konu ticarî ve iktisadî bütünlüğü alacağına mahşuben satın almak, satışa konu varlıkların ait olduğu şirketlerin teknik bilgi, yazılım, donanım, ekipman, mal ve hizmet alımından doğan geçmiş dönem borçlarını ihale bedelinden ödemeye veya ihale alıcısına ödetmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 134*

51) Faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bankalar ile tasfiyeye tabi tutulan veya tasfiye işlemi başlatılan bankaların, 5411 sayılı Kanunun 134. maddesinde belirtilen gerçek ve tüzel kişiler ile gerçek kişilerin kan ve kayın hısımlarının edindikleri ve/veya bu suretle üçüncü

kişilere edindirdikleri para, her türlü mal, hak ve alacaklar hakkında 5411 sayılı Kanununun 134. maddesi hükümlerini uygulamak, bu suretle edinildiği ve/veya edindirildiği kabul edilen para, her türlü mal, hak ve alacaklar üzerinde ilk kredinin ve/veya banka kaynağının kullanıldığı tarihten sonra üçüncü kişilere yapılan satış, devir ve temlik, sınırlı aynı hak tesisi gibi hukuki işlemlere taraf olan, küllî ve cüz'î halefleri dahil tüm şahısların, yukarıda belirtilen işlemlerin gerçekleşmesinden sonra edindikleri ve/veya edindirdikleri para, her türlü mal, hak ve alacaklar hakkında da belirtilen madde hükümlerini uygulamak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 134*

52) 5411 sayılı Kanununun 134. maddesinde sayılan gerçek ve tüzel kişilerin yönetim ve/veya denetimindeki şirketlerde ve/veya işletmelerinde is akdine bağlı ve/veya bağlı olmaksızın geçici veya sürekli olarak istihdam edilen şahısların kurucusu, ortağı, yöneticisi veya denetçisi olduğu şirketlerin; bir is akdine bağlı olmaksızın, yukarıda sayılan şahısların vekâleten ve/veya ticari mümessil ve/veya ticari vekil sıfatıyla ve/veya vekâletsiz is görme hükümleri gibi herhangi bir hukuki ilişkiye dayanarak geçici ve/veya sürekli olarak temsil eden şahıslar ile temsil ettikleri gerçek ve/veya tüzel kişilerin; edindikleri ve/veya üçüncü kişilere edindirdikleri para, her türlü mal, alacak ve haklar hakkında 5411 sayılı Kanununun 134. maddesi hükümlerini uygulamak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 134*

53) Faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bankanın hâkim ortakları, yönetim kurulu üyeleri, denetim kurulu üyeleri, genel müdür, genel müdür yardımcıları ve bunların es ve çocukları ile evlatlıklarının, bunların diğer kan ve kayın hısımlarının ve imzaya yetkili banka mensuplarının kendi aralarında veya üçüncü kişilerle yaptıkları taşınır ve taşınmaz rehni, ipotek, üst hakkı, intifa hakkı ve oturma hakkı gibi her türlü sınırlı aynı hak tesisine ilişkin sözleşmeler mahsus siciline veya defterine kayıt ya da serh edilmiş olsun veya olmasın her türlü şahsi haklar ve/veya zilyetliğin devrine dair sözleşmeler dahil her türlü tasarrufları ile kara, hava ve deniz taşıtları gibi taşınır ve yalı, villa, ada, site, tüm eklentileri ile çiftlik gibi taşınmazlarla ilgili adi ve hasılat kira sözleşmeleri, taşınır veya taşınmaz mal, finansal kiralama sözleşmeleri, uydu ve kablolu yayın kanalı kullanma hakkı, televizyon kanalı ile gazetelerin yayım hakkı, marka ve lisansı devir ve kullanma hakkı veren sözleşmeleri, idare ve hizmet vekâleti ile Avrupa Birliği standartları üzerinde prim ödemek suretiyle yapılan hayat, bireysel emeklilik, ihtiyarlık ve sağlık sigorta sözleşmeleri ve limitli veya limitsiz kredi kartı ile ATM kartı sözleşmeleri ile münferit veya karşılıklı verilen banka teminat mektupları, kabul kredileri ve avaller ile her türlü hisse devir sözleşmeleri Fon Kurulu kararıyla geçersiz saymak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 134*

54) 5411 sayılı Kanununun 134. maddesinde sayılan alacaklara ilişkin para, mal, her türlü hak ve alacaklara ihtiyatî haciz koymak, muhafaza altına almak ve belirleyeceği kurum ve kuruluşlarca hazırlanacak raporları dikkate alarak tespit edeceği değeri üzerinden, alacağına mahsuben devrilmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 134*

55) 5411 sayılı Kanununun 134. maddesinde belirtilen alacaklara zararın ve/veya alacağın doğmasına sebebiyet veren haksız işlemin yapıldığı tarihten itibaren 6183 sayılı Kanunun 51 inci maddesinde belirtilen oranda gecikme faizi uygulamak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu*

MADDE 134

56) Sigortaya tâbi mevduat ve katılım fonu tutarının eksik beyanı halinde sorumluların malvarlıkları üzerine tedbir konulmasını yasal mercilerden talep etmek ve sorumlular aleyhine 5411 sayılı Kanunun 135. maddesi uyarınca suç duyurusunda bulunmak takip ve tahsil işlemlerini başlatmak, tespit edilen farkı 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre takip ve tahsil etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 135*

57) Fon alacaklarının tahsilini teminen, Fon tarafından 5411 sayılı Bankacılık Kanunu hükümleri çerçevesinde açılan ve/veya takip edilen dava ve takiplerde verilen ihtiyatî haciz veya tedbir kararları uyarınca üzerine ihtiyatî haciz veya tedbir konulan para, her türlü mal, hak ve alacakların bedelinden, Mahkemece karara bağlanan alacaklarını, imtiyazlı alacak olarak öncelikle tahsil etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 136*

58) 5411 sayılı Bankacılık Kanununun uygulanmasına ilişkin olarak yapılan ihalelere teminatsız olarak iştirak etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 138*

59) Fonun alacaklı olduğu dosyalarda yaptırılan kıymet takdirleri ile satış ilanlarının borçlular dışındaki ilgililere tebliğini, ilanda belirtilen süreler geçerli olmak kaydıyla, varsa bilinen son adreslerine yapılacak tebligat ile yoksa keyfiyetin ilan tebliği suretiyle yapmak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 138*

60) Fonun alacaklı olduğu icra dosyalarında Fona ödenmesi gereken satış bedellerini sıra cetvelinin kesinleşmesini beklenmeksizin teminatsız olarak tahsil etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 138*

61) Faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bankaların ekonomik değeri olan iştirakleri ile 5411 sayılı Kanunun 134 üncü maddesi ve bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 4389 sayılı Bankalar Kanununun 15 inci maddesinin (7) numaralı fıkrası kapsamında yönetim ve denetimini devraldığı şirketler ile ilgili olarak 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanmaksızın yapılacak sermaye artırımları da dâhil olmak üzere, yeniden yapılandırma ve Fon alacağının tahsiline yönelik olarak söz konusu şirketlerin mal, hak ve alacaklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla Fon Kurulunca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde malî kaynak sağlamak da dâhil gerekli her türlü tedbiri almak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 139*

62) 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile verilen yetki ve görevlerini her türlü vergi, resim ve harçtan muaf olarak gerçekleştirmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu 140*

63) 5411 sayılı Bankacılık Kanunundan kaynaklanan Fon alacaklarına ilişkin dava ve takiplerde zamanasımı süresini yirmi yıl olarak uygulamak,

64) Kurulacak varlık yönetim şirketlerine Fon alacakları ile diğer varlıklarını satmak, bu şirketlere sermaye sağlamak suretiyle kurucu ortak veya hissedar olarak katılmak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu 142*

65) 5411 sayılı Kanunda belirtilen suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturma yapılması için, Fon Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı başvuruda bulunmak, başlatılan soruşturmalar neticesinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilirse, tebliğ edilen bu kararlara karşı 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa göre itiraz etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu 162-163*

66) 5411 sayılı Kanunun yayımı tarihinden önce, 26.12.2003 tarihine kadar temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetim Fona intikal eden ve/veya bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izin ve yetkileri ilişkili Bakan, Bakanlar Kurulu veya Kurul tarafından kaldırılarak tasfiyeleri Fon eliyle yürütülen veya Fon tarafından tasfiye işlemleri başlatılan bankalar hakkında başlatılan işlemler sonuçlanıncaya ve her türlü Fon alacakları tahsil edilinceye kadar yürürlükten kaldırılan 4389 sayılı Kanunun 14, 15, 15/a, 16, 17, 17/a ve 18 inci maddeleri, ek 1, 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı maddeleri ile geçici 4 üncü maddesi hükümlerinin takibinde bulunan dava ve takiplerde uygulanmasına devam etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu GEÇİCİ MADDE 11*

67) 5411 sayılı Kanunun yayımı tarihinden önce mülga 3182 sayılı Bankalar Kanununun 64 ve 65 inci maddeleri ile, bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 4389 sayılı Bankalar Kanununun 14 üncü maddesi uyarınca işlem yapılan bankalar ile tasfiyeye tâbi tutulan veya tasfiye işlemi başlatılan bankalar hakkında bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 4389 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin (5) ve (6) numaralı fıkraları hükümlerinin uygulanmasına devam etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu GEÇİCİ MADDE 11*

68) Sigorta kapsamındaki mevduat ve katılım fonu üzerinden prim hesaplanmasına esas teşkil edecek gerekli bilgilerin gönderilmesini ve bu primlerin belirlediği esaslara göre yatırılıp yatırılmadığının denetlenmesini BDDK'dan istemek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 122*

69) Her türlü faaliyetinde, kuruluş kanununda verilen yetkiler saklı kalmak kaydıyla, kalkınma planı, programlar ve hükümet programında yer alan ilke, strateji ve politikalara uymak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 122*

70) Hazırlayacağı düzenleme taslaklarını en az yedi gün süreyle Fonun internet sayfası basta olmak üzere uygun vasıtalarla kamuoyunun bilgisine sunmak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 122*

71) Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonunu, faaliyetleri hakkında yılda bir defa yapılacak toplantı ile bilgilendirmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 124*

72) Faaliyetlerine ilişkin olarak her yılın Mart ayı sonuna kadar bir önceki yıla ait kararları, yaptığı düzenlemeler ile bunların ekonomik ve sosyal etkilerini analiz eden ve Fonun performans hedefleri ile uygulama sonuçlarının karşılaştırılmasını ve değerlendirilmesini de içeren bir faaliyet raporu hazırlamak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 124*

73) Dava, alacak, takip, tahsil, yeniden yapılandırma ve diğer faaliyetleri ile ilgili olarak üçer aylık dönemler itibarıyla yayımlayacağı raporlarla kamuoyunu bilgilendirmek, faaliyetleri hakkında internet ortamı ve resmî bültenler aracılığıyla kamuoyunu azami ölçüde bilgilendirmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 124*

74) Yıllık faaliyet raporu, mali tabloları ve bütçe kesin hesabını Türkiye Büyük Millet Meclisine sunmak, kesin hesabın bir örneğini Maliye Bakanlığına göndermek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 124*

75) Kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerden, Devletin güvenliği ve temel dış yararlarına karşı ağır sonuçlar doğuracak hâller ile meslek sırrı, aile hayatının gizliliği ve savunma hakkına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, özel kanunlardaki yasaklayıcı ve sınırlayıcı hükümler dikkate alınmaksızın gizli dahi olsa 5411 sayılı Kanun kapsamında verilen görevler ile sınırlı olmak üzere her türlü bilgi ve belgenin uygun süre ve ortamda, sürekli veya münferit olarak verilmesini, istenecek defter ve belgelerin ibraz edilmesini talep etmek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 123*

76) 5411 sayılı Kanun ile 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde kendisine tahsis edilen kaynaklarını görev ve yetkilerinin gerektirdiği ölçüde, serbestçe kullanmak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 129*

77) Giderlerini Fon Kurulu kararıyla yürürlüğe giren, stratejik planları ve performans hedefleri ile kurumsal, islevsel ve ekonomik sınıflandırma sistemine göre hazırlanan yıllık bütçeye göre yapmak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 129*

78) Hazine Müstesarlığından izin almak kaydıyla borçlanmak ve ihtiyaç hasıl olduğunda Hazine Müstesarlığınca ihraç edilecek özel tertip devlet iç borçlanma senetlerini ikrazen almak, özel tertip devlet iç borçlanma senetlerinin faiz oranları ve geri ödeme şartları da dahil olmak üzere tâbi olacağı usul ve esasları Hazine Müstesarlığı ile müstereken belirlemek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 131*

79) BDDK görüşü alınmak suretiyle Fon Kurulu kararı ile bankalardan ileride doğacak prim yükümlülüklerine mahşuben bir önceki yılda ödedikleri sigorta primi toplamına kadar avans almak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 131*

80) Olağanüstü hallerde, Fon kaynaklarının ihtiyacı karşılamaması durumunda Merkez Bankasından avans verilmesini talep etmek, alınan avansın vadesi, tutarı, geri ödeme şekil ve şartları ile uygulanacak faiz oranı ve diğer hususların belirlenmesi ile ilgili Merkez Bankasına görüş vermek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 131*

81) Fon Kurulu kararıyla 5411 sayılı Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikler, yönergeler ve tebliğler çıkarmak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 122*

82) Kurul kararlarının uygulanmasını sağlamak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 122*

83) Fonun insan kaynakları politikalarını belirlemek, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 122*

84) Yurt içi ve yurt dışı muadil kurumların katıldığı uluslararası malî, iktisadî ve meslekî teşekküllere üye olmak, görev alanına giren hususlarda yabancı ülkelerin yetkili mercileri ile mutabakat zaptı imzalamak, *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 122*

85) Kanunla ve diğer ilgili mevzuatla verilen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak. *5411 sayılı Bankacılık Kanunu MADDE 122*

Uygulamalar

--

Uygulama Soruları

Okulunuzu tanıtırıp 3-5 kişilik gruplar halinde, TMSF'den randevu alarak bu kurumu ziyaret ediniz. Pratikte de neler yaptıklarını öğreniniz

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

1983 yılından itibaren tüzel kişiliği olan TMSF önce TCMB' sonra BDDK 'ya bağlı çalışmış, 2003 yılından itibaren de ayrı, bağımsız bir kurum olmuştur.

Kurumun esas amacı mevduat ve ticaret bankaları nezdindeki gerçek kişilere ait tasarruf hesaplarının, katılım fonlarının sigortasının sağlanması, bununla ilgili uygulama detaylarını düzenlemek ve uygulanmasını sağlamaktır. Bir banka TMSF'ye devredilirse de, tasarruf sahiplerine, yürürlükteki limitler dahilinde ödemeler yapmaktır.

1999-2000-2001 yılında önce de mesela 1994 krizinde bankalar batmıştır ama 3-5 tane olurdu. Ama 2000 krizinde otuza yakın banka iflas durumuna gelip TMSF'ye devredilince, bu kurumun meşguliyetinin çoğunu, batan bankaların tasfiye işlemleri almıştır.

Bölüm Soruları

1) ....., mevduatın korunmasına ilişkin günümüze kadar oluşturulan kurumların en gelişmişidir. Bu cümledeki boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir ?

- a) Mevduatı Koruma Kanunu
- b) Mevduat Sigorta Sistemi
- c) Tasarruf mevduatı
- d) Gerçek Kişi Mevduatı
- e) Tasfiye Fonu

2) TMSF bağımsız bir kuruluş olmadan aşağıdakilerden hangisine bağlıydı ?

- a) TBB
- b) SPK
- c) TBMM
- d) TCMB
- e) Hazine Müsteşarlığı

3) Aşağıdakilerde hangisi TMSF'nin görevlerindedir ?

- a) Risk odaklı sigorta priminin tarifelerini ve diğer hususları yapmak
- b) Denetlemeler sonucunda zarar eden bankaların kendisine devrine karar vermek
- c) Sigorta prim tarifelerini ve diğer hususları, BDDK'nın görüşünü alarak yapmak
- d) Risk Yönetim ve denetim sistemlerini kurmak
- e) Bankaların ve bankacılığın gelişmesini sağlamak

- 4) Aşağıdakilerden hangisi TMSF'nin görevlerinden değildir ?
- a) Bankacılıkla ilgili seminer, konferans vs düzenlemek
  - b) Tasarruf mevduatını sigorta etmek
  - c) Bir bankanın faaliyet iznini BDDK kaldırırrsa, o bankanın yönetim denetimini devralmak
  - d) Müflise ait menkul ve gayrimenkullerin satışını gerçekleştirmek
  - e) İflas kararı verilmeyen hallerde, bankanın iradi tasfiyesini gerçekleştirmek
- 5) Aşağıdakilerde hangisi TMSF'nin görevlerinden değildir ?
- a) Bir bankanın faaliyet izninin kaldırılmasını (bazı şartlarda gerekebilir) BDDK'dan istemek
  - b) Fonun alacaklısı olduğu icra dosyalarında , teminatsız olarak tahsil etmek
  - c) Fon alacaklarına ilişkin dava ve takiplerde zamanaşımının süresini yirmi yıl olarak uygulamak
  - d) Sigorta kapsamındaki mevduata ve fonlara ilişkin prim ve hesaplamalara esas teşkil edecek gerekli bilgileri BDDK'dan istemek
  - e) Kredi açma yetkisine haiz olanların, kendilerine eş ve çocuklarına kredi açıp açmadıklarını denetlemek

Cevaplar

- 1) b, 2) d, 3) c, 4) a, 5) e

KAYNAKÇA

AKGÜÇ, Ö. (1989), **Yüz Soruda Türkiye’de Bankacılık**, İstanbul, 2. Baskı, Gerçek Yayınevi.

ARTUN, T. (1983), **İşlevi, Gelişimi, Özellikleri ve Sorunlarıyla Türkiye’de Bankacılık**,

İstanbul, 2. Basım, Tekin Yayınları.

KESKİN, E. (1994), “Türkiye Ekonomisi ve Bankacılık Sistemi, 1993”, **Finans Dünyası**,

Haziran Sayısı.

PARASIZ, İ. M. (1994), **Para, Banka ve Finansal Piyasalar**, Bursa, 5. Baskı, Ezgi Kitapevi

Yayınları.

TEZEL, Y. S. (1986), **Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950)**, Ankara, Yurt

Yayınları.

ZARAKOLU, A. (1973), **Cumhuriyet’in 50. Yılında Memleketimizde Bankacılık**, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, No. 61.

50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türk Bankacılık Sistemi "1958-2007", Türkiye Bankalar Birliği, 2008

http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Istatistiki_Raporlar.aspx

http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanunu/Bankacilik_Kanunu.aspx

http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/userfiles/file/onemli_basliklar/etikilkeler.doc

<http://www.tmsf.org.tr/>

www.tbb.org.tr